

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 38.

Tisdagen den 16 maj.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionen, nr 262, angående beredande av medel för Sveriges deltagande i det internationella arbetet för Europas ekonomiska återuppbyggande; och

till bevillningsutskottet propositionen, nr 263, angående tullfri införsel av två telefonkablar.

§ 2.

Herr *Spångbergs* på kammarens bord liggande motion, nr 316, som nu föredrogs, remitterades till behandling av lagutskott.

§ 3.

Härefter föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 17 och 18, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 69—72 samt bevillningsutskottets betänkande nr 37.

§ 4.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial, nr 38, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

§ 5.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bankoutskottets utlåtanden nr 42—45, jordbruksutskottets utlåtanden nr 39—43 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

§ 6.

Ordet lämnades nu till

Herr förste vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att på föredragningslistan för morgondagens plenum uppföra konstitutionsutskottets utlåtande nr 17 näst efter bankoutskottets utlåtande nr 46 och sedermera övriga ärenden i vanlig ordning.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bankoutskottet nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sättet för likviderande av förfallen skuld å statslån till Östra centralbanans järnvägsaktiebolag; samt

från andra lagutskottet:

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd av luftfart; och

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om luftfart.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes andra lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckta motioner om utsträckt skyldighet för landsting att lämna fattigvårdssamhälle gottgörelse för vård av sinnessjuk eller sinnesslö.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 17 maj, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs, men bordlades åter andra lagutskottets utlåtande nr 20.

§ 2.

Till behandling anmäldes nu bankoutskottets memorial, nr 39, i anledning av kamrarnas återremiss av bankoutskottets memorial nr 17 med förslag angående avlöningen för tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott, varefter *herr talmannen* yttrade: Då nästföljande ärende på föredragningslistan upptager samma ämne, som nyss föredragits i detta memorial, tillåter jag mig hemställa, att även bankoutskottets utlåtande nr 46 måtte få föredragas och att detta utlåtande jämte det nyss föredragna memorialet måtte få behandlas i ett sammanhang.

*Ang.
avlöningen för
tjänstemän
och vakt-
betjänte hos
riksdagens
kamrar och
utskott.*

Detta förslag blev av kammaren bifallet.

Vid föredragning den 22 sistlidna mars av bankoutskottets memorial, nr 17, med förslag angående avlöningen för tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott hade riksdagens båda kamrar återförvisat ärendet till utskottet för ny behandling.

Uti sitt nu föreliggande memorial nr 39 hemställde utskottet, att riksdagen måtte godkänna ett av herrar talmän och kanslideputerade i ämnet avgivet förslag.

Ifrågavarande förslag innefattade att under innevarande riksdag, utöver de i 1919 års avlöningsbestämmelser för de hos kamrarna, de ständiga och tillfälliga utskotten samt i riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetjänte fastställda arvoden, åt dem av dessa tjänstemän, vilka vore innehavare av statstjänster, måtte beredas ersättning med två tredjedelar av vad vederbörande befattningshavare visat sig faktiskt hava på grund av tjänstgöring hos riksdagen avstått av den till statstjänsten hörande lönen;

att, utöver arvoden för riksdagstjänstgöring, särskild ersättning för mistade löneinkomster måtte under innevarande riksdag tillkomma de hos kamrarna, de ständiga utskotten samt riksdagens

Ang.
avlönningen för
tjänstemän
och vakt-
betjante hos
riksdagens
kamrar och
utskott.
(Forts.)

kansli anställda vaktbetjante, som innehade statstjänst, i den mån de styrkte, att de innevarande år nödgats i och för riksdagstjänstgöring avstå större andel av sina fastställda löneförmåner i statstjänst än under motsvarande del av riksdagstjänstgöring år 1921 varit förhållandet;

att genom fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg en utredning måtte åvägbringas rörande ett definitivt ordnande av nyssberörda ersättningsfråga, i samband varmed jämväl torde böra beaktas spörsmålet rörande en revision av 1919 års avlöningsbestämmelser, ävensom att resultatet av sagda utredning måtte i god tid föreläggas nästkommande riksdag; samt

att mom. 7 i omförmälda avlöningsbestämmelser skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Vid slutet av varje riksdag må till vardera av de under hela riksdagen i kamrarna anställda förste vaktmästarna och till kamrarnas vaktmästare, som ombesörja utdelningen av postförsändelser till kamrarnas ledamöter, utbetalas ett belopp av 50 kronor. Därjämte må, jämväl vid slutet av varje riksdag, till envar av de vaktmästare, vilka efter klockan elva e. m. tjänstgjort vid aftonplena, utbetalas en extra ersättning av fyra kronor för varje gång sådan tjänstgöring ägt rum.»

Vid memorialet voro fogade reservationer:

av herrar *Lovén* och *Borggren*;
av herr *Bäcklund*;
av herr *Wallés*; samt
av herr *Malmberg*.

I anledning av ovanberörda av herrar talmän och kanslideputerade avgivna förslag hade herr *Lovén m. fl.* uti en inom andra kamraren väckt motion, nr 313, under åberopande av § 55, tredje stycket i riksdagsordningen, hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande förslag måtte

1:o besluta, att under innevarande års riksdag, utöver de i 1919 års avlöningsbestämmelser för de hos kamrarna, de ständiga och tillfälliga utskotten samt i riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetjante fastställda arvoden, ersättning skulle utgå till de tjänstemän och betjante, vilka vore innehavare av statstjänster, med två tredjedelar av vad vederbörande befattningshavare visat sig faktiskt hava på grund av tjänstgöring hos riksdagen avstått av den till stats-tjänsten hörande lönen;

2:o tillerkänna de tjänstemän och vaktbetjante, vilka icke erhöle ersättning jämlikt mom. 1:o) eller jämlikt nämnda moment erhöle ersättning, understigande 10 procent av vederbörande befattningshavares sammanlagda löneförmåner å riksdagstjänsten, gratifikation av 10 procent utav sistnämnda löneförmåner, dock med avdrag av eventuellt uppburen ersättning jämlikt mom. 1:o);

3:o besluta, att mom. 7 i omförmälda avlöningsbestämmelser skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Vid slutet av varje riksdag må till vardera av de under hela riksdagen i kamrarna anställda förste vaktmästarna och till de kamrarnas vaktmästare, som ombesörja utdelningen av postförsändelser till kamrarnas ledamöter, utbetalas ett belopp av 50 kronor. Därjämte må, jämväl vid slutet av varje riksdag, till envar av de vaktmästare, vilka efter klockan elva e. m. tjänstgjort vid aftonplena, utbetalas en extra ersättning av fyra kronor för varje gång sådan tjänstgöring ägt rum»; samt

4:o) uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta verkställa utredning beträffande avlöningsförhållandena för här ifrågasvarande personal, ävensom att vid nästkommande års riksdag i vederbörlig ordning framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Bankoutskottet, till vars behandling nämnda motion hänvisats, hemställde i sitt utlåtande nr 46, att motionen icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer häremot hade avgivits:

av herr *Lovén*, som yrkat bifall till motionen;
 av herrar *Malmberg* och *Borggren*, vilka instämt med herr *Lovén*; samt
 av herr *Bäcklund*.

Sedan utskottets hemställanden i förevarande memorial och utlåtande upplästs, yttrade:

Herr *Lovén*: Herr talman! Då den reservation, som jag fogat vid bankoutskottets memorial nr 39, icke kunde göras till föremål för proposition här i kammaren, väckte jag en motion med samma yrkande, som innefattas i denna reservation, vilken motion också behandlats av bankoutskottet. Därför föreligga här två utlåtanden från bankoutskottet om samma sak.

Det glädjande vid behandlingen av denna fråga är, att den har ingen politisk färg, utan det är en fråga, som kammarens ledamöter av olika politiska riktningar kunna säga sin mening om, för eller mot. Principiellt står jag på samma ståndpunkt, som jag stod, då ärendet första gången behandlades och då det återremitterades till utskottet, nämligen den, att det en gång bör ordnas så, att de tjänstemän och vaktbetjante, som tagit anställning här hos riksdagen, böra ha sin avlöning så pass rundligt tilltagen, att de kunna försörja sig på den avlöning, som lämnas dem här i riksdagen, utan att vara beroende av den lön, som de erhålla av de verk, där de i egenskap av tjänstemän eller vaktbetjante samtidigt äro anställda, d. v. s. dessa tjänstemän och vaktbetjante må själva avgöra och välja, om de vilja ha anställning hos riksdagen eller huruvida de vilja kvarstå i det departement eller det verk, där de i vanliga fall ha sin tjänstgöring. Jag tycker icke, att det är riktigt att hushålla med arbetstillfällena på det sättet, att samme man uppehåller två tjän-

*Ang.
 avlöningen för
 tjänstemän
 och vakt-
 betjante hos
 riksdagens
 kamrar och
 utskott.
 (Forts.)*

*Ang.
avlöningen för
tjänstemän
och vakt-
betjänte hos
riksdagens
kamrar och
utskott.
(Forts.)*

ster, nämligen dels hos riksdagen och dels på annat ställe. Avlöningarna för såväl statstjänsterna som för befattningarna vid riksdagen böra i vanliga fall vara så pass tilltagna, att de kunna försörja sin man.

När detta ärende förra gången förelåg för kammaren blev det till utskottet återremitterat för att en förändring måtte vidtagas. Den ändring, som av kanslideputerade och kammarens talmän föreslagits, innebar en försämring i så måtto, att de vaktmästare, som hade statsanställning, skulle icke erhålla två tredjedelar av vad de måst avstå av den till statstjänsten hörande lönen. Man återkommer således med ett förslag, som går ut på att tjänstemännen skulle åtnjuta två tredjedelar av motsvarande belopp men att vaktbetjänte icke skulle få det.

Mitt yrkande, som föreligger i en reservation till bankoutskottets utlåtande nr 46, innebär, att såväl tjänstemän som vaktbetjänte, när de ha statstjänst, skola åtnjuta två tredjedelar av detta belopp. Men dessutom har jag föreslagit i mom. 2 av min reservation, att de tjänstemän och vaktbetjänte, som icke ha någon statstjänst, d. v. s. voro arbetslösa och icke hade någon anställning, innan riksdagen började, och som bliva arbetslösa, när riksdagen slutar, icke må sättas i en så mycket sämre ställning, att de icke ha något vid sidan, när de övriga få två tredjedelar av ovannämnda belopp. Därför har jag i motion föreslagit och reservationsvis yrkat, att de skulle få en gratifikation, avrundad nedåt så kraftigt, att den endast skulle bliva 10 procent av den lön, de haft i riksdagens tjänst.

Ett exempel, som man kanske icke tänkt på, anhåller jag att få anföra. De ständiga utskottens sekreterare, som i regel ha statstjänst, åtnjuta $\frac{2}{3}$ av statstjänstlönen och dessutom lönen i utskottet. Men båda kamrarnas sekreterare ha icke statstjänst och åtnjuta icke annan lön än som sekreterare hos kamrarna. Vad dessutom beträffar vaktmästare och notarier hos kamrarna och utskotten, har den ene två tredjedelar av vad han får avstå av statstjänstlönen, medan den andre icke har och icke får något sådant. Det är icke riktigt att handla så, att de, som äro arbetslösa, när riksdagen börjar, och som bliva arbetslösa, när den slutar, skola befinna sig i en så mycket sämre ställning, när riksdagen slutar, än de som ha statstjänst, att de icke få någonting.

Nu är ju meningen, att frågan skall bliva slutligt ordnad till nästa riksdag. Då det här icke gäller någon stor utan en relativt blygsam summa och då kammaren, enligt vad jag kan förstå, icke vill skipa en sådan rättvisa, att riksdagens tjänstemän och vaktbetjänte komma i en sådan ställning, att den ene får dubbelt så stor lön som den andre och den andre dessutom vid riksdagens slut kanske ingenting alls, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till min vid utskottets utlåtande nr 46 fogade reservation. Och jag vill redan nu säga, att jag kommer att begära votering.

I detta anförande instämde herrar *Kloo, Vennerström, Dahlén, Hage, Lindberg* och *Kilbom*.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag vill till en början erinra, att det var på framställning av kanslideputerades ordförande, som detta ärende vid dess förra behandling blev återremitterat till utskottet. Utskottet sände då ärendet till herrar kanslideputerade, på vilkas tillskyndan det återsänts, för att de skulle bliva i tillfälle att inkomma med det förändrade förslag, vartill återremissen kunde giva anledning. Herrar kanslideputerade avlämnade så till herrar talmän, såsom framgår av utlåtandet, och herrar talmän i förstärkt talmänskonferens tillstyrkte det förslag, som här föreligger för riksdagen.

Nu skall jag be att med några ord inför kammaren få klargöra, vari skillnaden ligger mellan reservantens, herr Lovéns, förslag och utskottets förslag. Att vi ha två utlåtanden i samma ämne beror på att motionären måste avgiva en motion på grund av en inom riksdagen inträffad händelse för att få proposition här i riksdagen på sitt yrkande, därför att det gick utanför den ram, som herrar talmän och kanslideputerade i sitt förslag framlagt.

Den gemensamma synpunkten är den, att dessa frågor för närvarande äro mycket dåligt ordnade. Det råder fullständig enighet emellan utskottet och reservanten, att vi måste få en ordentlig utredning i denna sak för att definitivt ordna dessa löneförhållanden, som under krisåren blivit fullständigt bragta i oordning — det saknas egentligen motstycke härtill inom statsförvaltningen — genom dyrtidstillägg, genom oupphörliga lönerogleringar. Det ena med det andra har gjort, att de icke blivt avvägda med hänsyn till befattningarnas art och icke heller med hänsyn till de löneförmåner, som riksdagen har bestämt i fråga om förvaltningen i allmänhet. Härom äro vi fullständigt eniga.

Vidare äro vi eniga däri, att riksgäldskontoret tidigt till nästa års riksdag bör inkomma med förslag i ärendet efter att ha verkställt denna utredning. Vidare äro vi eniga därom, att statstjänstemän, som förra året erhöllo ersättning för mistade avlöningsförmåner i sin tjänst på grund av riksdagsuppdrag, vilken förmån de detta år icke få i sina verk, därför att en kungl. förordning, som utfärdades i slutet av förra året eller på nyåret, satte stopp därför, vi äro ens om, säger jag, att de skola få ersättning för detta men icke efter samma grunder som förra året utan med ersättningen minskad till två tredjedelar av vad de fått avstå. Vi äro vidare eniga om att vaktmästarna, som förra året fingo åtnjuta ersättning i den mån de voro statsanställda och gingo miste om löneförmåner i sina verk, skola få ersättning efter precis samma grunder som förra året, dock icke med sådan inskränkning som i fråga om tjänstemännen.

Därutöver yrka motionärerna — och det är däri det skiljer sig — att de, som förra året icke fingo ersättning för mistade avlöningsförmåner, skola detta år få gratifikation enligt grunder, som de närmare angivit i sin motion, vilken återfinnes i bankoutskottets utlåtande nr 46, uppgående till cirka 10 % av löneförmånerna. Herr Lovén går alltså ut ifrån att riksdagen nu, innan denna utredning och det nya förslag, som kan komma från riksgäldsfullmäktige, om

*Ang.
avlönin- n for
tjänstemän
och vakt-
betjante hos
riksdagens
kammr och
utskott.
(Forts.)*

Ang.
avlöningen för
tjänstemän
och vakt-
betjänte hos
riksdagens
kamrar och
utskott.

(Forts.)

nu riksdagen skulle besluta om denna utredning i år, skall tillgripa en löneförhöjning för de kategorier det här gäller.

Nu har utskottet, som jag nämnt, behandlat denna sak huvudsakligen som en expeditionssak. Det har varit oss omöjligt att här verkställa den ingående utredning, som vore erforderlig för att vid denna riksdag kunna fatta ett definitivt beslut. Då herrar kanslideputerade och löneexperterna, herrar Nilsson i Kabbarp, C. G. Ekman och Widell gått bet på den saken, är det naturligtvis orimligt begärt, att ett utskott tillsammans med sina många andra uppgifter skulle kunna verkställa en sådan utredning.

Den motivering herr Lovén här lämnade skall jag icke mycket ingå på. Man kan naturligtvis icke säga, att alla de, som icke ha statstjänst och äro anställda i riksdagen, varit arbetslösa, när riksdagen började, och bli arbetslösa, när riksdagen slutar. Kammarrens högt ärade sekreterare är ju ett lysande exempel på att icke denna sats har allmängiltighet. Jag vill vidare erinra om att dessa förhållanden äro mycket invecklade, och att man får gå till de individuella fallen, om man skall träffa det rätta. Talaren nämnde beträffande första och andra kamrarnas sekreterare, att ingen av dem vore statsanställd och därför icke finge ersättning med $\frac{2}{3}$ för mistade avlöningsförmåner. Men den väsentliga skillnaden föreligger, att första kammarens sekreterare har en hög pension ur statsverket, vilken pension han uppbär samtidigt som han tjänstgör som sekreterare, något som andra kammarens sekreterare icke har. Även där träffar man på olikheter, som ytterligare försvåra saken.

Nu håller jag före, att riksdagen måste komma ifrån dessa ersättningsfrågor på olika håll och bestämma vissa fixa belopp, avmätta för tjänsterna, så att riksdagen vet, vad som utbetalas, och tjänstemännen veta, vad de skola få för ersättning, när de söka platser här.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i såväl memorialet nr 39 som i utlåtandet nr 46.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag vill påminna kammarens ledamöter om den debatt, som fördes, när utskottets memorial nr 17 behandlades, och då det var fråga om återremiss till utskottet, därför att det skulle vidlåda det förslag, som då förelåg från kanslideputerade och utskottets sida, något fel. Icke tror jag, att någon här i kammaren trodde, att avsikten med denna återremiss var att försämra ställningen för en del av statstjänarna, som voro anställda här som vaktmästare, utan jag antar, att de flesta här trodde, att det gällde en förbättring av förslaget, som ju icke i och för sig var idealiskt. Men när frågan kom åter till utskottet och kanslideputerade åter yttrade sig rörande frågan, då fick utskottet se, att det gällde ingenting annat än att försämra ställningen för vaktmästarna men behålla ställningen för tjänstemännen. Det vill säga, de sistnämnda skulle erhålla en ersättning av $\frac{2}{3}$ av den avlöning, de mist i respektive ämbetsverk, om de voro statstjänare.

Av denna anledning kunde jag icke gå med på utskottets hemställan i memorialet nr 39, utan ansåg mig böra avgiva en reserva-

tion, och den har jag utformat i likhet med det förslag, som förelåg i memorialet nr 17, när vi behandlade frågan sist. Och detta till följd därav, att det icke förelåg någon motion i ärendet och man därför icke kunde som reservant gå utöver det förslag, som förelåg i utskottet. Det är förklaringen, varför jag vid detta tillfälle reserverat mig just för det förslag, som blivit återremitterat förra gången. Jag ansåg, att när man skulle göra en ändring, det icke skulle ske på vaktmästarnas bekostnad, så att de skulle få en sämre ställning än tjänstemännen.

Jag erkänner villigt, att hur man ordnar frågan, är den icke vidare idealisk, och man skulle gärna vilja ordna den på annat sätt, så att man icke finge olika avlöning för statstjänare och icke statstjänare. Men som det låg till, fanns ingen annan möjlighet, för att icke försämrade ställningen, än att gå på den reservation, som jag föreslog, och som överensstämde med vad som föreslagits i det förra utskottsmemorialet. Sedan kom en motion av herr Lovén, och det ändrade ju förhållandena så till vida, att vad jag egentligen ville kom fram i denna motion, fastän jag icke kunde i utskottet reservera mig för någon sådan uppfattning, ty det förslag herr Lovén framlade i reservation till memorialet nr 39, ansåg jag för min del vara tivelaktigt med avseende å dess grundlagsenlighet, och jag trodde, att det skulle komma att nekas proposition på detta hans förslag. Och därför tog jag det gamla förslaget, som ändå icke försätter vaktmästarna i sämre ställning i lönehänseende än de tjänstemän, som voro statsanställda.

När motionen nu kommit och frågan ligger litet annorlunda, har jag ingen anledning att vidhålla min reservation till bankoutskottets memorial nr 39, utan ber, herr talman, att rent provisoriskt, som frågan ligger och då man hoppas kunna få en bättre anordning till nästa år, få yrka bifall till den av herr Lovén m. fl. i ämnet väckta motionen.

Herr R ö i n g. Det föreliggande utskottsbetänkandet visar klart, att det icke är möjligt för riksdagen att i år få denna fråga definitivt ordnad på ett tillfredsställande sätt, utan att det är nödvändigt att remittera ärendet till riksgäldsfullmäktige, vilka skulle utreda frågan och till nästa års riksdag inkomma med det förslag, vartill utredningen giver anledning.

Jag delar fullt och helt den uppfattning, som uttalats av bankoutskottets ärade ordförande, och jag använder detta tillfälle att stryka under, vad han yttrade, på det att kammarens ledamöter må veta, vad ett bifall till herr Lovéns reservation i verkligheten innebär. Ett bifall till denna reservation innebär, att riksdagen icke skall invänta den utredning, som nu skall utföras av riksgäldsfullmäktige, utan besluta en löneförhöjning, varigenom dessa vaktmästare komma i åtnjutande av en ökad inkomst i riksdagen av i runt tal, så vitt jag kan beräkna, 160 kr. i månaden. Riksdagen må besluta i detta ärende, som riksdagen själv anser lämpligt, men jag vill åtminstone ha tydligt uttalat innebörden av ett bifall till reservationen.

*Ang.
avlöningen för
tjänstemän
och vakt-
betjante hos
riksdagens
kamrar och
utskott.
(Forts.)*

*Ang.
avlönningen för
tjänstemän
och vakt-
betjänte hos
riksdagens
kamrar och
utskott.
(Forts.)*

Och jag sätter verkligen i fråga, om det är lämpligt att göra ett sådant undantag för dessa vaktmästare, så att de i motsats till övriga tjänstemän skola för detta års riksdag, då provisoriska bestämmelser gälla, få en ökad inkomst utöver den inkomst de hade i fjol.

Den siste ärade talaren påstod sig ha blivit något överraskad över upplysningen i betänkandet för återremissen för någon månad sedan. För mig kom åtminstone icke denna upplysning å utskottets betänkande som någon överraskning, då jag fick det intrycket av den debatt, som vid tillfället i fråga fördes här i kammaren till följd av det då föreliggande betänkandet från bankoutsrottet, att kanslideputerade funnit, att den ordalydelse de givit bestämmelsen i fråga skulle ha den konsekvensen med sig, att dessa vaktmästare skulle få en ökad månadsinkomst utöver den, som de hade i fjol. Och det var därför, kanslideputerade anhöllo, att kammaren skulle återremittera ärendet, för att en rättelse i detta hänseende skulle göras.

Då jag icke kan vara med om en dylik provisoriskt ökad inkomst för ifrågavarande vaktmästare, innan frågan föreligger utredd från riksgäldsfullmäktiges sida, anhåller jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lovén: Herr talman! Utskottets ärade ordförande gjorde gällande, att jag ville genomföra en löneförhöjning, utan att frågan var utredd. Han hänvisade till att experterna på löneregleringsområdet, herrar Nilsson i Kabbarp och Widell m. fl., som han nämnde, icke kunnat göra någon utredning, och därför borde kammaren icke gå med på förslaget. Jag vill säga bankoutsrottets ärade ordförande, att det icke för mig och inte heller för kammaren framstår som några trosartiklar, om dessa experter säga, att det kunna vi göra eller det kunna vi icke göra, utan vad dem beträffar, gäller nog det ordspråk, som man påstår, att Karl XII använde gent emot en del av sina knektar.

Sedan varnade herr Röing för att göra en lönereglering utan att invänta den utredning, som riksgäldskontoret kan ställa till med. Jag tror, att kammaren själv kan bedöma, att det icke är meningen att gå denna utredning i förväg, utan här är det meningen, att kammaren skall skipa rättvisa, så att det icke blir större orättvisa, än det varit förut, vilket blir fallet med utskottets förslag.

Som exempel vill jag nämna, att en av statsutskottets vaktmästare är gift och icke har några barn, medan en annan är gift och har ett barn. Den ene är statsanställd, den andre icke. Den förre får 55 kronor 23 öre mera i månaden än den icke statsanställda. Hos kammaren äro anställda två vaktmästare, av vilka den ene är statsanställd och den andre icke. Båda äro ogifta. Den statsanställda har 61 kronor 72 öre mera i månaden än den icke statsanställda.

Vad betyder nu mitt förslag? Jo, det betyder att de två vaktmästare, som ha respektive 55 och 61 kronor mindre i månaden, skulle få omkring 30 eller 40 kronor i månaden i gratifikation, således icke stort mer än hälften av den skillnad, som föreligger enligt det andra förslaget. Det är sannerligen icke att gå den utredning i förväg,

som en gång kan komma, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till min motion.

*Ang.
avlöningen för
tjänstemän
och vakt-
betjänte hos
riksdagens
kamrar och
utskott.*

(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den av herr Lovén m. fl. väckta motionen nr 313; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande vote-ringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Lovén m. fl. väckta motionen nr 313.

Omröstningen utföll med 116 ja mot 74 nej; och hade kamma-ren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

Å föredragningslistan var vidare uppfört konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.*

Till konstitutionsutskottets handläggning hade kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 59, däri Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

§ 60.

1. När ärende skall slutligen avgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsa, såframt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri överläggning ägt rum, till slutligt avgörande företagas, förrän kammaren på talmannens hemställan förklarar överläggningen slutad.

2. Därefter bör, utom i de fall mom. 3 upptager, proposition framställas i den ordning, här nedan i detta mom. stadgas. Kan fråga bliva föremål för bifall eller avslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkingar i saken blivit under överläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang avgöras, bör särskild proposition å vardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskriven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagive sin uppfattning av det svar,

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

som lämnats, varvid skall bero, såvida ej votering begäres, vilken då ej må vägras; envar i övrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny överläggning uppriva. — Då voteras skall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas. Omröstningen skall ske öppet och verkställas efter namnupprop eller på annat sätt, varom i reglementariska föreskrifter för riksdagen bestämmes. Befinnas de avgivna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

3. Fråga, varom i första punkten av 110 § regeringsformen eller i 32 § 2 mom. eller i tredje punkten av 52 § i denna riksdagsordning förmåles, skall alltid avgöras genom votering. I ty fall gälle angående voteringsproposition jämte kontraposition vad i nästföregående mom. sägs; och bör, sedan nämnda propositioner anslagits, omröstning genast äga rum. Sådan omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar, och bör, till undvikande av lika röstetal för ja och nej, i mål, där blott enkel pluralitet erfordras, talmannen vid varje omröstning före sedlarnas uppräknig en bland dem uttaga och genast förseglad avlägga. Om vid sammanräknandet av de övriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och avgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnit, bör den avlagda sedeln oppbruten genast förstöras.

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter — — — gälla såsom riksdagens beslut. Om vid sammanräkningen av de avgivna rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga andra kammarens talman i en därtill avsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av andra kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

§ 75.

Alla val skola ske med slutna sedlar, och iakttages därvid, att namnsedlarna, såframt de skola bliva gällande, böra vara enkla, hoprullade, omärkta — — — lottning, när så erfordras.

Utskottet hemställde, att riksdagen med förklaring, att förevarande proposition icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga i utlåntand intaget förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Det av utskottet framlagda förslaget skilde sig från Kungl. Maj:ts endast däri, att den i § 60 mom. 2 förekommande meningen: »Omröstningen skall ske öppet och verkställas efter namnupprop eller på annat sätt, varom i reglementariska föreskrifter för riksdagen bestämmes», i utskottets förslag erhållit denna avfattning: »Omröstningen skall ske öppet.»

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Clason, von Geijer, Stendahl, Per J. Gustafsson, Magnusson* i Tumhult, *K. A. Westman, Persson* i Fritorp och *Gustafson* i Kasenberg, som ansett, att utskottet bort avstyrka det föreliggande förslaget; samt

av herrar *Engberg* och *Jensen*, som ansett, att viss del av utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet *Åkerman*: Herr talman! Den fråga, som vi nu gå att avgöra, har som bekant vid upprepade tillfällen förelegat i kamrarna. Om jag icke missar mig, är det nu tjugufjärde gången, som riksdagen går till en prövning av denna sak. Konstitutionsutskottet har vid upprepade tillfällen tillstyrkt reformen, den har även vid flera tillfällen vunnit andra kammarens bifall, och som vi alla minnas, inträffade det i föl, att första kammaren biföll förslaget, medan andra kammaren avskog detsamma.

Att en fråga så ofta återkommer, måste naturligtvis bero därpå, att den står i oskiljaktigt sammanhang med hela den moderna statsförfattningen. Det är ju rent principiellt sett endast i sin ordning, att en så viktig sak som omröstning i kamrarna försiggår öppet, så att det blir möjligt för hela nationen att följa densamma. Det är icke annat än en konsekvens av hela den offentlighet, som för övrigt präglar vårt politiska liv. Denna sak står också i intimt sammanhang med den offentliga kandidaturen, som så småningom har arbetat sig fram trots all den ovilja mot densamma, som vissa ömtåliga sinnen, från början åtminstone, kände.

Förr i tiden var det mycket vanligt att höra folk säga, att man väljer sin riksdagsman, därför att man känner honom och vet, att det är en bra karl, men några proklamationer av kandidaterna ville man icke veta om, därför att man ansåg sådant stötande. Detta är nu den naturligaste sak i världen, och då blir det också en naturlig konsekvens därav, att folket sättes i tillfälle att följa riksdagsmännens verksamhet och se, hur de verkligen infria de proklamationer och löften, kan man gärna kalla dem i vissa fall, som äro givna vid kandidatnomineringen. Öppen omröstning är väl också en konsekvens av de proportionella valen, ty det vore ju orimligt, om hemlighet vid omröstningen verkligen skulle föra det därhän, att icke den tanke, som ligger bakom den proportionella valprincipen, komme till fullt uttryck.

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

Jag tycker också, att det vore en fördel för riksdagsmännen själva, om den hemlighet, som nu i viss mån vilar över omröstningen, bleve undanröjd, ty vi ha sett exempel på mer än en gång, att man rent av i pressen jagat efter att få reda på hur den eller den i en viss fråga röstat, och personer ha blivit misstänkta för att ha lagt sin röst på annat sätt, än de i själva verket gjort. I denna kammare har man ju också sökt hjälpa sig fram vid sidan om lagen med korta tillkännagivanden, s. k. instämmanden, då den ene efter den andre reser sig upp och instämmer med en föregående talare. Detta är ett tydligt bevis för att man känner behov av att det skall bli bekant, på vilken sida man står i en fråga.

Att en sådan öppen omröstning skulle på något sätt innebära tvång, tror jag mig kunna på det bestämdaste bestrida. Ty nu är det ju så, att i de flesta frågorna var och en, som tillhör visst parti, i själva programpunkterna har sin åsikt klar. Han har tillkännagivit den vid valmötena, och det kan icke vara tal om att han skall frondera. I frågor av mindre kardinal betydelse har var och en sin fullständiga frihet, och jag må säga, att även detta skulle vara en fördel med den öppna omröstningen, att folket finge se, att det icke är sådant partitvång här i riksdagen, som man inbillar sig, utan i många, många frågor har var och en sin frihet att göra som han vill. Jag tror också, att den öppna omröstningen skulle fostra representanten till större intresse och större ansvarskänsla.

Den öppna omröstningen är införd i de flesta europeiska länder. Vad beträffar vårt land behöver jag bara erinra om, att det i en så stor korporation som Stockholms stadsfullmäktige går förträffligt med den öppna omröstningen. Att dess tillämpande skulle möta praktiska svårigheter, har jag svårt att föreställa mig, då saken går bra, där den hittills praktiserats.

I detta sammanhang skall jag be att få nämna, medan jag kommer ihåg det, att den omformulering, som utskottet gjort i en paragraf, där man förkortat en sats genom att blott säga, att omröstningen skall ske öppet, är jag beredd att godkänna, ty det blir i sak detsamma, hur detta formuleras, om det blir efter utskottets eller efter regeringens förslag. Vi ha tagit det något vidlyftigare, men som sagt har jag ingen anmärkning mot utskottets formulering.

Jag har velat inledningsvis nämna vad jag nu sagt, och då jag antar, att det blir en långvarig debatt, skall jag icke nu vid detta tillfälle upptaga kammarens tid utan vill endast uttala min förhoppning, att andra kammaren nu måtte bifalla det förslag, som här föreligger.

Herr Persson i Fritorp: Herr talman, mina damer och herrar! Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet började sitt anförande med att säga, att denna fråga varit föremål så många gånger för riksdagens prövning, att det var icke mindre än 24 gånger den varit före i riksdagen.

Ja, det gäller här ett gammalt vänsterkrav, det veta vi alla,

och de skäl, som kunna anföras för och emot, äro så ofta framdragna, att jag kan fatta mig mycket kort, särskilt då utskottet i år i huvudsak har upprepat, vad som det sade i fjol, och för övrigt åberopat de skäl som anförts i propositionen.

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Jag skall för min del försöka undvika att upprepa de argument, som så ofta blivit anförda mot den öppna omröstningen. Jag skall villigt erkänna, att den öppna omröstningen i jämförelse med de många och djupgående författningsändringar, som genomförts under de sista åren, icke är någon stor reform. Men jag vågar göra det påståendet, att i och med införandet i författningen av referendum har denna fråga fått en vida större och djupare betydelse. Vi veta alla, att vi i sommar för första gången skola använda det berisade folkomröstningsinstitutet, och att det den gången gäller förbudet. Nästa gång blir det med all säkerhet en annan fråga, som blir föremål för detta instituts användning. Det är ju så, att varje dag har sin *plåga* och varje tid sin *fråga* att strida om. Blir omröstningen i riksdagen öppen, så komma de agitationscentraler, som kräva folkomröstning i ett visst ärende, att inrikta sin hets på för ändamålet lämpliga enskilda riksdagsmän, ända tills de få sin vilja fram. De komma att pressa den enskilda representanten i riksdagen först till att rösta för folkomröstning och sedan till att verka för anordnandet av denna omröstning så, att den på bästa sätt kommer att främja denna agitationscentralers önskemål och syften. Jag är för min del viss om, att den öppna omröstningen här i kamrarna kommer att i praktiken öppna ett mycket tacksamt fält för demagogiska operationer.

Nu deklamera reformens anhängare så vackert, att en riksdagsman skall ha mod att stå för sin mening och giva den öppet tillkännan. Men det är och förblir ett faktum för alla tider, att känsliga sinnen taga intryck av agitationshets och ofta böja sig för densamma. Jag skall i detta sammanhang endast erinra om, jag vågar säga, skandalen i Malmö i höstas, som i sin mån illustrerar den öppna omröstningens förträfflighet, där ett kommunmöte krävde, att, om jag minnes rätt, sju stycken stadsfullmäktige skulle omedelbart avsäga sig ledamotskapet i fullmäktige. Och varför? Jo, därför att de haft mod att efter noggrann prövning rösta efter sin övertygelse i en viss fråga, som var föremål för avgörande, men deras röstning i ärendet tilltalade icke majoriteten på detta kommunmöte. Nu kan man fråga, hur var det med dessa sju herrars mod. Jo, de lydde helt enkelt befallningen från detta möte. Så klent var det beställt med deras mod att stå kvar som fullmäktige och stå fast för sina vota. Och bland dessa sju funnos män, som med rätta räknas till det socialdemokratiska partiets prydnader, till dess allra främsta och mest självständiga män. Och jag gör mig osökt den frågan: när en sådan frukt kan bäras på det friska trädet, vad skall då icke ske på det torra?

Den demagogiska tendens, som framträdde vid kommunmötet i Malmö och som gick ut på att driva ut de representanter, som följt sin övertygelse och vägrat lyda order från högröstade klickar, den

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

tendensen kommer med all sannolikhet att få en vidsträckt utbredning, om den öppna omröstningen här i riksdagen blir en verklighet. Och därjämte skänker folkomröstningsinstitutet dessa klickar tack-samma tillfällen att bedriva en agitation, som de säkerligen icke komme att uraktlåta att begagna sig av.

Jag är övertygad om, att dessa båda reformer i förening komma att kraftigt befrämja en utveckling bort från den ansvariga representativa demokratien till den av oansvariga viljor och krafter styrda primitiva demokratien, och jag tror, att utvecklingen kommer till sist att undergräva hela det demokratiska styrelsesystemet.

Vid de tidigare tillfällen, då den öppna omröstningen varit föremål för handläggning här i riksdagen, har det alltid sagts, att det skulle ställa sig så lätt och enkelt att tillämpa den i praktiken. Nu har emellertid bland reformens anhängare uppstått olika meningar om förfaringssättet vid omröstningens anställande här i kammaren. Och utskottsmajoriteten har icke heller intagit någon bestämd ställning till denna fråga utan endast hemställt, att riksdagen ville besluta att införa den öppna omröstningen, utan att nämna någonting om metoden för dess praktiserande, något som lämnas helt och hållet åt framtiden att avgöra. Vi hade ju härförliden här i kammaren tillfälle att se, huru det skulle gå till vid den öppna omröstningen. Jag vill icke för min del fälla något omdöme om detta försök, jag överlämnar åt var och en att själv bedöma, huruvida det var något så utmärkt med denna öppna omröstning i praktiken.

Vidare har man sagt, att överallt i utlandet är den öppna omröstningen införd. Ja, det är förvisso riktigt, att så är fallet. Men därför att så är, äro vi väl icke tvungna att följa utlandets exempel, när vi här ha ett system, som är så väl beprövat som det nuvarande. Såvitt jag läst historien rätt, så ha vi en gång i riksdagen haft den öppna omröstningen, nämligen under frihetstiden. Jag undrar, om herrarna anse, att vi böra komma tillbaka till den tiden och åter skatta åt dess politik. Jag förmenar, att de som skrivit vår grundlag haft mera känning av förhållandena under frihetstiden, än vad vi senare tiders barn kunna ha.

Ja, jag skall icke längre taga kammarens tid i anspråk. Jag vill endast sammanfattningsvis säga det, att jag icke tror, att den öppna omröstningen kan befrämja ett samvetsgrant och lidelsefritt bedömande av de många frågor, som komma till avgörande i riksdagen, och jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman! Den föregående talaren har sökt påvisa vådorna av införandet av den öppna omröstningen. Om jag fattade honom rätt, ville han göra gällande, att införandet av den öppna omröstningen skulle egentligen komma att gynna den primitiva demokratien. Jag tycker dock, att dessa ord innebära en svår anklagelse mot de länder, där den öppna omröstningen redan är införd. Herrarna ha ju tagit del av utskottsutlåtandet och den bilaga, som är fogad vid detsamma. Därutav framgår, att den öppna omröstningen

finnes införd i följande länder: Tyskland, Österrike, Belgien, Nederländerna, Spanien, Grekland, Italien, Schweiz, Frankrike, Danmark, Norge och Amerikas Förenta Stater. Dessa länder skulle sålunda skatta åt den primitiva demokratien, som herr Persson i Fritorp säger, på grund av den öppna omröstningen. Nej, det förhåller sig ingalunda på det sättet.

Jag tycker för övrigt, att av alla de tal, som ha hållits i riksdagen beträffande denna fråga framgår, att principiellt är densamma avgjord; man kan egentligen inte anföra några starka principiella skäl emot den öppna omröstningen, men man anser vid själva avgörandet av frågan, att det är bekvämast med den nuvarande hemliga omröstningen. För min del vill jag också erkänna, att den nuvarande metoden är bekväm, det kan ingalunda förnekas. Om det experiment som gjordes här i kammaren för några dagar tillbaka har det sagts man och man emellan, att såsom det experimentet utföll, är den öppna omröstningen ingenting att rekommendera. Jag tror dock, att det i verkligheten inte skulle komma att gå till så, som det gjorde den dagen. Jag tror, att det var många ledamöter, som togo det hela mera på skämt. Jag vill för övrigt se den riksdagsman, som vid omröstning här i kammaren om något ärende försökte göra på det sätt, som skedde den dagen, d. v. s. rösta två gånger, såsom t. ex. när man gick ut genom samma dörr vid två olika tillfällen. Likaledes tror jag, att man icke får fästa för mycket avseende vid de många kvittningar, som gavs tillkänna vid det tillfället. Själva den tekniska sidan av den öppna omröstningen är prövad här i vårt land av det socialdemokratiska partiet vid dess stora kongresser. Där ha vi funnit, att det icke alls är något hinder att utföra röstningen öppet, utan tvärtom går det mycket bra. Jag har den uppfattningen, att ha vi en gång beslutat införa den öppna omröstningen i riksdagen, så skall det säkert komma att visa sig, att det hela efter någon tid, när vi kommit in i systemet, skall komma att avlöpa rätt så bra, låt vara att det nuvarande sättet att gå runt talmansbordet och där avlämna sina röstsedlar är ganska tillfredsställande.

Nu är det emellertid så, att utskottet denna gång egentligen går in för en modifikation av den öppna omröstningen. Förut har man ju alltid tänkt sig, att vid varje votering skulle röstningen ske efter namnupprop, men den röstningen är som vi veta tidsödande. Nu säger utskottet, att frågan om hur röstningen skall tillgå ställer man öppen. Det är möjligt att saken kan anordnas på det sättet, att den ena parten går ut genom den ena dörren och den andra parten går ut genom den andra dörren, och därpå kommer man tillbaka in i kammaren och resultatet tillkännages. Endast i undatagsfall eller vid behandlingen av större frågor kan man tänka sig, att röstningen komme att ske efter namnupprop; detta skulle sålunda icke förekomma så ofta, och därför tror jag, att man just från den synpunkten sett inte kan ha så mycket att anmärka mot själva det tekniska utförandet av den öppna omröstningen.

I övrigt är jag, herr talman, såsom jag redan förut sagt, principiellt för införandet av den öppna omröstningen. Det bör vara

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

riksdagen värdigt att i likhet med andra församlingar införa denna öppna omröstning, så att det blir rent spel vid röstningen.

Det är denna sida av saken, som jag tycker är av vikt, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag är i visst behov att be om överseende både hos talmanen och kammaren, då jag inför en så lång föredragningslista som denna begärt ordet, egentligen för att avgiva en deklARATION.

Det förhåller sig nämligen så, att jag t. o. m. vid förra riksdagen röstade för den öppna omröstningen. Men denna gång tänker jag rösta för reservationen, d. v. s. emot den öppna omröstningen. Jag förstår nog, att en hel del av särskilt mina gamla vänner inom sig le ett mer eller mindre homeriskt löje, kanske man kan säga, och tänka något mindre vackert om mig.

Emellertid kan jag, herr talman, omöjligen förneka för mig det sakförhållandet att det sedan den gången inträffat åtskilligt, som kan motivera en ändring av en även mycket stadgad uppfattning i denna fråga. Det är väl i alla fall inte på det sättet, att man nödvändigtvis skall vara en ståndaktig tennsoldat ens i den här frågan. Man har väl rättighet, ja kanske t. o. m. en smula skyldighet som riksdagsman att på grund av sig företeende omständigheter justera en åskådning. Vad är det då som inträffat? Jo, vi ha i grundlagen fått inskrivet något, som heter konsultativ folkomröstning. Visserligen står det fortfarande, att riksdagen representerar svenska folket, men sedan kommer ett tillägg, att i visst fall gör folket självt slag i saken; och det är kanske fråga om, huruvida inte denna ändring något tangerar riksdagens rätt och skyldighet att representera svenska folket.

De farhågor, vilka vi, som voro emot denna konsultativa omröstnings inskrivande i grundlagen, hyste för dess följder, ha redan besannats i icke så ringa mån under den agitation, som redan börjat och som pågått icke så kort tid före förbudsomröstningen, vartill vi alla varit vittne. Det har också sagts av en person, som är ganska mäktig i politiken, att om det blir så och så många procent — jag tror han nämnde en siffra — som rösta för förbudet, så skall det gå igenom, d. v. s. det konsultativa begreppet i folkomröstningen håller allt mer och mer på att försvinna, och allt tydligare framträder innebörden av ett imperativt mandat; med andra ord folket skall säga ifrån: vi välja dig, men så och så skall du rösta. Grundlagens bud att övertygelse och samvete äro den enda grunden för röstens avgivande försvinna allt mer och mer.

Jag är så övertygad om att den förbudsomröstning, som skall äga rum, isynnerhet om det blir en jämförelsevis hygglig majoritet åt ena eller andra hållet, skulle, i händelse av införande av öppen omröstning, verka därhän, att den frihet, som grundlagen velat i ord och anda tillförsäkra riksdagsmannen, blir ifrån att ha varit verklighet blott ett sken. Jag vill icke vara med om något sådant. Jag

anser, att man därför, för att skydda grundlagens mening, bör behålla den hemliga omröstningen.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Herr Andersson i Igelboda: Herr talman! Som redan i debatten erinrats om, har denna fråga så många gånger varit uppe till riksdagens behandling, att något nytt i densamma kan man knappast komma fram med.

Herr Persson i Fritorp sade visserligen, att han skulle försöka undvika ett upprepande av de skäl, som tidigare framförts mot den öppna omröstningen. Men jag kunde då verkligen för min del icke finna någonting nytt i hans anförande. Hela hans anförande gick ju ut därpå, att representanterna i riksdagen, efter införandet av den öppna omröstningen, skulle känna sig bundna av den uppfattning, som var gällande ute bland valmännen. Vi skulle sålunda få det imperativa mandatet, och detta är ju ett skäl emot, som ingalunda är nytt utan som många gånger tidigare framhållits.

Jag kan nu för min del icke se den stora faran däruti, att svenska folkets representanter i riksdagen också bli en avspegling av detta svenska folks vilja, ty annars är det ju ingen verklig representation, som folket har i riksdagen. Jag kan icke heller förstå varken herr Persson i Fritorp eller herr Starbäck, då de mena, att riksdagens beslut beträffande folkomröstningen skulle ha någon inverkan på denna fråga. Herr Starbäck tycktes mena, att om vi nu införa den öppna omröstningen i riksdagen, så skulle folkomröstningen exempelvis i förbudsfrågan icke längre vara en konsultativ utan bli en faktiskt avgörande omröstning. Jag måste säga, att jag förstår icke riktigt herr Starbäcks tankegång i det avseendet. Menar manne herr Starbäck, att när vi gå ut i valrörelsen, skulle vi visserligen säga till valmännen, att vi respektera er vilja och rösta för införande av förbudet — i fall nu valmännens vilja är, att förbudet skall införas — men därefter när vi komma till riksdagen, skola vi krypa bakom den slutna sedeln och rösta mot detsamma. Är detta den sortens folkrepresentation, som herr Starbäck önskar införa? Jag för min del kan åtminstone icke finna, att det är någon önskvärd utveckling. Jag tror, att man ur alla synpunkter har allt att vinna på en öppenhet såväl vid denna som eventuellt vid övriga frågors behandling inom riksdagen.

Jag kan ju erkänna, att under vissa förhållanden kan det vara bekvämt för riksdagsmännen att slippa ange, vilken ståndpunkt de intaga till en viss fråga, om vilken eventuellt har stått strid ute bland folket. Men detta är icke enbart en fördel för riksdagsmännen, utan kan också ha sina nackdelar. Denna sak har för övrigt redan påtalats av statsrådet och chefen för justitiedepartementet.

Jag kan taga ett mycket typiskt och nära liggande fall, som belyser denna sak och vilket också rör riksdagens behandling av förbudsomröstningsfrågan. Sedan denna fråga var avgjord, utspann sig i pressen en rätt så livlig debatt om denna fråga, och den debatterades

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

ju även tidigare. Det var särskilt en sak, som striden stod om, nämligen huruvida mäns och kvinnors röster skulle skiljas eller icke. Omedelbart sedan resultatet var känt från riksdagen, började tidningarna kannstöpa om, hur de olika riksdagsmännen hade röstat i denna fråga, och det gick så långt, att en tidning offentliggjorde en lista över de riksdagsmän, som röstat för ett särskiljande av mäns och kvinnors röster; därvid utlovades också, att dessa riksdagsmän skulle man komma ihåg vid nästa val. Nåväl, det hade icke varit så farligt, om det icke förhållit sig så, att denna lista var fullkomligt felaktig. Bland dem, som voro upptagna på denna lista och som skulle ha röstat för ett särskiljande, fanns det åtminstone ett tiotal, som påstodo sig ha varit motståndare till detsamma; men de hade ingen som helst möjlighet att kunna bevisa, hur de hade röstat i denna fråga. Tidningens uppgifter måste därför stå oemotsagda. De ha visserligen försäkrat, att de icke röstat för uppdelning, men bevisa det kunna de icke. Det skulle naturligtvis ha varit av ofantligt stort värde, om dessa riksdagsmän, med riksdagsprotokollet i hand, kunnat bevisa, huru de röstat.

Jag tror sålunda inte, att den slutna omröstningen erbjuder enbart fördelaktiga följder ens för den enskilde riksdagsmannen. Jag måste dessutom se denna fråga liksom så många andra icke ur riksdagsmännens synpunkt utan ur svenska folkets, ur valmännens synpunkt, och då måste jag säga mig, att valmännen ha fullkomligt klar rätt att veta, huru de personer rösta, som de sänt att representera sig i riksdagen.

Herr Persson i Fritorp drog fram förhållandena vid en viss frågas behandling i stadsfullmäktige i Malmö, detta som exempel på, huru farligt det skulle vara att införa den öppna omröstningen. Jag kan därvidlag inte se någon risk. Det är alldeles uppenbart, att en riksdagsman, även om den öppna omröstningen blir genomförd, icke kommer att i alla frågor känna sig bunden av de uttalanden, som göras på det ena eller andra mötet. Enligt mitt förmenande måste man emellertid fasthålla därvid, att om en representant icke motsvarar det stora flertalets uppfattning inom den kår, som valt honom, bör han icke längre kvarsitta i representationen, utan då har han skyldighet att gå. Valmännen böra ha rätt att veta, hur deras representanter ställa sig till de vitala spörsmålen, så att de bli i tillfälle att avgöra, huruvida representanterna äro värdiga att bibehålla förtroendet eller icke.

Jag skall inte länge syssla med denna fråga, då man, som sagt, knappast kan komma med något nytt i densamma. Herr Persson i Fritorp gick tillbaka ända till frihetstiden och erinrade om förhållandena då i vårt land; han sade, att de som skrevo grundlagarna, säkert hade bättre reda på, hur förhållandena voro under frihetstiden, än vad vi ha nu, och det skulle ha varit av den anledningen, som man i grundlagen skrev in dessa bestämmelser om den hemliga omröstningen. Ja, det är mycket möjligt, att denna hade något fog för sig under frihetstiden, men det är helt andra förhållanden, som råda nu, och jag tror, att de som nu leva och ha att behandla denna

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

fråga äro bättre skickade än grundslagsförfattarna att utforma riksdagens arbetssätt för framtiden. Vi stå ju nämligen inte stilla i utvecklingen utan gå framåt; vi befinna oss icke på samma utvecklingsstadium som under frihetstiden.

Jag skall sluta med att säga några ord rörande den tekniska utformningen av den öppna omröstningen. Det föreligger nämligen till utskottsbetänkandet en reservation av herr Engberg och herr Jensen, i vilken det önskas, att riksdagen nu skall uttala sig i en viss riktning därvidlag. Jag delar herrar Engbergs och Jensens uppfattning därom, att bland de två alternativ, som här äro återgivna, det andra av dessa bör förordas. Men jag kan inte finna, att det är någon som helst anledning för riksdagen att nu uttala sig i viss riktning. Vi ha ju ännu åtskilliga år kvar, innan denna fråga behöver slutligt avgöras, och det kan därför inte vara lämpligt att nu binda riksdagen för en viss form av den öppna omröstningen. Det kan ju tänkas, att även andra förslag till lösning av denna fråga, än de, som här äro upptagna, kunna framkomma och visa sig synnerligen praktiska. Jag vill erinra om att riksdagen redan haft uppe ett förslag till öppen omröstning med användande av elektrisk apparat. Detta system ansågs icke nog betryggande, när det framfördes, men utvecklingen går ju raskt i vår tid, och det är mycket möjligt, att när riksdagen får att taga ståndpunkt till denna fråga, vi erhållit ett system med elektrisk votering, som är fullt tillfredsställande. Om detta då icke skulle bli alltför dyrbart, kan jag inte se något skäl, varför vi inte skulle gå med på detsamma, då det otvivelaktigt är synnerligen enkelt.

Dessutom är det ett annat skäl, som gör, att jag för närvarande icke vill vara med om att uttala mig om den praktiska utformningen av den öppna omröstningen. Det är ju så, att riksdagen är delad i två halvbor angående själva principfrågan. Det är då uppenbart, att de, som äro motståndare till den öppna omröstningen, icke varit villiga att medverka till den praktiska utformningen av dessa saker. Sedan återigen den öppna omröstning blivit beslutad, blir det naturligtvis ett intresse för alla att göra det bästa möjliga av densamma, och vi komma då att få hjälp från skilda håll, så att det mest gynnsamma resultat kan uppnås. Jag tycker då, att man inte har skäl att ställa det så, att riksdagen redan på förhand blir bunden.

Herr talman! På grund av vad jag sålunda anført ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag ett par gånger förut i kammaren yttrat mig i föreliggande fråga, är det naturligtvis min skyldighet att vid detta tillfälle fatta mig synnerligen kort.

Jag trodde, att när man efter det motstånd, som sist rådde, då denna fråga var före i kammaren, på nytt gick att framlägga förslag om den öppna omröstningen, man skulle lägga saken, så att säga, på ett högre plan och framdraga större synpunkter, än åtminstone den siste ärade talaren gjorde. Han tröskade på med det gamla

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

argumentet, att valmännen ovillkorligen skola ha reda på, huru deras respektive representanter rösta; detta var, tyckte jag, hans tema från början till slut. Det kan nog hända, att förhållandena i hans valkrets äro sådana, att valmännen anse sig behöva en dylik sakers ordning, men bland de 18,000 väljare, som jag representerar, har jag inte träffat en enda, som ansett, att det finnes något, som ställde sig hindrande i vägen att få reda på vilken ståndpunkt jag intagit till de olika frågorna.

När man nu går att göra en förändring — det heter ju förstås alltid, att det är en »reform», som sker — bör ett visst behov ha gjort sig gällande att få förbättring till stånd; man bör väl inte företaga en förändring bara för förändringens egen skull. Jag undrar då verkligen, om några behov härvidlag ha gjort sig starkt gällande. Herr statsrådet yttrade, att det är en princip, det här gäller. Ja, men det är så många principer, vid vars genomförande man får stanna ett ögonblick. Detta område är kanske inte det enda. Det förefaller mig också litet egendomligt, att då herr statsrådet i förbigående slog på den strängen, att väljarna borde ha särskilt klart för sig, hur deras representanter rösta, han icke framlagt något förslag därom, huru man vid den öppna omröstningen skall gå till väga. Det är ju solklart, att om väljarna skola få reda på, hur riksdagsmännen rösta i varje fråga, så finns det strängt taget inte mer än en enda metod, som kan lämna ett tillfredsställande resultat — man kan ju aldrig på förhand veta, vilka spörsmål som intressera dem mest — och den metoden är naturligtvis namnupprop och anteckning av de röstande till protokollet. Då först är saken klar. Skall man däremot använda antingen det sättet, att de röstande få stiga upp respektive sitta eller det sättet, att de skola marschera genom olika dörrar och därvid räknas, ja, hur mycket få i så fall valmännen reda på? Det bleve då helt säkert endast ett litet antal riksdagsmän — några spetsar eller några, som man särskilt vill hålla efter — vilkas ståndpunkttagande bleve känt. Den stora mängden komme ju att gå ut genom dörrarna och bli räknade som en fårscock — det bleve det hela. Då uppnådde man absolut icke den fördel, som praktiskt sett skulle vara den värdefulla.

Så var det denna princip! Jag ger den mitt erkännande — även jag har hållit på densamma. Hade jag icke fått erfarenhet om, att den i andra parlament verkat på annat sätt, än jag trodde, hade jag väl hållit på den alltjämt. Jag skäms inte att erkänna, att jag i det fallet ändrat mening. Men den saken kommer vi inte förbi — man må resonera hur mycket man vill om principen — att den öppna omröstningen är ett strängt partiskiljande moment, ett skarpt partivapen. Den biverkningen är oundviklig — det vågar jag påstå. Så mycket har jag sett därvidlag, att ingen kan övertyga mig om motsatsen. Jag låter nämligen det som jag själv tydligt erfarit få vara avgörande för mig.

Då uppkommer det spörsmålet: skola vi anse, att de partiskranke, som finnas, icke äro tillräckligt utpräglade? Skola vi anse, att partiväsendet bör skärpas än mera? I så fall böra vi antaga detta

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

förslag. Står man däremot på den ståndpunkt, som jag omfattar, att det skulle vara önskvärdt, om en hel del av dessa partimotsatser mildrades och toges bort i så många frågor som möjligt, tror jag, att man bör välja den andra vägen. Det är just från den synpunkten, som jag måste se på saken, sedan jag erfarit, vad verkan den öppna voteringen haft i andra länder. Jag har ändrat mening, och denna min ändrade mening står jag fast vid. Det är enligt min tro av oerhörd stor vikt, att det inte blir så många nationer i landet, som partiväsendet strävar att skapa. Detta är den stora faran. Jag erkänner gärna, att förslaget om öppen omröstning har fördelar, det har jag förut sagt. En indirekt fördel skulle möjligtvis, om man begagnar namnupprop, ligga däri, att man tvingar medlemmar av kammaren till att mera vara här under debatterna. I så fall kunde man nämligen icke vid votering springa in i kammaren och höra efter, hur det är med voteringspropositionen, utan man bleve då tvungen att vara inne under överläggningarna. Men jag tycker, att denna skolkning, som jag anser vara synnerligen betänkligen, bör övervinnas på andra sätt.

Då jag nu väger fördelarna av det föreliggande förslaget mot nackdelarna, finner jag, att de senare äro för hela landet och folket oändligt mycket större. Det är inte någon skuggrädsla, som bestämmer min ståndpunkt. Jag har inte tvekat att i vilken fråga det vara må ge besked, då man sport mig, hur jag röstat, och jag är övertygad om att ingen enda av mina väljare någonsin haft den ringaste misstanke, att jag farit med osanning i det fallet. Jag tror också, att det icke finns någon av mina kamrater här i riksdagen, som skulle uttala någon osanning i ty fall. Det ligger i detta förslag om icke ett visst kränkande moment, så dock något, som går oss bra nära, detta, att det förutsättes som en möjlighet, att vi överhuvud taget skulle gentemot våra väljare icke säga rent ut, hur vi handlat. Endast när man finge öppen votering, kunde man räkna och noga anteckna de olika rösterna, och först då kunde man tro på vad riksdagsmännen upplysa om de sätt, varpå de röstat. Jag tror ingen av mina riksdagskamrater om så dåligt — det vill jag säga herrarna. Vad väljarna behöva yeta för att kunna bestämma sig vid ett eventuellt val, kunna det helt och fullt får reda på utan öppen votering.

Då så många talare äro anmälda, vill jag nu, herr talman, sluta med att tillkännagiva, att jag fortfarande har den uppfattning, som jag gav uttryck för, då frågan sist var före, varför jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr talman! Det var med stort intresse, som undertecknad lyssnade till den korta syndabekännelse, som herr Starbäck på Stockholmsbänken avlade. Det är alltid intressant att lyssna till honom, då han i denna liksom andra frågor avsvär sin ungdoms rysliga förvillelser. Jag fann det vara tämligen självklart, att en sådan gammal studentikos man och en sådan gam-

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

mal backivän som herr Starbäck skulle i förbudsomröstningen finna en räddningspunkt, på vilken han skulle kunna falla tillbaka för att där söka hållfäste för sin vilja att ingenting göra i fråga om den öppna omröstningen. Då emellertid herr Starbäck var mycket rädd för att riksdagsmännens självständighet skulle kunna kringskäras vid ställningstagandet efter förbudsomröstningen, ifall denna reform genomfördes, skulle jag vilja i största korthet lugna herr Starbäcks farhågor med att konstatera, att det nu som bekant gäller en grundlagsändring, som kräver nya val till andra kammaren, innan densamma kan i Sveriges grundlagar definitivt fastslås. Folkomröstningens resultat skall alltså av andra och första kamrarna behandlas redan innan grundlagsändringen är genomförd, och jag tror därför, att herr Starbäck skall kunna lugna sig själv och de andra, som äro rädda. De ha sin fullkomliga frihet att i skydd av den hemliga röstsedeln kunna dölja sin rädsla för folkmeningen.

Sedan en liten replik till min vän herr Persson i Fritorp, som anförde en liten kommunalskandal i Malmö, då några socialistfrondörer i arbetslöshetsfrågan halstrades vid en sannerligen inte sakta eld vid ett möte, anordnat av Malmö socialdemokratiska arbetarekommun. Man har anført den hetsjakt, som då anställdes, på dessa röstande med vår gamle vän Nils Persson i spetsen, som ett starkt argument mot den öppna omröstningen. Jag vill emellertid säga, att skandalen i Malmö, om det nu var en skandal, är för mig ett argument i motsatt riktning. Om öppen omröstning icke funnits, vad hade då hänt? Jo, då hade självklart Malmö arbetarekommun anställt klappjakt efter dem, som röstat på ett sådant fronderande sätt. Man hade kanske hängt bagaren i stället för smeden och kommit med misstankar mot oskyldiga, och det hade kanske dröjt en avsevärd tid, innan man från vederbörande socialistiska röstande fått klarhet, hur var och en av dem röstat. Därför utvisar fallet Malmö enligt min tanke, att det är bättre med den öppna omröstningen och det rena, öppna spelet, så att man kan undvika sådana klappjakter.

Sedan vill jag säga en liten replik till herr Olsson i Kullenbergstorp, som denna gång, liksom förra gången, denna fråga var uppe, talade om att partibanden skulle stärkas och bossväldet ökas, ifall man genomförde den öppna omröstningen. Ja, jag tillhör dem, som ha den djupaste möjliga respekt för partier och partiledningar, och vare det fjärran ifrån mig att på något sätt uttala min vanvördnad gent emot de heliga partiledningarna inom något parti. Men jag undrar om inte i det fallet de, som äro rädda för bossväldet, en liten smula skjuta över målet.

Om man tar en överblick över partiläget i andra kammaren, undrar jag, om vi kunna säga, att vi litet till mans behöva vara rädda för partiledningar och bossvälde. Vad mitt eget lilla obetydliga parti beträffar, får jag säga, att vi äro partiledare allesammans. Jag tror, alla känna vår vän Fabian Månsson så långt, att man instämmer i att den mannen sannerligen inte låter sig tyranniseras av någon partiledare, och vad herr Lövgren i Nyborg beträffar, voterade han mot mig i denna fråga vid förra riksdagen.

Sedan går jag till regeringspartiet. Det skulle väl vara mest bekänt av bossvälde, men hur är det med den saken? Vi sågo nyligen en mäktig man på Skånebanken, herr Engberg, stå upp och i den stora och viktiga frågan om valutadumping offentligent proklamera en helt annan åsikt än regeringens. Och under sistlidna nattplenium hörde vi, hur en annan mäktig och myndig man på Skånebanken, herr Rydén, offentligent hjälpte till att stjälpa ett från regeringens sida framkommet förslag i frågan om brevportot. Detta visar ju, att även i detta parti bossväldets stora piedestaler förefalla att vara en smula undergrävd på grund av tidens allmänna upplösningsbaciller.

Om vi sedan gå till det liberala partiet, så undrar jag, om inte herr Edén skulle kunna berätta vissa trevliga interiörer angående partiledareskapets törnekrona inom det partiet. Och jag tror, att ledamoten på Norrlandsbanken, herr Olofsson i Digernäs, skulle kunna jämte herr Hamrin på Smålandsbanken berätta, att man åtminstone då det gäller skyttefrågan kan opponera sig ganska starkt mot partiledningen inom det liberala partiet. Gå vi till den andra flygeln inom det liberala partiet, norrlandsliberalismen, tror jag, våra västerbottniska riksdagsmän herr Rehn och herr Wikström i Skellefteå från debatten om särskiljandet mellan män och kvinnor i förbudsomröstningen kunna vitsorda, att man från det hållet även med den öppna omröstningen skulle kunna revoltera mot den starka partiledningen på den kanten.

Beträffande därefter våra herrar bondeförbundare, tror jag, att de inte kunna beskyllas för någon alltför stark partiledning, utan saken är väl den — herr Olsson i Kullenbergstorp får ursäkt mitt yttrande — att bondeförbundets förnämsta egenskap är den, att det lider en betänklig brist på partiledning. Vad slutligen angår högerpartiet, tror jag herr Lindman självfallet kommer att om en liten stund deklarerera, att inom det partiet finnes, ehuru det ofta förefaller som om herrarna vore trädde på ett snöre, inget som helst partityranni, intet övervåld från partiledningens sida gent emot de djupa leden.

Jag tror alltså, att vi inte böra behandla bossväldet och partiledningsväldet med alltför stor egard och respekt.

Herr Olsson i Kullenbergstorp var i slutet av sitt anförande inne på ett litet argument, som jag ber att få instämma i, nämligen frågan om den öppna omröstningens inflytande på det fenomen inom riksdagsarbetet, som kallas skolkning. Nu tror jag det finnes vissa förmildrande moment i det fallet. Det är nästan övermänskligt begärt, att vi dag ut och delvis natt in skulle sitta och lyssna till allt vårt ständigt flödande prat, och jag erkänner, att jag själv är en av dem, som syndat på nåden. Men vi ha alla sett, huru våra tidningsmäns argusögon ständigt bevaka oss syndare här nere och hur till och med en tidning hotat att om inte herrar riksdagsmän äro snälla och bättra sig, komma vi att offentligent tillkännagiva, vilka av riksdagens ledamöter, som deltaga och inte deltaga i de olika voteringarna. Detta visar, att den öppna omröstningen som princip även göres gällande uppe på pressläktarna i kamrarna, där denna väldiga stats-

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

makt har sina representanter, och då tror jag, att vi här nere i kammaren böra lyssna till meningen där uppe.

Jag tror, att om vi få den öppna omröstningen, kommer i och med detsamma även åtminstone en del av försvinnandet ur kamrarna att försvinna. Jag anser inte, att vi böra taga den öppna omröstningen bara för att på sådan väg komma ifrån skolkningen, men jag är viss om att ha vi en gång den öppna omröstningen, kommer den rent automatiskt att verka på sådant sätt, att vi alla bli tvungna att, fyllda av en större ansvarskänsla, tränga in i problemen mera, än vi eljest skulle göra. Och jag är viss om att den öppna omröstningen rent automatiskt kommer att verka så, att vi med eller mot vår vilja mera komma att bevista sammanträdena och deltaga i voteringarna.

Jag ber att med dessa argument för min del få, nu liksom tillförne, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr L i n d s k o g: Herr talman! Jag skall tillåta mig börja med att påminna om ett par episoder, som inträffat, sedan kammaren förra gången fattade sitt beslut i frågan. Den ena episoden ägde rum för en helt kort tid sedan — man har redan alluderat på densamma här i riksdagen — nämligen vid den stora debatten om folkomröstningen i nykterhetsfrågan. Det var då en högt ärad ledamot av första kammaren, en socialdemokrat, som hade ägnat en stor del av sitt liv åt arbetet i nykterhetsrörelsen, som för sin del ansåg, att riksdagen vore betjänt med att få största möjliga klarhet i frågan och att därför kvinnornas och männens röster borde särskiljas. Detta hade till följd att särskilt en av de stora nykterhetsloggerna i landet beslöt att uttala sitt allra »djupaste förakt» för en dylik person.

Den andra episoden syftar på en sak, som också redan blivit nämnd i dagens debatt nämligen det bekanta uppträdet i Malmö, då sju stadsfullmäktige följde sin egen, närmast på riksdagens beslut fotade, åsikt och röstade för ett lägre anslag till arbetslöshetens bekämpande med den påföljd, att de blevo tvungade att inlägga sina avsägelser. Det spektakel, som sedermera följde, ha vi ju alla i färskt minne.

När man tänker på dessa episoder och åtskilliga andra av samma art, har det sitt intresse att för jämförelsens skull erinra om ett uttalande i den kungl. propositionen år 1919, där den, så vitt jag kan finna, utförligaste och bästa motiveringen för den öppna omröstningen, som hos oss förekommit, var intagen. Där stod så gott som ordagrant, att den slutna omröstningen tidigare haft sin giltiga grund, ty då kunde en övermäktig konungamakt utöva tryck på de folkvalda representanterna, och på samma sätt kunde en privilegierad samhällsklass förfara mot en annan klass. Numera åter, med det demokratiska samhällsskick, som är rådande, vore det icke längre någon fara för en dylik påtryckning.

När man nu tänker på ett och annat som inträffat, så skall man nog finna, att det är med den punkten i propositionen, som med åtskilligt annat, som stod att läsa i samma proposition (t. ex. om

en sådan sak som den stora tidsvinsten vid den öppna omröstningen) den är åtskilligt problematisk. Och vad beträffar den större frihet, som detta omröstningsförfarande skulle skänka riksdagsmännen, så har nog erfarenheten i rätt hög grad rubbat den uppfattningen. Det är alldeles klart, synes det mig, vare sig makten äges av den ena eller den andra, vare sig av konungen eller av folket eller av den ena eller andra samhällsklassen, så anser nog den, som har makten, att den högsta dygden hos de utsedda ombuden icke är självständighet utan lydnad. Den som icke lyder, får säkert veta av det. Allra minst tål man, att i fall man själv säger ja, det utsedda ombudet säger nej; då avskaffar man ombudet och väljer ett annat lämpligare och skickligare sådant. Men jag tror å andra sidan, att vi allesammans här i kammaren, varenda en, äro fullt på det klara med, att en av de allra nödvändigaste egenskaper, som bör krävas av en folkets representant, är självständighet, och en självständighet, som icke bara innebär modet att säga ut sin åsikt, utan också energin, viljan, förmågan att *finna* en egen åsikt i frågan.

Om man ser efter, hur åsiktsbildningen äger rum, hur det går till att få en åsikt, så är det ju uppenbarligen så, att det här finnes olika vägar, som föra till målet. Hos det stora flertalet människor torde åsiktsbildningen dels vila på en allmän känslöstämning, dels sammanhånga med omsorgen om deras egen och deras klass omedelbara nytta, dels slutligen bestämmas av läsningen av de tidningar, som äro vederbörandes liv- och husorgan. Hos representanterna i riksdagen bör åsiktsbildningen däremot försiggå på ett helt annat sätt. Där bör man med utgångspunkt från sin egen politiska uppfattning söka så objektivt som möjligt tränga in i de olika faktorer, som kunna inverka på avgörandet av en sak. Men härav blir också resultatet, att vägarna gå olika, och de svar man kommer till på de uppställda frågorna, bli ibland ja, där valmännen tänkt sig nej, och tvärtom. Då blir också resultatet det, som vi sett, nämligen att den som har makten, den samhällsklass eller de valmän, som sitta inne med makten, bliva missnöjda med och avskaffa ett sådant självständigt ombud.

Man har sagt, att den öppna omröstningen härdar självständigheten. Ja, det är möjligt, om nu också icke jag tror på den saken. Men om så vore, vad hjälpte väl det, att självständigheten härdas, om den självständige och därmed hans självständighet avpoletteras ur riksdagen? Det är min fullständiga övertygelse, att då den öppna omröstningen hunnit verka en serie år framåt, kommer det här i riksdagen att finnas en mycket låg procentsats av stålsatt självständighet och en mycket vacker procentsats av undergiven lydnad.

Nu kan man ju säga, att valmännen böra väl ändå ha rätt att få reda på var de ha sina ombud. Härtill svarar jag ett obetingat ja, och det böra de ha. Men jag menar att de redan ha detta, tack vare den inrättning i vårt offentliga liv, som heter den offentliga kandidaturen. Riksdagsmannen har icke bara att säga, hurudan hans allmänna uppfattning är, utan han svarar också på väljarnas

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

frågor, hur han röstat i den eller den saken. Och jag nekar till, att det finnes en enda ledamot här i riksdagen, som är så feg, att han därvid skulle undandraga sig att svara, eller så ohederlig, att han skulle svara på ett falskt sätt. Jag tror det icke. Man har sagt, att den offentliga kandidaturen — senast har detta yttrande fällts från statsrådsbanken — har en konsekvens med sig, nämligen just den öppna omröstningen. För mig står raka motsatsen klar; den offentliga kandidaturen gör den öppna omröstningen fullständigt onödig.

Då kan man säga: När det nu förhåller sig så, varför kan man då inte gå till mötes denna, som det sades av herr statsrådet, 24 gånger upprepade anhållan att få öppen omröstning? Ja, här ha vi just den springande punkten i hela frågan, den som för mig varit avgörande. — Var och en, som varit närvarande vid ett valmöte, där en väljare frågat sitt ombud, hur han röstat vid det eller det tillfället, har nog funnit, att denna väljare aldrig fått ett enkelt ja eller nej till svar, utan att ombudet samtidigt framlagt en motivering, varför han röstat på det ena eller andra sättet. Det är denna motivering, som den öppna omröstningen icke alltid giver den röstande möjlighet att framkomma med. Utanför riksdagshusets väggar kommer, sedan den öppna omröstningen införts, endast den röstades ja eller nakna nej. Detta nakna ja eller nej griper sedan av det offentliga skallet i tidningspressen eller av det privata förtalet i de enskilda kretsarna — och så är det färdigt! Och så, mina damer och herrar, är man en dömd man, ungefär som den aktade förstakammarledamot, som blev utsatt för det »allra djupaste förakt» eller de sju stadsfullmäktige, som vid det stora mötet i Malmö icke fingo komma till ordet, därför att deras tal drunknade i mängdens skrån och man spottade dem i ansiktet.

Nu kan man säga: detta får den offentliga mannen finna sig i, det är hans öde. Jag svarar då: ja, jag finner mig däri, jag tar emot allt ovetat jag kan få med tacksamt och ödmjukt sinne — men, mina damer och herrar, det kan bero på den mångåriga övning jag har i det fallet och kanske också på en viss naturlig fallenhet. Men det är icke alla, som äro så beskaffade. Här finnes i kammaren en massa fina och hyggliga människor, det finnes ju till och med damer, och dessa fina och hyggliga människor äro, det vågar jag påstå, minst lika värdefullt folk i kammaren och kanske ofantligt mycket värdefullare, än vi andra grobianer äro. Jag tror för min del, att om man genom den öppna omröstningen på det sättet i viss mån lämnar de enskilda medlemmarna försvarslösa, så kommer riksdagslivet för dessa mera ömtåliga varelser att bli en betydligt mycket större plåga, än vad det redan nu kanske är.

Herr talman! Då jag är fullt förvissad om, att ingen enda ledamot i kammaren är, som jag förut sagt, så feg, att han icke vågar stå för och bekänna vad han röstar och hur han röstar, då han sedan befinner sig inför sina egna valmän, och då jag är lika säker på att ingen är så ohederlig, att han därvid far med osanning, anser jag denna proposition vara fullkomligt överflödigt och onödig. Då jag

vidare anser, att den öppna omröstningen berövar riksdagsmännen den rätt, som varje svensk medborgare har, att bli hörd, innan man blir dömd, och då få lov att försvara sig, innan man blir hängd, så yrkar jag avslag på Kungl. Maj:ts proposition och bifall till reservationen.

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

Med herr Lindskog förenade sig herrar *Björkman*, *Uddenberg* i *Varberg* och *Bengtsson* i *Kullen*.

Herr *Engberg*: Herr talman! När den föregående ärade talaren kom fram till sin slutsats, så måste jag bekänna, att jag blev en smula perplex. Den premiss han ställde var följande: Det finnes ingen i denna kammare, som är så feg och osjälvständig, att han icke vågar i alla skiften säga ifrån sin mening inför valmanskåren och tala om hur han röstat. Och slutsatsen var: alltså är den kungl. propositionen om öppen omröstning alldeles överflödig.

Med den uppfattning jag har om min högt ärade vän herr Lindskogs goda huvud, blev jag mycket förvånad över att han ville draga en sådan slutsats. Den riktiga slutsatsen hade väl varit, att eftersom det icke finnes någon i kammaren, som icke på tillfrågan vill tillkännagiva hur han röstat, det är onödigt med den slutna omröstningen, och alltså är Kungl. Maj:ts proposition ingalunda onödig. Men jag förstår å andra sidan, att den slutledningskonst, som han idkade, icke så mycket var uttrycket för detta, som han här ställde bakom som motivering, utan det var nog — jag måste säga det rent ut — ett uttryck för en åskådning, som enligt min mening är i högsta grad farlig.

Det har i den föregående diskussionen anförts en hel del eller kanske rättare huvudsakligen ett par exempel på vådan av att införa öppen omröstning. Man har sålunda pekat på ett fall, som inträffade i första kammaren efter beslut om förbudsomröstningen, och man har vidare pekat på en episod, som inträffade i Malmö stadsfullmäktige, då sju ledamöter där på ett synnerligen uppseendeväckande sätt hundsvotterades inför hela landet för att de röstat på ett visst sätt.

Mina herrar, om vi taga det första fallet, visar det då verkligen vad den föregående ärade talaren menar, att det skulle visa? Vederbörande hade uppträtt inför första kammaren och talat för sin mening, och enligt herr Lindskogs uppfattning skulle han naturligtvis, därest han icke yttrat sig vid tillfället i fråga, på tillfrågan ha tillkännagivit hur han röstat och var han stått. Resultatet, herr Lindskog, skulle, om han icke uppträtt, i alla fall blivit detsamma. Jag såg för någon tid sedan en tidning — det har för övrigt också redan blivit antytt — där man gjort upp en lista på så kallade »kvinnoföraktare», som termen lydde, och den listan innehöll namn på sådana, som misstänktes för att ha röstat på visst sätt i fråga om särskiljandet av männens och kvinnornas röster vid den blivande folkomröstningen i förbudsfrågan. Jag får tillspörja herr Lindskog, om han verkligen tycker, att det är trevligt, att om någon blir

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

misstänkt för att vara »kvinnoföraktare», denne då skall vara tvungen att, till exempel genom en liten insändare, tala om, att han röstat på det eller det sättet. Härmed är man ju inne på ett inkvitionsförfarande, som är i högsta grad betänkligt, ty det smygande förtälet om hur man förhållit sig vid omröstningen blir mycket svårt att möta och vederlägga, när man icke ens kan åberopa en bänkkamrat, som vittne på hur man förhållit sig vid ett avgörande. För min del får jag säga, att ur den synpunkten talar det exempel, som han framdrog, just till förmån för den öppna omröstningen.

Vad det andra exemplet beträffar, herr Lindskog, så förhåller det sig på det sättet att jag råkar vara i någon mån invecklad i affären. Jag vill därför begagna tillfället att inlägga en gensaga mot det omdöme, som fälldes av herr Persson i Fritorp, när han förklarade att dessa sju stadsfullmäktige visade feghet, när de avsåde sig sina mandat. Nej, herr Persson i Fritorp, så låg icke saken. Deras avsägelser voro icke något uttryck för feghet, utan avsågo i stället att *ställa vederbörande möte inför de nakna konsekvenserna av dess eget synnerligen dåraktiga och förkastliga beslut*. I anknytning till detta exempel skulle jag vilja fullfölja en tankegång rakt motsatt den av herr Lindskog utvecklade. Det är alldeles uppenbart, att frågan om den valdes förhållande till sina valmän är en hjärtpunkt i hela det representativa systemet. Skulle nämligen det förhållandet inträda, som herr Lindskog pekade på, att det blir en mycket, mycket stor procentssats av lydnad och en mycket liten procentssats av självständighet, ja, då vore det helt visst mycket olyckligt. Men parentetiskt tillåter jag mig, herr Lindskog, att anmärka, att den uppfattningen går dåligt ihop med den allmänna deklARATION, som herr Lindskog gjorde, nämligen att självständigheten redan är så utvecklad, att ingen tvekar att tala om huru han röstat. Det är uppenbart att det här föreligger en fråga, som jag skulle vilja beteckna såsom spörsmålet om en ömsesidig uppfostran av valmännen och de valda representanterna. Det går naturligtvis inte för sig — det vill jag för min del starkt understryka — att man kommer in på en väg, där representanten blir bara ett lydigt redskap i handen på den eller den kåren. Om t. ex. vissa kårer med vissa intressen i tid och otid skola betrakta den valde representanten ungefär som stadsbudet, som går och bär fram en packe åsikter, eller som grammofonspelaren, som får en skiva inspelad på ett möte och sedan spelar upp den i riksdagens kamrar, ja, då är man självfallet inne på en utveckling, som är synnerligen betänklig. Men, mina herrar, vad är *botemedlet* mot en sådan tendens? Ja, det ligger enligt min uppfattning i vad jag nyss nämnde, i uppfostran. Och varuti består den? Jo, däruti att eftersom det nu är så, som herr Lindskog säger, att man inte är rädd för att säga ifrån, hur man röstat i riksdagen, så är det synnerligen hälsosamt för valmanskåren att i fråga efter fråga se, att där går den egne representanten sina egna vägar. Han är inte så partidrillad, att han i både stort och smått alltid följer en viss partisignal, utan han har en självständig uppfattning, och åt den ger han uttryck *på grundvalen av*

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

det allmänna förtroende, som han i valen fått. Det är detta, som enligt min uppfattning verkar i riktning av en uppfostran av valmanskåren till att förstå, att man inte får behandla den valde representanten som om han skulle vara ett blint och lydigt redskap utan rätt att ha en egen mening, utan rätt att i en fråga avvika från en given partisignal, den må komma från det ena eller det andra partiet. Jag måste också säga, att de erfarenheter, som man kan peka på från utlandet, där man har öppen omröstning så gott som genomgående, inte visa de ändå på att det skulle vara någon risk för detta partityranni, någon risk för ett förslavande och förträlande av de män och kvinnor, som sitta i de lagstiftande församlingarna. Man ser också ofantligt sällan, att man t. ex. i något partiorgan där tar fram den enskilda medlemmen och piskar honom för att han förhållit sig på det ena eller andra sättet. Mina herrar, hur ofta märka ni här i Stockholm i stadstullmäktige, att man plockar fram ledamöter till avrättning för deras votering? Det är mycket sällan man ser något sådant. Det händer oftare från riksdagen! Det finns ju ett utmärkt organ, som specialiserat sig på detta, som nästan börjar få sin raison d'être i att vara någon slags skandalkrönika från riksdagslivet — jag menar Svenska morgonbladet. Den tidningen har ju gång på gång idkat den där sporten att kasta en misstanke över den ene och den andre, så att denne blir tvungen att genom en insändare försvara sig. Men hade vi haft den öppna omröstningen, så skulle hela denna trafik med misstänkliggörande och förtal av allehanda slag ha varit alldeles utesluten. Det är därför min bestämda övertygelse, att man har allt att vinna genom att taga det öppna förfarandet. Det är ingalunda så — och det vill jag säga ifrån — att något skäl för den öppna omröstningen skulle ligga däri att man skulle vara mera närvarande i kamrarna. Jag vill ingalunda ha någon sådan där sammanfölningsapparat här i riksdagen, och ur den synpunkten anser jag ingalunda att det skall motiveras. Jag vill heller inte motivera det ur den synpunkten, att man skulle genom den öppna omröstningen få ledamöterna att sätta sig bättre in i de föreliggande frågorna. Det är ju alldeles uppenbart, att i det fallet torde det bli såsom det har varit. Men jag måste säga, att det är ändå orimligt, när man i likhet med herr Olsson i Kullenbergstorp tar såsom argument, att han själv av sina 18,000 väljare, som han uttryckte sig, aldrig har blivit tillsjord, hur han röstat. Jag undrar, herr Olsson i Kullenbergstorp, om inte detta kanske också sammanhänger med en annan omständighet. Jag har många gånger, då jag lyssnat till min ärade vän herr Olsson i Kullenbergstorp och även läst referaten av hans anföranden i riksdagsprotokollen, gjort den reflexionen, att här är det rasande svårt att få något som helst grepp på vad herr Olsson i Kullenbergstorp menat. Tittar man i ett utlåtande från det utskott, där herr Olsson i Kullenbergstorp lever, rör sig och haver sin varelse, så finner man, att han i regel står som blank reservant. Och man finner, när han bygger upp ett anförande, att det närmast påminner om dessa lyor

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

med många utgångar, som rävarna bygga. Jag måste därför säga, att det argumentet pekar inte för mig i den riktning, herr Olsson i Kullenbergstorp vill, att det skall peka, utan snarare tvärtom. Det skulle vara hälsosamt att se, min högt ärade vän herr Olsson i Kullenbergstorp, också den inre relationen mellan röstens avgivande och vissa satser, som herr Olsson i Kullenbergstorp i sina anföranden mer eller mindre dunkelt uttalar.

Nu sade herr Starbäck, att det kommit till ett nytt betydande faktum sedan sist, ett faktum, som gör, att han för sin del nu måste vända i denna fråga. Ja, jag vill inte ett enda ögonblick betvivla, att herr Starbäcks omvändelse där är äkta. Jag vill göra det så mycket mindre, som den brygga, som lades för en anknytning till genomförandet av ett konsultativt referendum, närmast tillämpades i förbudsfrågan. Men jag måste säga mig, att jag inte kan upptäcka det logiska sammanhanget mellan den konsultativa folkomröstningen och den öppna omröstningen i riksdagen. Genom den konsultativa folkomröstningen få vi ju ett utslag, hur opinionsläget ligger i landet i en viss fråga. Där ha sedan regeringen och riksdagen att taga ställning till frågan, att pröva detta utredningsmaterial, som förebragts, och därav draga de nödvändiga slutsatserna. Men, herr Starbäck, vad blir då egentligen läget på grundvalen av en dylik folkomröstning annat än läget efter varje val, där vissa stora frågor ventilerats och där valmanskåren genom sin gruppering på de olika partierna givit till känna, hur den tänker i dessa stycken? Jag kan inte upptäcka detta nya faktum, som tillkommit, herr Starbäck. Jag vill säga för min del, att jag aldrig varit någon fanatisk anhängare av själva folkomröstningsinstitutet. Men jag vill tillägga, att jag misstänker, att det djupast liggande motivet här är väl ändå inte så mycket att få till stånd ett sammanhang mellan folkomröstningen och den öppna omröstningen, utan jag skulle kanske kunna uttrycka det så, att det är en benägenhet att genom det ena vilja misstänkliggöra det andra. Så tror jag att det ligger.

Jag måste följaktligen säga, att dessa skäl, som ha anförts i debatten, för bibehållande av den slutna omröstningen, synas mig väga synnerligen lätt. Så tillkommer, att det omröstningsförfarande, som vi för närvarande ha, är tämligen enastående i hela världen. Varför skall vårt parlament ha denna slutna votering, när man över allt annorstädes i världen har öppen votering, visserligen icke med namnupprop i alla frågor, som man på sina håll förutsatt, utan med en förnuftig anordning, som gör det möjligt att under enkla och snabbt försiggående former kunna få fram ett omröstningsresultat, som ändå är sådant, att det inte döljer, hur den enskilde har röstat? Men vidare: vi skola inte vara blinda för en annan omständighet, och det är en viss tendens även hos en församling, för vilken herr Lindskog här utfärdade fullmakt in blanco, att den aldrig smusslar. Det finns en viss benägenhet att ha för sig ett slags lurendrejeri, att söka under hand samla röster för en ståndpunkt, som man offentligen aldrig skulle vilja försvara, samla dem i syfte att göra ofog. Jag tänker t. ex. på sådana fall, när man har att göra med en rege-

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

ringsangelägenhet, där det kan gälla en fråga av synnerligen stor vikt för regeringen. Det finns då möjlighet att genom manipulationer under den slutna sedeln åstadkomma resultat, för vilka man sannerligen inte, om det skett inför offentligheten, skulle vilja stå. Det är detta som gör, att det tillkommer där också för mig, till de förut anförda synpunkterna, denna synpunkt att skapa mera fair play, om jag så får uttrycka mig, i våra förhållanden här i riksdagen. Jag vill inte ett ögonblick bli förstådd på det sättet, att jag skulle ställa mig på deras ståndpunkt, som säga, att de, som äro motståndare till den öppna omröstningen, äro fega och osjälvständiga o. s. v. Visst inte. Vi äro nog lika goda kålsupare allesamman, vare sig vi stå på den ena eller andra sidan, och vi ha duktiga och självständiga karlar å ömse sidor, så den saken behöva vi inte diskutera. Utan huvudfrågan är att få ett sådant omröstningssystem, som på samma gång det är praktiskt och i överensstämmelse med vad som brukas överallt annorstädes i världen, också tillgodoser kravet på en viss öppenhet, en viss hänsyn för att man inte skall smussla med korten. Det är detta, som för mig är det avgörande.

Jag vill, innan jag slutar, herr talman, tillägga några ord. Jag tror, att när det gäller ett folks utveckling till politisk kultur, så har just parlamentet sin största och väsentligaste uppgift. Jag tror nämligen, att denna uppgift är att göra klart för valmanskåren i ett demokratiskt samhälle, att demokrati är inte detsamma som tänkande i skock och hjord, att demokrati är inte detsamma som ett springande i viss riktning, när en piska klatschar, att demokrati är inte detsamma som att vara instuvad i samma form och liksom kulorna i knappstöparens slev se ut på samma sätt, utan att demokrati är att på grundvalen av en allmän politisk livssyn i varje fråga, i varje detalj ha sitt fria handlingssätt, handla under ansvar men att inte heller ett ögonblick vara rädd för att offentlighetens ljus faller över detta. På så sätt är det enligt min uppfattning möjligt för ett parlament att gå i spetsen för den skolning och fostran av valmanskåren, som är nödvändig i ett demokratiskt samhälle. Demokratin är intet självändamål, och det lurar stora, stora faror på dess väg. Min högt ärade vän herr Lindskog, som just är i färd med att fullfölja sin förträffliga översättning av Platons skrifter, erinrar sig kanske ur Platons Staten dess framställning av de många, många faror, som lura på demokratins väg och som inte heller vi i modern tid få vara blinda för. *Men det finns ingen annan väg att komma fram.* Vi måste den vägen fram. Och då finns det heller ingen annan lösning av problemet att få demokratin sund och frisk och stark än att ställa den på det öppna förtroendets grund i alla skiften, att lära valmännan att det finns förhållanden, att det finns omständigheter, som göra, att vad han kanske sett i sin tidning såsom den enklaste och naturligaste lösningen, det är inte det enklaste och det naturligaste. Utan den, som man har förtroende för, den har dock röstat på ett annat sätt, än han tänkt, där han sitter i sin stillhet. Det kanske ger honom anledning att tänka, att det var inte så enkelt, som han såg det. Jag tror, att i samma mån man får en utveckling

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

i den riktningen, i samma mån höjer man också den allmänna politiska kulturen.

Jag vill tillägga ännu ett ord. Och det är, att naturligtvis åligger det här också den statsmakt, som tyvärr håller på att bli den största, nämligen tidningspressen, att iakttaga en mycket större varsamhet än nu är fallet gentemot politiska representanter. Det får naturligtvis inte urarta till ett bossvälde och förföljelsevälde, där den enskilda ledamotens deklaration genast skall slås upp på offentlighetens anslagstavla, inte i syfte att visa, hur han stått, utan i syfte att bussa ett koppel av hundar på honom. Det är den trafiken, som också måste börja inställas. Jag skulle tro, att i den mån parlamentet och tidningspressen här kunna samverka och lära sig se saker och ting mera ansvarsfullt och mera i stort, i samma mån skall det också visa sig, att införandet av den öppna omröstningen så långt ifrån är en åtgärd, ägnad att sänka oss i det slaveri, som herr Lindskog pekade på, att det är alldeles tvärt om.

Med dessa ord, herr förste vice talman, skall jag be att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

I herr Engbergs anförande instämde herrar *Kloo, Waldén, Isacson, Paulsen, Lovén, Jensen, Sköld, Wagnsson, Svärd, Fast, Jons-son* i Eskilstuna, *Andersson* i Katrineholm, *Olsson* i Ramsta, *Leo, Sjögren, Ericson* i Boxholm, *Knutsson, Blomquist, Öhman, Norling, Norsell, O. Nilsson* i Örebro, *Molin, Pettersson* i Hällbacken, *Hedvall, Höglund* och *Lindqvist* i Halmstad.

Herr Lövgren: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Även med risk att bli ansedd som en mycket krokryggig individ går jag upp i år för att deklarerera min ståndpunkt till denna fråga. Jag gick i fjol på samma linje som herr Lindman, jag fortsätter, jag framhårdar och går på samma linje i år också — förmodar jag.

När jag gör det, är det därför att jag är av den övertygelsen, att man vid votering får ett sannare och trognare uttryck för den inre människan hos kammarens ledamöter med den voteringsform, som vi nu ha, än med den öppna voteringen. Herr Engberg må uppföra en teoretiskt aldrig så vacker byggnad med öppen omröstning, det är likväl så, att den i praktiken, i det samhälle där vi nu leva, betyder en partipåvarnas och partiredaktörernas diktatur. Den enkle mannen i ledet har icke någon möjlighet att försvara sig gentemot en tidningspress, som kastar sig över honom; han är absolut underlägsen. Det ligger då en fara däruti att han vid en omröstning, där partibasarna ha gått före och sagt ifrån hur det skall vara, röstar mot sin inre övertygelse bara för husfridens skull. Jag är icke själv rädd för att deklarerera min åsikt, och även med risk att jag för den ståndpunkt, jag intager till denna fråga, skall bli hängd, kommer

jag likväl att rösta emot. Jag anser nämligen, att den svenska riksdagen har ett tämligen hyggligt omröstningssätt. Jag vill peka på, att i det italienska parlamentet vid alla viktiga frågor, när 10 ledamöter begära det, användes samma omröstningsförfarande som här, om jag rätt läst betänkandet.

Skall man hava öppenhet i politiken, vill jag säga, att jag under en förutsättning skall taga den öppna omröstningen i riksdagen, nämligen under den förutsättningen, att vi få en öppen journalistik. Vill varje tidningsskribent sätta ut sitt hela namn under den artikel, där han anfaller folk, skall jag gå med på den öppna omröstningen. Men då kunna vi vänta med den saken till dess vi sett, hur riksdagen ställer sig till ett förslag om införande av öppen journalistik. Så länge journalisterna hava rätt att under anonymitetens täckmantel taga heder och ära av folk, så länge kommer jag att stå på den ståndpunkt, jag nu intager.

Jag yrkar, herr talman, avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr *Hedlund* i Östersund instämde häruti.

Herr *Lindman*: Herr talman! Jag skall be att först få säga ett ord om den kungl. propositionen och dess avfattning. Jag kan icke neka till, att jag tycker, att det är en ganska knapphändig motivering som herr justitieministern bestått oss i denna kungl. proposition. Det är nästan så, att man tycker, att bakom det hela icke står den man, vilken såsom kontrasignant underskrivit sitt namn, Åkerman, utan som om man läste namnet på en annan justitieminister, nämligen den som författat propositionen av år 1920. Det är nämligen rena avskriften statsrådet kommer med, och när statsrådet lämnar en komplettering, är det för att giva oss en historisk överblick över hur det varit vid riksdagarna 1919 och 1920. Herr statsrådet har dock glömt bort 1921. Jag tycker det är egendomligt, att just det året blivit bortglömt, det året, då andra kammaren för första gången fällde denna fråga. Denna kammare avslög nämligen förslaget i föl med 109 röster av 213.

Nu säges det i den kungl. propositionen, att rent principiellt måste den öppna omröstningen anses vara den med riksdagsmannakallets natur mest överensstämmande voteringsformen. Låt oss emellertid se hur det är med öppenheten vid valet av riksdagsman. Han utses genom ett val. Vid detta går det så till, att valmannen är ålagd att stiga bakom en skärm, detta därför att icke någon människa skall få reda på, vad det är för namn på den sedel han stoppar in i sitt kuvert. När en man eller hustru inte personligen kan deltaga i valet, får han eller hon icke skicka en fullmakt. Den ena maken skall nämligen kunna hålla hemligt för den andre, hur man röstar. Härvidlag skall en s. k. röstsedelförsändelse komma till användning. Vi erinra oss kanske, att det förslag, som framlades av dåvarande civilminister Schotte, gick ändå längre. Där skulle vederbörande sitta i enrum och stoppa in sedeln i kuvertet. När man

*Ang. Öppen
omröstning i
riksdagen.*

(Forts.)

Ännu öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

talar om, att man vill skilja mellan rösterna från män och kvinnor, då det är fråga om konsultativ folkomröstning, då vill man inte heller vara med om att offentligt visa hur många röster av det ena och av det andra slaget, som äro på den ena och på den andra sidan.

I propositionen säges vidare, att det är att tillgodose det allmännas intresse, att folket i dess helhet erhåller kännedom om hur dess representanter ställt sig i de olika frågorna. Jag vill säga, fastän det kanske blir en upprepning av vad sagts förut, att nog kan väl riksdagsmannen göra klart för valmännen, hur han står i den ena eller den andra frågan. Han har ju tillfälle i riksdagen, i utskott, om han är ledamot därav, genom anslutning till utskottsmajoriteten eller till reservation, samt i övrigt genom yttrande eller instämmande i kamrarna angiva sin ställning. Slutligen har han tillfälle att på möten och i pressen tala om, hur han ställt sig i en viktig fråga. Det är den stora fördelen, att han då kan giva bestämt skäl, varför han röstat på det eller det sättet.

Här däremot skall det vara, som det heter, offentlighet; det skulle icke vara någon hederlighet, om det inte vore offentlighet. Det skall vara liksom en strålkastare, som skall stråla sitt ljus över riksdagsmannen från det han vandrar in första gången i riksdagen. alldeles som på teatern, då man låter en strålkastare kasta sitt ljus över en dansös, för att inte någonting skall undgå publiken, som sitter där. Jag frågar emellertid: Hur bildar en riksdagsman först sin uppfattning i de politiska frågorna, när han icke förut varit riksdagsman? Ja, vad har han att gå efter? Det är sagt av herr Lindskog förut. Jag vill endast i korthet sammanfatta vad jag menar. Han har naturligtvis partiprogrammet att gå efter, och det är väl för de allra flesta vägledande och det som riksdagsmannakandidaten håller sig till, när han deklarerar inför sina valmän för första gången, vilken ställning han intager i de politiska frågorna. Så har han vidare naturligtvis partitidningarna och deras utläggningar. Det är väl kanske i de flesta fall mycket ofta vad som står honom till buds och vad han har att gå efter. Sedan kommer han till riksdagen. Där finner han, att det kommer massor av kommittébetänkanden, utskottsbetänkanden och kungl. propositioner o. s. v. Han skall då försöka bilda sig en uppfattning om allt detta, och därunder kan han naturligtvis få en annan mening än den, som han trodde vara den riktiga, när han uppträdde inför sina valmän. Han röstar kanske på ett annat sätt i en viktig fråga än som han tidigare sagt sig skola göra, med det resultat att han blir angripen av pressen i hemorten och av valmännen. Han har dock icke någon vissnet om, huruvida samtliga valmännen vilja förkasta honom för detta. Ty det är kanske bara en liten klick av valmän, som äro högröstade och skrika. Han vet ej, huruvida hela valmanskåren står bakom oviljan. Dessutom är det så, att han är icke vald på endast en enda fråga utan på ett helt konglomerat av frågor. Därför kan han väl icke dömas bara för detta av valmännen. Så kommer emellertid saken att te sig, och det kommer att medföra en hel mängd förklaringar av honom och angrepp ifrån den andra sidan. Vi skola inte

heller glömma motståndarna. Nog är det vackert av herr Engberg att tala om hur det skall vara, särskilt vackert att tala om hur tidningarna skola vara hänsynsfulla, och hur vi alla skola vara hänsynsfulla, och hur demokratin är till för att uppfostra människor till att icke tänka i flock, uppfostra dem till självständiga människor, som var och en tänker för sig. Hur utomordentligt trevligt är det inte för valmannen, som sitter hemma att få säga: se där har min riksdagsman uppträtt och talat i strid med partipåvarna och partiprogrammet; tänk vilken självständig och duktig karl vi hava till riksdagsman! Är det så, herr Engberg? Detta är väl ett undantag, förmodar jag. Jag är nästan säker på att det är ett undantag, ty i 999 fall på tusen kommer det att heta: Vad är det för en riksdagsman, här står han och predikar på det och det sättet, och nu, när han kommit i riksdagen, säger han på ett annat sätt. Det är icke någon fason på den mannen. — Det är emellertid på det sättet, att en mening, som omfattas av de flesta, omfattas även av tidningarna. Tidningarna taga ledning av allmänheten, och allmänheten av tidningarna, man vet icke riktigt vilkendera i det ena eller det andra fallet. Det är dock så, att nog hava tidningarna en ganska god näsa för vad allmänheten tycker, den allmänhet som tidningen har till prenumeranter. Det system, som vi nu hava, har tillkommit för att det ej skall kunna utövas tryck, såsom nämndes av herr Lindskog, på den enskilde riksdagsmannen. Han skall känna sig som en fri och självständig man och skall icke kunna bindas i sin röstning: utav något annat än rikets grundlagar. Jag frågar: har det varit någon anmärkning mot det nuvarande systemet? Har det varit någon anmärkning ute bland det svenska folket, eller har man där krävt i större omfattning att få veta, huru riksdagsmännen ställt sig? Jag kan säga som herr Olsson i Kullenbergstorp, att mig har aldrig någon frågat, huru jag ställt mig i någon fråga. Det är icke något sådant där allmänt rop efter att få veta det, utan ropet kommer från partiledningarna, från dem som vilja behålla makten i sina händer över de enskilda riksdagsmännen, från dem som vilja, att han icke skall gå ifrån det, som partiet och partiledningen och partiprogrammet önskar, att han skall hålla sig till. Där ligger den stora faran. Man vill kunna kontrollera riksdagsmannen, och, som herr Lindskog så riktigt uttryckte det, det är lika stor fara i ett demokratiskt samhälle som i ett samhälle, där man har en konung, som har större makt och befogenhet än i vårt land. Det är lika stor fara med denna demokrati, som herr Engberg så vackert talar om, som icke vill släppa greppet över riksdagsmannen utan vill hålla honom fången där han en gång ställt sig. Men huvudsaken är icke, som herr Engberg sade, att man skall ha ett system med en viss öppenhet, utan huvudsaken är efter min mening, att vi få ett system, som giver ett fullt riktigt uttryck för det resultat, som framkommer av tänkande, självständiga mäns egen övertygelse. Det som följer med partibanden blir för mig mindre väsentligt. Faran ligger i, att riksdagsmannen icke tager fram vid den öppna omröstningen det, som han egentligen innerst inne skulle vilja tänka vara det

Ang. öppen
omröstning
riksdagen.
(Forts.)

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

rätta, att han har en viss hänsyn, genom att han blivit övertygad så långt, så att jag vill säga, att han blivit övertalad att rösta på annat sätt och efter andra linjer, än han själv helst skulle vilja rösta efter. Det är den stora faran. Naturligen finns det självständiga män, som hellre taga en konflikt med partiledningarna och få det där berömmet av valmännen, som herr Engberg talade om. Naturligtvis finns det sådana, som hellre bryta med sitt parti än böja sig. Men nog måtte vi känna den mänskliga naturen tillräckligt mycket för att se, att det finns också tillräckligt många, som icke bryta utan i stället böja sig. Det är uppfostran, säger herr Engberg. Där går den valde, som han sade, sin egen självständiga väg, och man får icke betrakta honom som en grammofon till partiprogrammet. Nej, naturligtvis, men felet är det, att han kanske själv gör sig till en grammofon för partiprogrammet av svaghet att icke vilja taga det obehag, som är förenat med en brytning med partiledningen.

Sedan säges här ett ord om det proportionella valsättet, och i propositionen framhålles, att detta system har starkare än förut framhävt valmännens och de skilda partiernas intresse av att med tillhjälp av omröstningens öppenhet följa de valdas riksdagsmannagärning. Ja, där säges väl så tydligt som gärna kan göras, att partierna ha en rättighet att följa den enskildes sätt att handla, när det talas om de skilda partiernas behov att få fram, huru de olika riksdagsmännen ställt sig. Det står rent av uttryckt där, att partierna skulle liksom ha någon sådan rätt att fordra det. Man kan fråga: varför skall man ha det mera nu än förut, när man hade majoritetsval? För mig är det obegripligt, att det proportionella valsystemet kunnat medföra någon ändring i det avseendet. För övrigt talas ju av dem, som till stor del stå på denna sidan, om det proportionella valsättets påföljd att tvinga ihop folk mycket starkt i partierna, vilket ju blir en motsägning. Den öppna omröstningen skulle utan tvivel åtstrama partibanderna. Och där har tillkommit ett skäl, som redan har framförts av herr Starbäck, varför jag icke skall upprepa det, då han talar om den konsultativa folkomröstningen. Men det var någon, som var tveksam om vad man menar därmed. För min del menar jag, att den konsultativa folkomröstningen skall vara en konsultativ folkomröstning och icke någonting annat. Men när det kommer till kritan, att avgörandet sedan skall fattas i riksdagen, kan man vara ganska övertygad om att i en sådan fråga, som är av den vikt att den hänskjutits till folkomröstning, kommer man att hålla noga reda på, hur var och en ställer sig, och det blir icke så roligt för den riksdagsman, som efter en sådan folkomröstning går mot sitt eget parti. Han skulle säkerligen sägas icke ha aktat på folkets majestät.

Från folkrepresentanternas egen synpunkt skulle detta vara så bra. Jag skall helt kort yttra mig om den saken. Jag tror icke det skulle uppvägas av det obehag, som följer med alla misstolkningar, misstämningar, som skulle bli följden av den öppna omröstningen. Ty det skulle säkerligen icke utebli.

Sedan ha vi slutligen detta i den kungl. propositionen, där herr

statsrådet eller rättare hans företrädare säger, att »i riksdagen har vid denna frågas behandling jämväl framhållits, hurusom tillräckligt skäl för reformens vidtagande kan anses föreligga redan i den omständigheten, att en folkrepresentant med det nuvarande röstnings sättet kan tänkas rösta annorlunda än man haft anledning förvänta på grund av hans uppträdande under de röstningen föregående förhandlingarna». Ja, det är kanske sagt på det sättet i något riksdagsuttalande. Jag tycker den motiveringen knappast skulle fått vara med i en kungl. proposition.

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

Då man talar om, hur det är i utlandet, och räknar upp alla de många länder, där den öppna omröstningen förekommer, så skulle jag vilja säga: varför kunna vi icke här någon gång få ha någonting, som är svenskt? Varför skola vi taga det utländska med den motiveringen, att det finns i utlandet? Om man sade, att det är ett utomordentligt system, vi måste övergå till detta, då kunde det vara någon mening däri, men icke att taga som motivering, att det finns i det landet och i det landet och i det landet. När skola vi sluta att gång på gång ligga på magen för utlandet här vid alla möjliga tillfällen och bara handla efter som de ha det där? Kunde vi icke någon gång säga: kan icke utlandet taga detta efter oss? Vi ha haft detta system i långliga tider. Det har urgammal historisk hävd. I två hundra år har det varit. Och jag vet icke, varför icke systemet i vårt land, som vandrat en parlamentarisk väg, som intet annat land utom kanske England har något motstycke till, varför icke vårt system för en gångs skull kan anses vara det bästa? Vårt system, säger herr Engberg, är enastående i världen. Man förstår ju herr Engberg, som tillhör internationalen — jag vet icke riktigt vilken, det finns så många — att herr Engberg i alla fall av detta internationella tänkande låter förleda sig till att också på detta område ovillkorligen kräva, att det skall vara uniformitet, likartat system i de olika parlamenten.

Ja, herr förste vice talman, jag ber att några minuter till få upptaga tiden; det skall endast bli helt kort.

Detta prov, som man gjort här i kammaren, visade ju, att den öppna omröstningen tog 21 $\frac{1}{2}$ minuter. Då frågar man sig: var det ett lysande resultat av snabbhet? Kan man icke snarare säga tvärtom, att genom detta prov har den öppna omröstningen dömt sig själv?

Beträffande slutligen en punkt måste jag uttala mig, i det man nämligen i utskottsbetänkandet har strukit ur Kungl. Maj:ts förslag den passus, som innefattar stadgandet om »namnupprop eller på annat sätt». Där står nu bara i detta förslag till ändring i riksdagsordningen: »Omröstningen skall ske öppet», och man har strukit orden »och verkställas efter namnupprop eller på annat sätt, varom i reglementariska föreskrifter för riksdagen bestämmes». Huru skall det bli då — jag riktar frågan till konstitutionsutskottets majoritet — när det nu blott står i grundlagen, att det skall vara öppen omröstning, men det står ingenting om huru det skall gå till? När man gör en sådan sak, som konstitutionsutskottet här

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

gjort, så brukar man väl bifoga ett förslag till stadgar, så att vi alla här ha tillfälle att se, huru man tänker sig, att dessa reglementariska föreskrifter skola ändras, vad de skola innehålla. Så har utskottet också gjort, men utskottet har icke nöjt sig med att lägga dit ett sådant där förslag till stadgar, utan utskottet har lagt dit två alternativa förslag. Vet alltså icke konstitutionsutskottets majoritet i detta ögonblick, vad konstitutionsutskottets majoritet vill i denna fråga? Veta icke herrarna i konstitutionsutskottet, vilketdera ni vill ha av dessa båda alternativ? Eller skall det möjligen bli något tredje eller fjärde eller femte, som sedermera kommer fram? Jag har väl aldrig varit med om, herr förste vice talman, att man inför i grundlagen en bestämmelse, vilken måste åtföljas av en ändring i de reglementariska föreskrifterna, och riksdagen icke samtidigt får sig förelagt ett förslag, huru denna ändring skall se ut. Vi gå fullkomligt som blinda med förbundna ögon till allt detta. Skall det gå till så, att det skall röstas på det ena eller det andra sättet? Skola personerna räknas, eller skall det ske med namnupprop? Eller hur skall det vara?

Och slutligen, om nu icke riksdagen i de reglementariska föreskrifterna tager i någonting, t. ex. därför att kamrarna fatta olika beslut, huru skall det då vara? Jag kan icke tänka mig, att herrarna mena, att man då skall kunna ha olika tillvägagångssätt i de båda kamrarna. Ty herrarna tala icke ett ord i motiveringen om någonting annat än de reglementariska föreskrifterna. Ni tala icke någonting om kamrarnas arbetsordning. Och då skulle det naturligtvis varit uttryckt där. Nej, det går icke på detta sätt att komma och giva oss ett grundlagsförslag om öppen omröstning, utan att vi på samma gång få veta, huru det skall vara. Det anser jag vara ett fullkomligt nödtvång.

Och sedan till sist, herr förste vice talman, jag förbisåg en sak, som jag hade velat yttra mig om, när jag talade om, huru omröstningen skall gå till. Här står i det ena av dessa alternativ, att om minst åtta ledamöter av första kammaren och tolv ledamöter av andra kammaren begära öppen omröstning med namnanteckning, så skall det ske på det sättet. Alltså, om tolv ledamöter begära dylik öppen omröstning, så kan en sådan drivas fram i varenda fråga. Vi kunna få fram en hel mängd sådana öppna omröstningar, som taga sina 20 à 25 minuter vardera under ett plenum. Och sedan skall därtill allt detta tryckas i protokollen. Ty jag förmodar, att det icke är någon mening i det hela, om icke herrarna skola ha in i protokollet en förteckning på vilka som röstat ja och vilka som röstat nej. Och det skall naturligtvis vara på sådant sätt, att det icke kan bli något fel i detta. Varenda votering här skall sålunda protokollföras, och sedan skall det tryckas. Då en sådan förteckning kanske tager ett par sidor i protokollet, så komma vi att belasta protokollet med en hel mängd sådana voteringsresultat.

Herr Sävström sade, att denna fråga är redan i princip godkänd av riksdagen. Jag vet icke, huru han kan uttrycka sig på det sättet. I princip avslogs den förra året av andra kammaren och

blev därför heller icke riksdagens beslut. Och man kan ju icke heller tala alltför mycket om principerna. Då i alla fall en majoritet i denna kammare då stod emot saken, så hade väl de en princip, nämligen att man icke skulle införa detta nya system.

Jag anser, herr förste vice talman, att saken ingalunda ligger på det sättet, att man är mogen att kunna taga denna öppna omröstning så som den nu föreligger. Jag anser, att hela vårt politiska liv vinner mycket mera i självständighet och styrka, om man behåller det urgamla svenska sättet, som vi ha använt för tillkännagivande av hur vi ställa oss i den ena och den andra frågan, och därför ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Å k e r m a n : Det förhåller sig så, att inom en kort stund, kanske vilket ögonblick som helst, skall denna fråga, som nu behandlas här, före i första kammaren också. Jag är därför nödsakad att gå dit in, och det är därför jag nu begärde ordet för att genast svara på herr Lindmans anmärkning mot den kungl. propositionens avfattning. Det förvånar mig, att herr Lindman, som ju mera är lagd åt det praktiska hållet, är så intresserad av skrivsaker. Det är andra gången denna riksdag, som jag har äran bliva föremål för anmärkning från herr Lindman beträffande rent formella saker. Förra gången var det avfattningen av propositionen i arrendelagen, och jag hoppas den saken blev uppklarad då. Det är min förhoppning, att jag även nu skall kunna giva en förklaring, som tillfredsställer herr Lindman. Det är nämligen på det sättet, att den grundläggande propositionen i detta stycke är skriven 1919. När sedan frågan återkom 1920, var det samme man, som lade fram 1920 års proposition, och han ansåg det vara onödigt att upprepa sig själv allt för mycket utan förkortade det hela högst betydligt. Nu har det kommit på min lott att framlägga en proposition i samma ämne, och jag har verkligen följt det goda exemplet att ytterligare förkorta denna historia, och jag har gjort det i den övertygelsen, att de, som äro intresserade av saken, skulle taga fram 1919 och 1920 års propositioner och läsa dem. Vidare säger herr Lindman, att det är underbart, att icke 1921 års motion omförmälts i propositionens historik. Det är helt naturligt, därför att historiken skildrar blott de föregående propositionerna men icke någon av de många motionerna. Jag tycker verkligen det är så pass mycket riksdagstryck, så att icke behöva vi jämra oss om någon minister skriver kort någon gång.

Eftersom jag nu begärt ordet, kan jag inte neka mig, att göra en reflexion med anledning av de yttranden, som äro avgivna här, t. ex. när herr Lindskog talade om vissa, som han kallade dem »hårresande» tilldragelser, som inträffat. Tro verkligen herrarna, att sådana hårresande tilldragelser, som det kallas, bli vanligare, när vi få öppen omröstning? Ingalunda. Vad som försiggår här är ju icke något hemligt, fastän vi ha sluten omröstning. Man talar ju i kammaren om hur man ämnar rösta och löper därigenom risken att bli utsatt för kritik. Vidare är det så, att om man blir efteråt utfrågad,

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

huru man röstat, så får man väl icke räkna med, att någon vill begagna sig av nödlögner. Fastän jag får verkligen säga, att en hel del av anförandena, som hållits från högersidan, tyckas vila på den ledsamma uppfattningen, att folk skulle vilja rädda sig genom nödlögner. Då sanningen skall fram i alla fall, frågar jag: vilket är bäst, att den kommer fram genast, när man röstar, eller att den skall klämmas fram efteråt? Det första är betydligt värdigare.

Den där lille okände mannen, som behöver skydd av den slutna sedeln och som i varje debatt om den öppna omröstningen plägar frammanas, han kommer väl snart idag också. Man menar: jag är självständig, och mina vänner äro även självständiga, men det finns andra, som behöva skydd, och därför måste vi behålla den slutna omröstningen.

Herr Lindman gjorde sig litet lustig över provet, som gjorts här, men icke tror väl herr Lindman, att det kommer att gå till på det sättet, när det blir fråga om att rösta på allvar? Det var ju åtskilliga som togo det litet gemytligt.

Herr Lindman klandrade vidare, att utskottet framlagt alternativa förslag. Det är ju icke min sak att svara på det, men då herr Lindman frågar, vilket av dessa alternativ som förordas, så måtte han icke ha läst betänkandet till slut, ty i utskottet har ju dock givits förord åt ett av alternativen.

Herr Lindman talar också om de förskräckligt många voteringar, som det skulle bli här. Ja, men herregud, är det någon som vill trakassera kammaren med voteringar, så kan han ju göra det även nu. Men det är ingen människa, som är så pojaktig, att han gör det.

Till sist ett par ord till herr Starbäck. Han nämnde, att det var referendum, som gjort att han kastat om. För mig är det omöjligt att uppfatta sammanhanget mellan detta referendum och den fråga vi nu ha före. Men herr Starbäcks tillkännagivande giver mig i alla fall anledning att säga, att det är nog på det sättet, att när man börjar svikta i en fråga, så komma lätt följderna efter. Jag minns mycket väl, när herr Starbäck var en mycket livlig anhängare av både folkomröstning och öppen omröstning. Nu har han funnit på sista tiden, att det icke är bra med folkomröstning, och då kommer konsekvensen också, att han icke vill ha öppen omröstning heller. Det är att beklaga från vår sida, men jag hoppas i alla fall, att andra kammaren måtte i enlighet med den åskådning, som är vänsterns, och den moderna uppfattningen i denna fråga, bifalla den kungl. propositionen.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag skall endast säga några ord. Jag skall då först be att få se på den proposition, som här föreligger. Herr Lindman har klandrat, att den icke innehåller några nya argument, och är väl så knapphändig. Nu är det väl ändå så med den här frågan, att den blivit debatterad, jag vet icke hur många gånger sedan jag blev riksdagsman. De skäl, som kunna anföras för och emot, ha blivit uppradade och uppradade

rent av till leda, och det har skrivits den ena propositionen efter den andra, vari dessa argument förts fram. Jag kan icke se, att det är någon fördel vare sig för den enskilde riksdagsmannen, för det utskott, som skall behandla saken, eller för riksdagstrycket, att man i en sådan där fråga numera gör någon omfångsrik proposition. Jag kan icke se annat än att det är en förtjänst, att i frågor, där man är så på det klara med sin uppfattning på olika sidor eller där inga nya argument kunna komma fram, man begränsar propositionens motivering till det strängt nödvändiga.

Nu har jag alltid haft den uppfattningen, att den öppna omröstningen bör genomföras, och jag kan icke se, att de skäl, som anförts mot den öppna omröstningen, äro på något som helst sätt övertygande. Herr Lindman anförde här ett skäl, som han tycktes efter sitt sätt att se finna övertygande. Han beskriver en nyvald riksdagsman, och det ha vi ju varit allesammans, och många komma efter oss. Riksdagsmannen har stått hemma på valmöten och talat om, att det och det vill han i den och den frågan. Den meningen har han bildat sig efter partiprogram och tidningsartiklar och varför icke efter föredrag. När han sedan kommer till riksdagen, lägges det fram utredningar i frågorna, och på grund av dessa utredningar får den nyvalde riksdagsmannen en något annan uppfattning, och han röstar icke precis efter den mening, som han förfäktat på valmötena. Då säger folk: vad är det för en riksdagsman? Här sade han, att så och så tänkte han i den frågan, och nu röstar han på ett annat sätt? Sådant kan inträffa, det vill jag inte bestrida. Men då är det väl den enklaste och solklaraste plikt, att han talar om för valmännen: vad jag sade er, var icke grundat på tillräcklig upplysning; genom den undersökning, som gjorts och var nödvändig, har jag kommit till en annan uppfattning; min förut uttalade mening är icke riktig, och därför har jag röstat efter en annan mening. Jag tycker, att en riksdagsman bör mycket lätt kunna klara ut en sådan sak. Men dessutom skola vi komma i håg, huru valmännen se på dessa ting. Nu är det väl icke så, att de valmän, som ha den åskådning jag har eller den åskådning herr Lindman har, äro av den enkla beskaffenhet, att de döma en riksdagsman efter hur han röstar i *en* fråga. Det är nog så, att en riksdagsman får synda på nåden ganska länge, innan han blir fockad från sitt mandat. Men är det nu så, att en riksdagsman, som är vald efter ett program, röstar metodiskt efter en annan åskådning, så tycker jag valmännen ha rätt att säga till den herrn eller damen: nu skall ni bli hemma; vi vilja icke ha er längre. Ty nog ha väl valmännen rätt att kräva av sina riksdagsmän, icke att de skola slaviskt på varje punkt följa det program, på vilket de blivit valda — de skola naturligtvis ha frihet att bilda sig en övertygelse i olika frågor — men att de skola i allmänhet följa och i riksdagen stödja den åskådning, som de vid valtillfället sagt sig vilja stödja.

Nu kan man säga, att det får man väl fram ändå, och icke behöva vi öppen omröstning för den saken. Då är jag inne på en ganska delikat fråga. Det finns nog en hel del riksdagsmän, som kän-

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.*

(Forts.)

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

na sig rent av kränkta, om valmännen fråga: huru röstade du i den och den frågan? De anse det vara sin ensak. Jag har aldrig ansett mig bliva kränkt av det, men nog vet jag, att det finns riksdagsmän, som tydligen ha den uppfattningen, att den valman, som frågar hur de röstat, har icke förstått sin plikt. Ty när det är slutet omröstning, så skall det också vara slutet omröstning, mena de. Men det är inte mer än rätt, att en valman kan få veta, huru hans ombud ställt sig i den ena och den andra frågan.

Då säger herr Lövgren, att det är nog bra, men vi skola ha en bättre tidningspress först. Ja, gunås, nog behöva vi en bättre tidningspress. Och det är naturligtvis så, att när man kommer i farten, vare sig man uppträder som talare eller skriver i tidningar, så går man litet för långt ibland. Men icke kan jag säga, att det är så förskräckligt farligt inom något parti vare sig med tidningspressen eller att partiledningen är så stram, att icke den enskildes övertygelse skall kunna föras fram. Och det har slagit mig, att vid alla tillfällen, då denna fråga debatterats, den där ömheten om parti-medlemmarna och rädslan för partitryck alltid kommer från högern. Är det då så, att det är ett sådant partitryck inom det partiet? Jag känner icke till, att det är något sådant inom vårt parti. Det är en naturlig sak, att man söker hålla tillsammans inom partiet och rösta likformigt särskilt i de större frågorna, men om det är en person, som röstar på annat sätt, så blir det hans ensak.

Nu talas så mycket om att vi äpa efter utlandet, men nog skulle det vara underligt, om den öppna omröstningen skulle vara så oduglig, därför att den gäller i alla andra länder. Skulle då vi svenskar vara de enda, som ha verkligt förstånd på detta? Och det skulle verkligen vara intressant att se, huru det skulle gått, om vi icke haft öppen omröstning i våra kommunala representationer och det varit fråga om att införa den där. Då skulle vi säkerligen få bevittna samma företeelse, som vi få bevittna nu. Det skulle, hade man säkert kommit att förstå, bli ett åsiktsförtryck i de större städerna, som skulle bli alldeles förskräckligt. Nu ha vi där öppen omröstning, och det går mycket bra. Det kan ju finnas någon, som tycker, att det vore bättre, om han finge rösta i tysthet, men i stort sett har jag icke hört annat än att alla äro belättna. Det synes mig därför att de skräckmålningar, man här fått till livs år efter år, icke ha något stöd i verkligheten.

Nu ha vi haft en provvotering, och den har tagits till intäkt för att man bör avslå detta förslag, därför att det åtgick 21 1/2 minuter vid den öppna försöksvoteringen. Jag får verkligen säga, att denna omröstning betraktades av många nästan som ett gyckel. Icke blir det väl ändå en sådan massa kvittningar, som där förekommo, och icke blir det väl ordnat på det sätt, som då skedde. Nog kan man ändå ordna den öppna omröstningen så, att den går med mera fart och kläm än den gången.

Man har anmärkt mot konstitutionsutskottets förslag, att det där icke säges ut, hur omröstningen skall gå till. Jag anser det vara en förtjänst. När jag fick se konstitutionsutskottets förslag, sade

jag till de utskottsledamöter jag kom att resonera med, att det är en förtjänst, att man icke på detta stadium binder oss för något särskilt omröstningssätt, såsom att man skall resa sig upp eller gå genom vissa dörrar eller anteckna sina namn för varje gång. Det är tid för oss att överväga den saken, till dess grundlagsändringen blivit slutligen avgjord. Dessa bestämmelser behöva icke stivas in i grundlagen, och jag tycker, att det är en förtjänst, att man icke nu har sagt ifrån, hur det i detalj skall vara. Personligen har jag den uppfattningen, att man skall försöka finna en sådan form för omröstningen, att anteckning av namn icke behöver ske annat än i verkligt stora frågor och i undantagsfall.

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Nu har det anmärkts, att 12 ledamöter av kammaren skulle kunna tvinga fram omröstning med namnanteckning enligt ett alternativ, och enligt ett annat alternativ skulle 23 ledamöter kunna tvinga fram en sådan omröstning. Men hur är det nu? Nu kan vilken enskild riksdagsman som helst tvinga fram votering, och i det fallet äro vi lika goda alla partier. Den ena motionären efter den andra tycker, att han skall räkna rösterna för sin motion. Även om den är enhälligt avstyrkt av utskottet och ingen annan talat för den i debatten än han själv, begär han ändå ibland votering. När vi ha sådana exempel, tycker jag, att man icke skall förfasa sig över att 12 personer enligt det ena alternativet kunna begära omröstning med namnanteckning.

Jag vill icke vidare trötta kammaren. Jag vill endast vädja till kammaren att bifalla utskottets hemställan. Jag vet icke, hur många gånger denna fråga behandlats i andra kammaren. Den ena gången har det blivit ett beslut och den andra gången ett annat. Det torde verkligen vara på tiden, att det blir inskrivet i vår grundlag, att vi i vårt land liksom i andra länder, som ha en demokratisk styrelse, skola ha öppen omröstning. Det är en reform, som är mogen och övermogen i vårt land.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Pettersson* i Köping, *Eklund* och *Carlsson-Frosterud*.

Herr *Bäckström*: Herr talman! Då jag tidigare och även nu vid ärendets behandling i utskottet varit bland dem, som röstat för den öppna omröstningens införande, har det skett i den tanken, att då vi i allt vårt offentliga liv älska och mer och mer vilja införa öppenhet, så anser jag, att också i riksdagen, i den mån det är möjligt, samma princip bör tillämpas. Jag kan icke förstå, trots allt vad som tidigare sagts och här i dag uttalats, att det skall vara annat än till gagn såväl för valmanskåren som för den enskilde riksdagsmannen, att denna öppenhet också blir tillämpad, när det gäller omröstning i riksdagen.

Här har nu också i dag uppradats en hel del skäl, som tala emot förslaget, men det måste jag säga, att samtliga talare, som berört

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

denna sak, hava, såvitt jag förstår, gjort sig skyldiga till väsentliga överdrifter. Jag tänker på herr Lindskog, som talade om att det skulle leda till att självständigheten bleve avpolleterad och att ödmjukheten och lydnaden skulle taga plats i riksdagen. Nog är det väl att gå för långt. Eller när herr Lindskog säger att den öppna omröstningen skulle medföra, att man bleve dömd utan att vara hörd och hängd utan att ha fått försvara sig, så tänker jag, att det snarare är så med det omröstningssätt vi nu ha, då man ofta på gissningar giver sig till att antasta den ene eller andre riksdagsmannen för hur man tror, att han röstat — man vet det icke — och han är icke i tillfälle att framlägga klara papper, hur han verkligen gjort, på grund av det omröstningssätt, som vi nu använda. Herr Starbäck gjorde likadant, överdrev. Han sade till exempel, att den frihet, som nu tillförsäkrats riksdagsmännen i grundlagens ord och anda, skulle gå till spillo genom den öppna omröstningen. Ja, när man väljer sådana bevis, då har man tillgripit den utväg, som vi bruka kalla, att man bevisar för mycket, och därmed har man ju bevisat ingenting. Och vad herr Lindman beträffar, så förvånade mig mest hans yttrande angående farhågorna för olägenheterna av den öppna omröstningen och att han såsom partiledare också nu ville draga upp en hel rad skäl mot den öppna omröstningen på det sätt, som han gjorde. Han talade om att hänsynen till ledningen skulle inverka, så att en riksdagsman läte övertala sig att rösta för vad han helst skulle röstat emot, och herr Lindman sade, att många vilja icke bryta med ledningen utan böja sig. Herr Lindman talade också om en svaghet att icke vilja bära obehaget av att gå emot ledningen. Jag hör ju också till ett politiskt parti, men aldrig har jag, fastän jag icke i varje fråga kunnat gå med partiet, märkt något sådant tryck och några sådana olägenheter, som här omnämnts. Men, förefinnes det verkligen skäl till ett resonemang, sådant som herr Lindman har fört, så anser jag, att det så mycket mera är nödvändigt, att vi med det första få den öppna omröstningen accepterad.

Det har också här — jag vill endast plocka ut åtskilligt, som jag anser värt att fästa sig vid — i debatten talats om att utskottet strukit ur den kungl. propositionen orden »och verkställas efter namnupprop eller på annat sätt, varom i reglementariska föreskrifter för riksdagen bestämmes». Det var herr Lindman, som hakade upp sig på detta. I utskottet ha vi varit överens om, och det vidrörde också den siste ärade talaren, att det vore lyckligt, när nu förslag för den öppna omröstningen skulle framläggas, att man icke band riksdagen för den ena eller andra linjen beträffande det tekniska förfarandet vid sådan omröstning. Olika sätt ha redan tidigare diskuterats, och innan denna fråga slutligen skall avgöras — det kan ju dröja flera år, om icke något oförutsett inträffar — kan det ännu uppstå olika förslag rörande omröstningens utförande. Då böra vi ju hålla frågan öppen, så att riksdagen vid den tiden är i tillfälle att välja bästa möjliga utväg, när det gäller införandet av det nya omröstningsförfarandet. Men herr Lindman påstår, att en ändring måste ske i de reglementariska föreskrifterna. Ja, så har åtminstone

icke jag resonerat. Jag har tänkt, att detta kan ske, om de båda kamrarna äro ense om hur omröstningen skall utföras, men det är icke nödvändigt, att så sker, utan det kan bli så, att den ena kamraren tillämpar det ena sättet och den andra ett annat sätt. Och detta är ju icke något märkvärdigare, än att under årens lopp i de bägge kamrarna kommit i tillämpning olika praxis i vissa enskildheter av arbetet.

Vidare nämnde också herr Lindman, att det skulle bli möjligt för ett fåtal inom kamrarna att begära omröstning med upprop och namnanteckning, och han drog den långt gående konsekvensen, att så skulle bli fallet snart sagt vid alla voteringar. Men det är ju att föra saken in absurdum. Han talade i detta sammanhang också om hur riksdagsprotokollen skulle komma att belastas med namnlistor, utvisande hur de olika representanterna röstat. Det förstår envar, att det är endast i undantagsfall, som omröstning med namnupprop och namnanteckning kommer att ske, och det är i viktiga frågor, där vi särskilt äro angelägna om att det blir klarlagt både inför riksdagen och inför landet, hur vederbörande röstat. Det är, som den siste ärade talaren sade, och även enligt mitt förmenande en styrka i att utskottet framgått här utan att binda sig för det ena eller andra förslaget beträffande det tekniska förfarandet vid omröstningen.

Så är det en sak till, som jag icke kan underlåta att nämna, fastän den ju ligger på sidan om vad vi här talat om. Det har indragits i debatten så mycket om partipåvar och journalist- och tidningsredaktörsvälde. Jag tycker, att journalister och tidningar ha i denna debatt blivit av flera talare inblandade på ett sätt, som är föga lämpligt och föga tillbörligt. Jag håller före, att tidningsmännen och tidningarna i denna sak böra stå utanför. »Detta bör vara detta» i en sådan debatt. Det gäller icke journalisternas eller tidningarnas sätt att rösta, utan det är riksdagens sätt att rösta, som det här är fråga om. Då jag säger detta, är det icke därför att jag på något sätt är något kärt objekt för tidningsmännen eller tidningarna, utan därför att jag anser, att här är en sak, som är föreliggande ärende ovidkommande och alltför mycket indragits i debatten.

Jag vill endast tillägga, att om man ser tillbaka på de gängna årens debatter i denna fråga och på debatten i dag, måste man, om man vill se reellt på saken, komma till det resultatet, att vägas skälen för den öppna omröstningen mot de skäl, som kunna anföras emot densamma, är det, såvitt jag kan se, otvivelaktigt, att skälen för införande av öppen omröstning i riksdagen väga ojämförligt mycket tyngre.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Bäckström förenade sig herr *Hansson* i Bäck.

Herr *Samuelsson*: Herr talman! Jag skall i denna debatt icke bliva långvarig. Jag anser nämligen, att det är omöjligt att komma fram med några vidare nya argument till vad som redan fram-

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

kommit, både vad beträffar för förslaget och emot detsamma. Men efter vad som har framkommit under debatten anser jag det nödvändigt, att jag deklarerar, att inom vår grupp råder det inga delade meningar om detta spörsmål. Vi äro nämligen samtliga för den öppna omröstningen. Låt oss se saken ur synpunkten av den debatt, som häromdagen fördes angående riksdagsarbetets förkortning. Varför är det egentligen så många talare, som begärt ordet i denna fråga, som under flera år varit debatterad i riksdagen? Jo, för visso därför att både den enskilde riksdagsmannen och även partierna såsom sådana velat deklarerera sin ståndpunkt till detta spörsmål. Medan sålunda en del talare här vilja påstå, att den öppna omröstningen skulle bli av sådan innebörd, att den skulle taga väsentlig del av kammarens tid i anspråk, så är jag däremot övertygad om, att den öppna omröstningen i stället skulle betydligt förkorta riksdagsdebatterna och därmed riksdagstiden. Det framkommer snart sagt icke ett enda spörsmål, utan att man ser en hel del talare, som endast begära ordet för att deklarerera sin ståndpunkt, därvid upprepar de en hel del argument, som föregående talare sagt förut i samma fråga, och huru många anmäla ej sitt instämmande till respektive talare av samma orsak, allt detta tar tid. Men antages nu den öppna omröstningen, då bli dessa upprepningar och instämmanden obehöfliga, därför att då kan man tillkännagiva sin ståndpunkt i frågan vid voteringen.

För övrigt resonerar jag för min del så, att mitt uppdrag här som riksdagsman är ett förtroende, som jag fått av mina valmän, antingen dessa utgöras av färre eller flera tusental medborgare. De ha lämnat mig det uppdraget och därigenom står jag på sätt och vis i deras tjänst; då anser jag, att de också böra ha rätt att få reda på, hur jag utför detta uppdrag, framförallt vad det gäller besluten.

För övrigt äro vi som kommunister icke det minsta emot den öppna omröstningen, därför att vi redan äro så väl antecknade och så väl matrikelförda inom snart sagt alla de borgerliga institutionerna på grund av vår politiska uppfattning; och den öppna omröstningen här i riksdagen kan knappast giva ytterligare tillfälle till underlättande av dessa anteckningar, vilket vi även om så skulle inträffa skulle taga med jämnmod.

Med vad jag här anfört vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Kilbom* instämde häruti.

Herr *Svensson* i Grönvik: Herr talman! Då jag med mitt enkla förstånd icke kan fatta de framkonstruerade skälen emot den öppna omröstningen, så har jag ingen anledning att ändra den mening, jag hade föregående år. Jag kan i motsats till herr Lövgren i Nyborg, då han förklarade sig liksom i fjol komma att följa herr Lindman i denna omröstning, säga, att jag kommer att följa dem, som äro för den öppna omröstningen, liksom jag gjorde föregående år.

Jag anser för min del, att det är den gamla hederliga svenska

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

bondeuppfattningen, att man skall vara ärlig och öppen, och jag kan icke för min del på något sätt förstå de skäl, som anförts emot en sådan uppfattning. När man i detta sammanhang talar om förföljelse och talar om en person i första kammaren, som var för ett särskiljande av mäns och kvinnors röster i förbudsomröstningen, så glömmet man att tillägga, att denna förföljelse äger rum även under nuvarande förhållanden. Det är ett faktum, att de personer, som uppträda i den ena eller andra frågan, dokumentera sin ställning och lämna fältet fritt för den förföljelse, som äger rum enligt deras uppfattning, som äro så ofantligt rädda för öppenhet. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat än, att när herr Lindskog talar om att vi alla äro öppna och hederliga här, så borde rädslan helt och hållet försvinna.

Jag har intet som helst behov av att gömma mig bakom den slutna sedeln, och därför, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman, mina damer och herrar! Det motiv, som genomgått hela denna debatt såväl som föregående i detta ärende, har varit det som av herr statsrådet betonats, nämligen att den öppna omröstningen är till, för att folket skall få tillfälle att se, hur dess representanter infria sina löften. Det finns en enda synpunkt, från vilken jag skulle vilja säga, att den öppna omröstningen synes vara lycklig, och det är den, att det skulle lära en del riksdagsmannakandidater att icke vara fullt så frikostiga med löften, om de visste, att de sedan skulle ställas till räfst för hur de infriat dem. Jag tror, att det är en synnerligen lycklig synpunkt, men den kan dock icke för mig vara tillräcklig för att jag skulle vilja vara med om den öppna omröstningen.

Det har sagts här av en ärad talare, att erfarenheten har visat, att ingen som helst risk föreligger. Han sade, att i de främmande länder, där man infört den, tar man icke i partiorganisationen och piskar och avrättar sina avfälliga medlemmar. Jag tror, att han har rätt med avseende å premisen men icke med avseende på slutsatsen. Ty detta betyder väl i vanliga fall — åtminstone har jag fått den erfarenheten under besök i främmande parlament — att man kan räkna ut på personen nära nog, hur var och en skall rösta och att man synes redan på förhand hava böjt och — kanske kan jag till och med säga — *kuvat* dem, som vilja stå på något sätt i opposition mot ett partis allmänna ställning.

Emellertid har det sagts här upprepade gånger, att man icke kan komma med något nytt i den debatt, som har förts i denna fråga vid upprepade tillfällen i vår riksdag. Jag vet icke, om det icke ändå skulle vara möjligt att försöka det.

Här brukar man få höra, och jag har hört det i dag klinga igenom anföranden från olika håll, att när vi vilja ha den slutna omröstningen kvar, är det icke för vår egen räkning utan för alla de andra stackarnas. Själv går man »med nacken rak under hatten», med fjädern i hatten. Jag kan icke, mina herrar och damer, se saken på

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.*
(Forts.)

samma sätt, utan jag måste säga, att jag tycker, att det vore det allra bästa, om vi bibehölle den röstning vi ha, just för min egen personliga räkning. Man har helt visst lagt saken en smula för enkelt. När vi fatta ett beslut, så fatta vi det i regel alldeles icke på grund av enbart reflexion utan på grund av ett helt motivkomplex. Det är icke blott de fullt medvetna motiven, som inverka på vårt beslut, utan en massa stämningar, som komma över oss, kanske mången gång undermedvetna, och vi ha svårt att frigöra oss från desamma. Jag menar t. ex. personliga sympatier och antipatier för en förslagsställare, eller hur man inom partiet, inom pressen, inom valmanskåren eller kanske annorstädes kommer att ställa sig till det beslut, som fattas. Jag har åtminstone den bestämda erfarenheten — jag tänker mig, att jag dock icke är ensam om den, även om den också icke kommit till uttryck här — att man måste för att kunna frigöra sig från dessa ovidkommande synpunkter föra en ständig, medveten kamp för att stå där fri och ren inför sitt samvete. Det skall ju vara landets sannskyldiga nytta, som är det avgörande för det sätt, varpå man avgiver sin röst. Det skulle icke främja denna kamp, som jag kallar den, om vi sålunda skulle kasta in ännu ett kraftigt ferment av detta, som icke höves.

Från vår sida, som tillhöra högerpartiet, behövs icke denna reform därför att våra valmän icke kräva detta av oss. Jag har varit med i riksdagen både förut och nu och vet icke, att man någonsin krävt detta av oss, lika litet som jag varit med om att någon av oss vägrat att ärligt och öppet säga ifrån hur han röstat, när han blivit tillspord. Våra valmän hava den gamla uppfattningen — den är kanske gammalmodig, men det är icke allt gammalmodigt, som är dumt och galet — att när de känna en representant och hela hans allmänna åskådning, lita de på honom och då får han handla självständigt efter sitt samvete, även om han ser sakerna från en annan synpunkt kanske, än de kunna se dem. Jag kan säga, att ett ärende ofta icke är färdigt för mig till avgörande — annat än i vissa fall — förrän vi skrida till votering. Det kommer nya synpunkter, nya kombinationer och nya upplysningar, som göra, att det kan hända, att man får ändra mening. Det är för oss lyckligt att stå i detta förtroendefulla förhållande till vår valmanskår, och därför ha vi ingen som helst anledning att vilja gå ifrån det.

Här har talats om sanningskravet. Ja, mina damer och herrar, jag har en mycket stark respekt för detta sanningskrav. Men sanningskravet riktar sig åt tvenne håll, det ena är valmanskåren och partiet, men det andra är saken själv. Det kan hända, att det i vissa fall kan bli en slitning mellan dessa. Medvetandet, att det släppes lös, såsom här en talare sade, ett koppel hundar emot en, därför att man i en fråga djärves göra så och så, detta medvetande inverkar medvetet eller omedvetet på oss, så att vi ställa oss mera tveksamma inför hur vi skola uppträda. Detta är mänskligt och psykologiskt riktigt, och vi kunna icke komma ifrån det, även om vi förneka det aldrig så mycket. Jag har ingen anledning att förneka det.

Det har också här sagts, att det icke är ett med verkliga förhål-

landet överensstämmande tal, när man pekar på valledningens tryck. Jag tror, att med den erfarenhet jag har från den valledning, som finnes hos oss, är det riktigt sagt. Men däremot måste jag på det bestämdaste vara med om tillvitelsen, mot tidningspressen, jag tänker därvid närmast på motståndarnas som ju många gånger ställa sig på ett sådant sätt, att det torde kunna inverka på den allra mest »förhårdade» i detta hänseende — jag säger, omedvetet eller undermedvetet.

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Här har i högstämda ordalag hållits en panegyrisk lovsång över den nya demokratin i vårt land, som skall föra oss till det tusenåriga riket, där lamm och ulv gå i bete vid varandras sida. Jag tror snarare med Plato, som också citerades, att ännu lura många faror på denna demokrati, som sedan tusen år tillbaka, och ännu hägrar det tusenåriga riket i ett blånande fjärran. Såsom det verkliga läget är, tror jag dock att det är det lyckligaste för friheten gentemot samvetet att ha det ställt som nu med omröstningen. Inom parentes vill jag säga, att jag glädde mig mycket över det Bragelöfte, som samme ärade talare gav här i dag, nämligen att tidningarna skulle börja att taga en annan ton i det fallet och icke släppa det där kopplet löst. Jag glädde mig, säger jag, mycket däröver, och jag tänker, att den ärade talaren bland bondeförbundarna gör det kanske ännu mera än jag, eftersom han fick vara med om att känna på de gamla metoderna här i dag. Det skall emellertid efter dessa nya signaler bli synnerligen glädjande att se detta program genomfört i tidningen »Arbetet».

Herr talman, jag tror, att införandet av öppen omröstning, som icke från mina meningsfränder ute i landet kräves, skulle omedvetet efter psykologiens lagar, som vi icke kunna undkomma, inverka icke till stärkande utan till försvagande av den fria, självständiga prövning av ärendena, som åligger en riksdagsman. *Den kamp, som vi allesammans, mina damer och herrar, behöva för att hålla oss fria från vad som är ovidkommande, samt hålla oss till vad som för landet är gagneligt, skulle enligt min övertygelse icke komma att lättas, utan tvärtom försvåras genom införandet av den öppna omröstningen.* På grund av denna min övertygelse är det, som jag i fullt medvetande om den risk, som ligger i ett sådant ärligt erkännande, innan vi ännu nått den höga ståndpunkt, om vilken det här talats, ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Edén: Herr talman! Man har ett par gånger i denna debatt efterlyst de nya skälen för eller emot propositionen och konstitutionsutskottets förslag. När jag söker överblicka diskussionen, må jag erkänna, att icke äro de skäl, vilka under diskussionen från motståndets sida åberopats såsom nya, av den art, att de göra detta motstånd någon vidare stor tjänst. Ty vilka äro dessa skäl?

Ja, om vi skulle gå så att säga baklänges, kanske vi kunde börja med det, som sköt fram i sista delen av herr Lindmans anförande, nämligen att konstitutionsutskottet ännu icke framlagt något definitivt förslag till en närmare reglering av formerna för den öppna omröstningen. Herr Lindman lyckades elda upp sig till att

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

finna detta vara en ytterst graverande anmärkning. Han förklarade och han upprepade, att han aldrig märkt, att konstitutionsutskottet annars förfarit på ett sådant sätt. Jag blev en smula häpen vid denna iver, då jag nämligen först och främst måste erinra mig det enkla faktum, att konstitutionsutskottet mig vederligen icke haft någon rätt att framlägga något förslag till en stadga av denna art. Reglementariska föreskrifter för riksdagen höra, såvitt jag känner till, icke under konstitutionsutskottets domvärjo. Och skall det sålunda bli några reglementariska föreskrifter i denna sak, så komma de väl att i sinom tid få framläggas på ett annat sätt.

Vidare var herr Lindman också missbelåten över att utskottet dock framlagt icke ett utan två utkast — till påseende så att säga — och han ville veta, vilket av dessa riksdagen skulle tänka på. Därom skall jag be att få yttra min personliga mening — jag vet icke precis, huru utskottet sett saken — nämligen att det förefaller mig fullständigt naturligt, att när utskottet faktiskt är förhindrat att framlägga någonting, som kan kallas för förslag, utskottet då ger upplysningar om de olika möjligheter, som kunna finnas, endast till tjänst för kamrarnas ledamöter och för den blivande behandlingen av ärendet. Ty detta ärende om detaljerna vid omröstningen kunna aldrig över huvud taget på allvar komma upp, förrän grundlagsändringen blivit definitivt antagen; då först är tiden inne att undersöka, huru man vill reglera formerna. Jag kan ju gärna tillägga, att jag personligen icke alls är färdig att utan vidare binda mig för vare sig det ena eller det andra av dessa utkast. Jag anser både det ena och det andra systemet hava skäl för sig. Om det kan lända till någon upplysning, skall jag dock gärna tillägga, att jag — och jag tror många jämte mig — skulle i stort sett föredraga den senare utvägen, så tillvida som den onekligen medför ett snabbare resultat vid omröstningen; sålunda alternativ b), det som förutsätter, att i regel omröstning sker genom att kammarens ledamöter passera genom två olika dörrar. Jag finner emellertid en del detaljer även i det utkastet vara litet oöverbärgda. I alla fall tjänar det ingenting till att taga upp detaljerna till diskussion. Det blir tids nog, när det behöves. Huvudsumman är, därest man för in den öppna omröstningen, att lägga denna så, att den i varje fall såsom regel, när den användes i vardagslag vid våra vanliga löpande ärenden, icke skall bli tidsödande och besvärlig. I detta fall är det en sann glädje att konstatera, att herr Lindman, ehuru motståndare i princip, genom sitt behjärtade ingripande vid den s. k. provvoteringen fick fram tanken på att man skulle passera ut genom dörrarna, vilket förefaller mig vara en mycket förständig tanke.

Alltså: jag tror, att vi fullkomligt lugnt kunna lämna detta närmare utformande åt den riksdag, som i sinom tid kan komma att behöva utforma reglerna, och jag bestrider alldeles bestämt, att det skulle vara någonting oerhört och graverande i att ett förslag om definitiv utformning nu icke föreligger. Det är enligt min mening alldeles tvärtom, nämligen att det vore mycket orimligt, om

ett sådant förslag framställt. Icke skall man, om man över huvud erkänner riktigheten av principen om den öppna omröstningen, behöva låta avskräcka sig av de formella anmärkningar, som gjorts rörande själva utformandet av denna omröstning.

Kanske jag för fullständighetens skull också bör i anledning av herr Lindmans tal om den långa tid, som provvoteringen tog häromdagen, eftersom herr Lindman icke var inne under herr Erikssons i Grängesberg anförande, påminna om vad herr Eriksson yttrade; att detta väsentligen berodde på det, låt mig säga, något uppslupna sätt, varpå kammaren använde sig av detta lilla extratillfälle till förströelse vid själva rösternas avgivande för att icke tala om det mer än påfallande intresse, som röjdes från första kammaren, och som gjorde, att kammaren var minst sagt överbefolkad vid tillfället, då omröstningen skulle ske. Även det bekymret kunna vi således lugnt lägga ifrån oss.

Vilka äro sedan de andra nya skälen emot? Det tycks egentligen vara två. Det ena, att vissa fall inträffat av en, låt oss säga, otillbörlig förföljelse av riksdagsmän eller män i offentlig ställning, nämligen några stadsfullmäktige i Malmö för deras hållning i en viss fråga. Det andra skälet var folkomröstningen, som nu blivit grundlag.

Vad det förra skälet beträffar äro förhållandena nere i Malmö redan berörda av andra talare. Mig förefaller det för övrigt, som om vi skulle kunna lämna dem åsido av den enkla anledningen, att man i Malmö stadsfullmäktige liksom i alla stadsfullmäktige redan *har* den öppna omröstningen — och det är väl ändock icke meningen att taga bort den? Ur den synpunkten visar fallet i Malmö bara det, att även om offentliga män få obehag för huru de röstat i någon brännbar fråga, så reda de sig ändå, och ingen tänker på att därför göra omröstningen sluten i st. f. öppen. Det andra fallet av personliga förgripelser, som skett, var, när en nykterhetsorganisation betygat en talare i första kammaren »sitt fullständiga förakt», därför att denne talare rörande särskiljandet av de manliga och kvinnliga rösterna icke ställt sig så, som organisationen ville. Har emellertid någon sett — jag frågar dem, som använt det argumentet — att den ifrågavarande talaren låtit sig på minsta sätt bekomma av detta uttalade förakt? Är det icke alldeles tvärtom så, att den allmänna meningen reagerat mot ett sådant otillbörligt sätt att vända sig mot en riksdagsman? Jag tror, att herr Lindskog, som visst tog fram detta fall först, kan vara förvissad om att denne talare, herr Olsson i första kammaren, kommer att alltjämt, om det tillåtes att använda ett sådant uttryck, »tala ur skägget», huru stort det än är, i fortsättningen liksom hittills, vare sig någon betygar honom sitt »förakt» eller icke.

Vad folkomröstningen angår kom herr Starbäck med det argumentet, att sedan folkomröstningen införts i grundlag, skulle detta verka därhän, att när en omröstning ägt rum den skulle betyda ett »imperativt mandat» för riksdagsmännen i det fall, att omröstningen inom riksdagen blir öppen. Jag kan icke hjälpa, att jag

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

frågar mig, om denne talare och de, som rört vid samma synpunkt, verkligen inbilla sig, att det skulle vara någon möjlighet för att därest förbudsfrågan blir brännande, en riksdagsman skulle kunna undgå att bekänna kort, huru han ställer sig till den frågan, även om omröstningen förblir sluten. Att herr Starbäck icke vägrar, det vet jag ju väl, och jag gör det heller icke. Jag vet ingen, som kan över huvud sätta i fråga att icke upplysa om sin ställning i en så viktig fråga, därest den frågan blir aktuell. Men då spelar det ju ingen roll ur den nu förevarande synpunkten, om omröstningen i riksdagen är öppen eller icke. Det blir *alltid* så, att i de viktigare frågorna kan man och bör man ha rätt att framställa krav på att varje ledamot av riksdagen bekänner kort, vare sig det är sluten omröstningen eller icke. I och med detsamma att han det gör, är det likgiltigt, huru man har omröstningen ordnad, om man ändå icke litar på vederbörandes självständighet gentemot försök till imperativa mandat.

Nej, det blir naturligtvis så, att man till sist kommer tillbaka till de principiella skälen för eller emot. När man det gör, må det verkligen ursäktas, om det har sina svårigheter att följa det resonemang, som alldeles nyss förts av herr Lindskog, och som tydligen på vissa håll i kammaren framkallade ett animerat instämmande. Herr Lindskog talade nämligen om, att han vore ytterligt angelägen om att bevara »sjelvständigheten». Han var särskilt angelägen om att skydda riksdagsmännens självständighet gentemot de »nya makthavare», som han såg i demokratien och valmännen. Han var rädd för att, om den öppna omröstningen skulle införas, skulle det bli så farligt särskilt för »de ömtåliga», och det skulle leda till att vi finge »många lydiga men få självständiga».

Det må vara mig tillåtet att säga, att, när den ärade talaren förde detta resonemang, kom jag mindre att tänka på den store klassiker, som vars förtjänstfulle översättare han har blivit åberopad, Platon, än på vissa av dennes efterföljare, vilka bruka sammanfattas under det gemensamma skolnamnet sofisterna. Det måtte väl ändå vara besynnerligt att påstå, att det blir mera självständighet, om vederbörande får gömma sig bakom den slutna sedeln än om han öppet får säga sin mening. Vad är den självständighet värd, herr Lindskog, som icke vågar visa sig annat än bakom den slutna sedeln? Det kallar icke jag en självständighet, som bör estimeras av en så framstående och självständig representant som den ärade talaren.

Han anförde, att det skyddsmedel, som ligger i den slutna omröstningen, särskilt skulle vara till tjänst för de ömtåliga. Ja, mina damer och herrar, jag blev verkligen en smula rörd, då det argumentet kom, rörd av återseendets glädje. Alltid är det hänsynen till de ömtåliga, som man talar om. Icke är det någon av talarna själva, som behöver denna hänsyn, utan det är endast de svaga medmänskorna i kammaren. Men gå vi till dessa svaga medmänskors själva, så är det ingen av dem, som vill erkänna, att han är så ömtålig, att han för sin speciella del behöver detta skydd. Det är alltid bara

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

»de andra». — Ett enda undantag har verkligen gjorts. Det undantaget gjordes av herr Pehrsson i Göteborg, som med klädsam kristlig ödmjukhet angav, att han nog behöfde det skyddet för att det skulle kunna hjälpa honom i »den svåra kampen» att taga ståndpunkt till riksdagsfrågorna. Ja, ödmjukhet är ju en mycket vacker sak, och jag skall respektera den, när den är uppriktig. Men jag hade dock svårt att hålla mig fullt allvarsam den här gången. Jag har aldrig förmärkt, att herr Pehrsson har eller haft någon svårighet att — för att använda samma uttryck som nyss — tala ur skägget. Också han säger ju sin mening rakt ut, ofta och gärna. Och jag skulle aldrig kunna tänka mig, att herr Pehrsson skulle vilja vägra att lämna upplysning om hur han röstat. Även om trosfasta valmän nere i Göteborg så fullständigt lita på herr Pehrsson, att de aldrig fråga honom, kan det ju finnas andra, som fråga. En riksdagsman är, som bekant, icke blott representant för sina egna valmän, utan riksdagen representerar hela det svenska folket, så att litet var kan ha rätt att fråga.

För att återkomma till herr Lindskog, menade denne vidare, att självständigheten lider, icke av att man har skyldighet att svara på de frågor, som framställas *utanför* riksdagen, utan av att man i riksdagen öppet avger sin röst. Och varför? Jo, därför, att då man inför valmännen på ett möte eller i pressen svarar på en fråga om hur man röstat, har man tillfälle att också ange skälen varför man röstat på ett visst sätt, men vid referat av en öppen votering i riksdagen, står det endast ett naket »ja» eller »nej», och denna nakenhet är något farligt för självständigheten, som behöver något att skyla sig med. Efter min enkla mening är det väl emellertid först och främst så, att ingen är hindrad, att, därest han anser sig behöva ge skäl för sin ståndpunkt, också göra det vid ärendets behandling i riksdagen. Ingen, som tror, att den röst, som han avger i en detaljfråga, är av den beskaffenhet, att den väcker uppmärksamhet bland valmännen, lärer väl underlåta att låta sina skäl komma till valmännens kännedom. Ty det är nog icke alla, som ha det så utmärkt ställt som herr Pehrsson i Göteborg eller herr Lindman, att det icke finns någon, som frågar dem. Jag tänker, att de allra flesta väl ha en känning av att, vare sig frågor framställas öppet eller icke, har valmanskåren ett berättigat anspråk på att i de stora och viktiga angelägenheterna få veta, var deras representant står. Skulle han frånträda den mening, som han förut uttalat, antar jag, att han känner ett verkligt behov att ge detta till känna, för att det icke skall förefinnas någon falsk föreställning om hans ståndpunkt i ett sådant ärende.

Herr Lindskog målade slutligen ut, hur utomordentligt farliga följderna skulle bli, om tillkännagivanden om röstningen skulle stå i våra tidningar utan att vara åtföljda av de förklaringar, som man skulle kunna ge, om man bleve direkt interPELLERAD. Då skulle, menade herr Lindskog, »skallet» komma, och den, som bleve utsatt för detta skall, skulle bliva »en dömd man» — i sista stegringen lyckades han t. o. m. komma därhän, att domen skulle

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

lyda på hängning! Vederbörande skulle bliva en hängd man! Kam-maren syntes märkbart road av denna framtidsbild, men jag undrar, om kam-maren också verkligen blev skräm-d. Män-ne icke litet var för sig själv kände, att man på herr Lindskogs anförande skulle kunna tillämpa det gamla uttrycket: Så jag målar, ty så roar mig att måla — för tillfället nämligen. Icke skall väl ändå herr Lindskog försöka inbilla oss, att det blir någon väsentlig skillnad, om å ena sidan ett votum tack vare den öppna omröstningen genast blir känt och vederbörande sedan får svara på de frågor, som med anledning därav efteråt framställas till honom, eller om han å andra sidan efter en slutna omröstning blir tillfrågad, hur han har röstat, och då får förklara sitt handlingssätt samtidigt som han svarar på frågan hur han har röstat. Sådant är verkligen en subtilitet i distinktionerna, som icke har någon motsvarighet i levande livet.

Jag vågar för min del ha den övertygelsen, att det kommer att bliva alldeles tvärtom vad herr Lindskog utmålade för oss. Det bli icke så, att de öppna vota komma att föranleda hårda domar och politisk hängning och dylika äventyr, utan det blir nog tvärtom så, att, när den öppna omröstningen väl börjat praktiseras, bliva val-männen vana vid att det icke voteras precis efter partilinjer, och att det i en hel del frågor icke kommer att voteras just på det sätt, som kanske en eller annan har tänkt sig. Man kommer att se, att riksdagens olika ledamöter vid voteringarna blandas ganska hyggligt om varandra, och att de i en del ärenden kunna ha åsikter även av oväntad art. Jag har en gång förut i en av de oräknade debatter om denna sak, som jag nödgats deltaga uti, tagit mig friheten att påpeka, att jag för min del tror, att just detta förhållande skulle kunna verka. jag ber om ursäkt, att även jag är så ungdomlig och idealistisk, att jag säger uppfostrande, och det icke blott på våra valmän — det är gunås icke bara de, som behöva uppfostran — utan även på riksdagens egna ledamöter. Det skulle vara uppfostrande, det skulle vara uppmuntrande och jag vågar till och med säga, att det skulle vara upplyftande att se, hur ofta i alla dessa många praktiska ting, som dock utgöra den svenska riksdagens viktigaste arbetsmaterial, folk verkligen skiljer sig från hjorden och går för sig själv och hur det sålunda kan inträffa, att herr Lindman och jag ibland följas åt — det sker för övrigt icke så ofta, som herrarna tro — ja till och med, att herr Kilbom och jag följas åt, trots det att vi annars under denna riksdag haft så mycket obytt med varandra. Man skall icke underkänna värdet härav. Jag kallar det i all blygsamhet just en sådan härdning, som det här har talats om, eller åtminstone en härdande frottering, så att folk icke bliva så där förskräckligt ömkänsliga för varje vindfläkt av offentlighet, som kommer in på deras innersta jag, vilket skall framläggas vid voteringen. Jag tycker för min del, att den sidan av saken förutom alla de principiella skälen alltid måste tala för den öppna omröstningen.

Jag har icke förut framställt den öppna omröstningen, ej heller tänker jag göra det nu, såsom något absolut palladium för demokrati-en och för de politiska människorna. Jag är naturligtvis medve-

ten om att den öppna omröstningen icke kommer att göra människorna mycket annorlunda än de äro. Men jag har ansett, att den kan vara ganska nyttig såsom ett litet medel att, låt mig säga, upptukta oss själva till att vara beredda att öppet och fritt taga position. Och jag har också ansett, att den kan vara ett litet medel till att vi själva skola inse behovet av fullständig öppenhet och klarhet mellan riksdagsmännen å ena sidan och valmännen å den andra. Det kan väl aldrig förnekas.

Till sist ett enda ord med anledning av att herr Lindman var så missnöjd över att man i propositionen och i utskottets utlåtande hänvisat till förhållandena i främmande länder. Varför skola vi, utropade herr Lindman, nödvändigt följa efter de främmande länderna? Ja, han var till och med så upprörd över att vi skulle kunna införa öppen omröstning, därför att främmande länder ha den, att han kallade detta att »krypa på magen» för de främmande ländernas förebilder. Så förödmjukande tror jag verkligen icke, att det är med en så här pass enkel sak, att det skulle kunna kallas för något osjälvständigt krypande på magen. Det gör varken herr Lindman eller jag, då vi beakta förhållanden i utländska länder. De främmande ländernas förhållanden ha icke här åberopats såsom mönster. Nej, man har egentligen endast åberopat de främmande länderna för att påpeka det faktiska förhållandet, att det icke finns något land i Europa mer än Sverige, som *har behov* av den slutna omröstningen. Om man häri finner en presumtion för att ej heller vi behöva den, bör det väl vara ganska rimligt. Och vad angår den slutna omröstningens värde såsom en egenhet för Sverige tror jag mig om att både känna till och värdera den svenska statsförfattningens egendomliga och självständiga utveckling lika bra som till och med herr Lindman, men jag vågar säga, att aldrig har det varit något utmärkande för svenskt författningsskick såsom sådant, att vi ha haft den slutna omröstningen. Den har stått kvar — det kan aldrig förnekas — såsom ett skydd emot påtryckningar *uppifrån*. Den kan fullkomligt bortfalla numera ur den synpunkten. Och den behöves icke heller stå kvar såsom skydd emot påtryckningar *utifrån* eller *nedifrån*, eftersom sådana påtryckningar lika väl kunna göra sig gällande vid den slutna som vid den öppna omröstningen.

Då herr Lindman kom fram med den tanken, att vi, i stället för att följa de främmande länderna i spåren, skulle kunna tänka oss, att dessa länder skulle taga efter vårt exempel och införa sluten omröstning, då fann jag verkligen ett behov att lyckönska herr Lindman till en sådan tanke. För ut den, gör propaganda för den! Framlägg som en förtjänst hos den svenska författningen att vi hava sluten omröstning, lägg fram denna tanke t. ex. för något möte av interparlamentariker eller vilka som helst, kanske ett möte av mera ekonomiskt slag — herr Lindman är väl mera med på sådana möten — och se sedan på effekten! Jag känner mig tämligen viss om, att dessa främmande länders representanter skulle rycka på axlarna, ja, jag tror, att de skulle le ett medlidsamt löje åt att en sådan forn i nuvarande tider kan betraktas som något, som man bör bevara och

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

som man vill söka utsprida. I främmande länder är det nämligen så, att man har själva den principiella utgångspunkten fullkomligt klar, att det är ett behov för den enskilde riksdagsmannen att vara karl för sin hatt eller — vi få väl nu även säga — kvinna för sin luva, att icke krypa bakom, att alltid öppet stå för sin mening. Det behovet har man både för sin egen del i förhållande till sina kamrater i representationen och i förhållande till sina valmän. Och även om den öppna omröstningsmetoden skulle i dessa länder vålla ett eller annat obehag, så vet man, att det obehaget blir övergående, därför att det ändock aldrig kan vara tal om annat än att det skall vara en ömsesidig fullständig ärlighet och öppenhet, som ligger till grund för förhållandet mellan valmän och representanter.

Av det skälet är det man har så påfallande enigt kommit till denna öppna omröstningsform i världens andra länder, av detta principiella — kalla det gärna ideella — men efter min mening också politiskt-praktiska skäl är det som man förordar samma system här i Sverige. Jag ber, herr talman, att nu liksom så många gånger förut få yrka bifall till detta system, d. v. s. i föreliggande fall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Olofsson* i Digernäs, *Johansson* i Edsbyn, *Nilsson* i Vibberbo, *Janson* i Kungsör, *Jansson* i Edsbäcken, *Andersson* i Rasjön, *Hamrin*, *Bengtsson* i Norup, *Jönsson* i Fridhill, *Jeppsson*, *Björnberg* och *Olsson* i Labbemåla.

Herr Rydén: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i allra största korthet angiva min personliga ställning i denna fråga. Jag röstade vid fjolårets behandling av denna fråga emot den öppna omröstningen, och jag gjorde det av flera olika skäl. Jag kommer även i dag att avgiva min röst emot det föreliggande utskottsutlåtandet, och jag vill därför angiva skälen härför.

I principfrågan förstår jag mycket väl de olika ståndpunkter, som göra sig gällande. Jag tror, att båda omröstningssätten, både det öppna och det slutna, hava sina fördelar och sina nackdelar. Fördelen med det nuvarande omröstningssättet, den slutna omröstningen, är efter min uppfattning och erfarenhet den, att det lämnar större skydd åt den enskilde riksdagsmannens övertygelse, än vad som kan ske med en öppen omröstning. Å andra sidan ligger det i öppen dag, att om man önskar, att valmännen skola hava reda på, huru man röstar, så är den öppna omröstningen den bästa för att få kännedom därom. Men när man väger i det avseendet fördelar och nackdelar emot varandra, så har jag med åren mer och mer kommit att luta åt den uppfattningen, att jag icke vill vara med om denna öppna omröstning, för såvitt man icke i varje fall får ett omröstningssätt, som inskränker antalet öppna omröstningar med namnupprop till ett minimum, d. v. s. till endast de största frågorna. I de allra största frågorna tycker jag det är önskligt, att det blir offentlighet över omröstningen, så att både riksdagsmännen och valmännen veta var de hava varandra, men att i den mängd av småärenden och prak-

tiska ärenden, som vi mest sysselsätta oss med här i riksdagen, hava en apparat, som medför tidsutdräkt och protokollföring av namn och upprästande av långa, långa namnlister sida efter sida i protokollet och dylikt, ett sådant sätt att förfara synes mig icke vara ur någon synpunkt önskligt.

Som frågan låg i fjol hade faktiskt de, som hade samma ståndpunkt som jag, ingen annan utväg än att rösta för avslag, därför att om förslaget då hade blivit bifallet samt i år upphöjt till grundlag, så hade varenda votering i kammaren i år måst ske efter namnupprop och följaktligen med protokollföring av namn, och det hade efter min uppfattning blivit ett olidligt förhållande med en tidsutdräkt över alla gränser. Det hela syntes mig då vara så illa förbeträtt, att jag icke ansåg det möjligt att ge det min röst. Om jag ser på läget i år, vill jag gärna erkänna, att det blivit i något avseende förändrat, nämligen så tillvida att konstitutionsutskottet för en gångs skull för första gången försökt tränga in i den praktiska sidan av detta problem. Vi böra med tillfredsställelse konstatera, att konstitutionsutskottet har lagt fram en redogörelse för huru det i detta avseende är ställt ute i världen, och den redogörelsen har nog kommit för de allra flesta ledamöterna av riksdagen som en ganska stor överraskning. Jag tror mig veta, att de flesta levde i den uppfattningen, att man hade ute i världen notoriskt den öppna omröstningen med namnupprop, ungefär som vi hava i stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige. Den utredning, som gjorts av konstitutionsutskottet, visar, att överallt, där den öppna omröstningen införts, har man velat inskränka antalet omröstningar med namnupprop till det minsta möjliga, och det finnes i alla författningar garantier, som avse att skydda mot missbruk, så att icke dessa omröstningar med namnupprop, tidsödande som de äro, komma att göra riksdagsarbetet praktiskt outhärdligt. Denna utredning har också givit vid handen, att det är en sanning med modifikation, att den öppna omröstningen finnes i alla demokratiska länder. Det finnes i vårt grannland Danmark ändock den möjligheten, att när ett mera betydande antal av kammarens ledamöter yrka på en sluten omröstning, så sker en sådan sluten omröstning, och detsamma är förhållandet i Italien.

Till slut skulle jag vilja säga, att vi äro konstitutionsutskottet skyldiga vår erkänsla, därför att det försökt formulera ut en voteringsstadga, som gett oss en föreställning om, huru den öppna omröstningen skulle komma att verka i praktiken. Utav dessa voteringsstadgar är det en, den som i betänkandet betecknas som alternativ a), som synes mig vara ett verkligt avskräckande exempel på vart man ledes, ifall man för formskäret för långt. Denna stadga avser, att varje omröstning efter den öppna omröstningens genomförande skulle ske medelst namnupprop, men även att den skulle ske på det sättet, att ibland namnen antecknas och ibland icke. Jag får säga, att blotta utsikten till att få ett så monstruöst voteringsätt som det i alternativ a) här förefaller mig så avskräckande, att jag vill hava garantier emot detta, innan jag ger min röst för den öppna omröstningen. Beträffande alternativ b) synes det mig, som

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

om denna stadga skulle ungefär motsvara vad man kan nå till, om man skulle gå in på den öppna omröstningslinjen. Jag tror dock, att den skulle kunna ytterligare förenklas. Jag tror vi skulle kunna våga oss på den anordningen att hava försöksomröstningar i kammaren vid många tillfällen och överlämna åt talmännen att avgöra, hur det skulle ske, till exempel genom att räcka upp handen eller genom att resa sig, och enär alla sågo, att det var klar majoritet, kunde han som i den tyska riksdagen säga, att förslaget är antaget eller avslaget med stor majoritet, och först när tveksamhet uppstode beträffande försöksomröstningen, skulle man kunna använda det discessusförfarande, som försökts genom att gå ut genom två olika dörrar, och så till slut att taga omröstning medelst namnanrop. Jag skulle emellertid i det fallet vilja uttrycka den önskan för min personliga del, att om vi skulle gå in för den öppna omröstningen, vi då skapade någon större garanti mot okynnesomröstningar med omröstning med namnupprop än vad som finns i stadgan, exempelvis något sådant som att det skulle fordras en skriftlig framställning till talmannen av en tiondel av kammarens ledamöter och att den skulle vara framförd före överläggningens avslutande. Jag vill nämna, att så sker exempelvis på våra socialdemokratiska partikongresser. Där får icke omröstning med namnupprop efter de regler, som äro vidtagna framkallas, för såvitt den icke är begärd av ett visst antal ledamöter, och de skola skriftligen hos ordföranden hos kongressen hava gjort denna framställning, så att kongressen vet om det.

Om man går in för ett sådant förfarande, som jag här skisserat, så att man skaffar sig garanti för ett mycket enkelt omröstningssätt i en massa fall, då majoriteten är klar i kammaren, ävensom garantier mot okynnesomröstning med namnupprop, och jag skulle vilja ifrågasätta i det fallet, om icke här talmannen också skulle kunna ges initiativrätt eventuellt; det finnes ju åtskilliga parlament, där talmannen äger att bedöma, huruvida omröstning med namnupprop skall ifrågakomma. Om man går in för en sådan ordning, försvinner givetvis en del av de praktiska olägenheter, som äro förenade med införandet av det öppna omröstningsinstitutet.

När jag i dag emellertid röstar emot det föreliggande utskotts-
betänkandet, så sker det därför, att om jag i dag med min röst biträder förslaget, har jag icke ett spår av garanti för, att det kommer att införas ett tidsenligt omröstningsinstitut i riksdagen. Det är betecknande i det avseendet, att man inom konstitutionsutskottet icke har kunnat utforma någon linje, som man kunnat samla sig omkring i detta fall. Jag har emellertid den uppfattningen, att man bör hava dessa båda saker före till prövning i ett sammanhang innan man går in för den öppna omröstningen, emot vilken jag visserligen har åtskilliga betänkligheter, men vilken jag dock är villig att medverka till under förutsättning, att vi få ett praktiskt och vederhäftigt omröstningssätt. Men vi böra som sagt veta, huru detta omröstningssätt kommer att verka, och så länge man icke har några garantier för detta, synes det mig vara riktigast att göra liksom i fjol, då jag med min röst bidrog till att stjälpå detta lagförslag. Jag tycker

det är riktigt att göra så vid detta tillfälle också, och detta så mycket mera, som det är möjligt att få upp denna sak i ett sammanhang under fortsättningen av riksdagsperioden. Vi hava två riksdagar kvar i denna period utom denna och det blir följaktligen, om vi taga förslaget i dag eller nästa år eller året därpå, så att det blir grundlagsfäst lika tidigt, och då synes det mig vara en gård av klokhet, att vi se till att få saken upp i ett sammanhang, så att man kan få bedöma ställningen till själva grundlagsändringen och voteringsstadgan i ett sammanhang. Man fördröjer ju icke därigenom på något sätt ärendets avgörande.

Av dessa skäl, herr talman, ber jag endast att i all enkelhet få tillkännage, att jag kommer att vid omröstningen i dag rösta för avslag å utskottets hemställan, och jag går icke med på den öppna omröstningen, för såvitt på mig beror, förrän jag får se en voteringsstadga, som är praktisk och enkel och som kan tagas på samma gång som grundlagsändringen.

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena **B r a n t i n g**: Herr talman! Jag har icke deltagit i debatten i dag, därför att den huvudsakligen har rört sig med för oss alla välkända argument för och emot, och jag från början måst säga mig, att jag icke skulle kunnat bidra med några nya synpunkter på detta ämne, utan endast upprepa de skäl för den öppna omröstningen, som jag vid många föregående tillfällen framfört i kammaren under tidigare år, och som ju redan under denna debatt många gånger blivit framförda. I olikhet med min partivän, vilken nyss hade ordet, har jag icke växlat åsikt med åren på denna punkt. Jag håller fast vid och tror, att den öppna omröstningen är ett bättre uppfostringsmedel, en bättre väg till uppfostran till en höjning av den allmänna politiska nivån, än som finnes under en situation, då misstanken ständigt skall ligga på lur, att man kanske icke riktigt har reda på, hur vederbörande betor sig, när han går fram med den slutna voteringsedel.

Det som anförts av herr Rydén emot att andra kammaren nu skulle ta den öppna omröstningen var, att han först ville ha fullkomligt säkra garantier för att få ett gott system för dess tillämpande, garantier för, att detta system skulle bli så tillfredsställande, att han ur praktiska synpunkter kunde godkänna detsamma. Jag må säga, att det är att visa bra mycken missstro till kammarens praktiska omdöme, om man icke vågar göra detta principuttalande för den öppna omröstningen, därför att man ännu icke har haft tillfälle att granska, hur förslaget praktiskt skall tillämpas. För mig står saken så, att om nu andra kammaren och riksdagen godkänna regeringspropositionen om öppen omröstning, så skall det sedan bli en mycket viktig och grannlaga uppgift att söka forma ut själva det sätt, varpå detta skall utföras, så att det verkligen kan stå emot den kritik, som alldeles visst icke kommer att utebli. Jag kan icke dela den pessimistiska uppfattningen, att det skulle vara en allt för stor, nästan olöslig uppgift att få ett gott system till stånd i det avseen-

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

det, som hindrar okynnesvoteringar och förebygger onödig tidsutdräkt. Jag kan icke se saken så mörkt. Jag tror, att man mycket väl skall kunna finna ett sådant system. I valet mellan de olika förslag, som en gång komma att föreligga och framföras under diskussionen om denna sak, så kommer det nog, ifall ett överlägset förslag ser dagen, att gå ganska lätt att enas om det. Och jag är alldeles viss om, att ingen massanslutning omkring något opraktiskt och olämpligt förslag är att befara ifrån en så praktiskt lagd kammare och riksdag, som vi för närvarande hava. Jag måste sålunda alldeles underkänna den argumentation, som här förts för att vi nu skulle förkasta själva principen om den öppna omröstningen. Jag tror, att vi göra rätt i att tvärt om slå fast denna som utgångspunkt för vad som sedan skall bli det närmaste praktiska arbetet, nämligen att utforma denna sak på ett fullt tillfredsställande sätt.

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang också erinra om, att herr Rydén dock för icke många år sedan själv var med om att som regeringsmedlem tillstyrka den öppna omröstningen. Man kan naturligtvis bli klokare med åren, och det är ingalunda min mening att säga, att det under alla förhållanden skulle vara något fel att ändra mening. Vi hava nog alla exempel på, att det är nödvändigt för en riksdagsman att även förbehålla sig rätt att vid djupare inträngande i ett ämne få fram andra synpunkter på detsamma och därefter modifiera eller helt och hållet ändra sin uppfattning. Men det är en sak; en annan är, om man vill på det sättet knyta denna fråga tillsammans med det praktiska utförandet, att man uppmanar riksdagen att för närvarande gå emot den öppna omröstningen, därför att man icke har garantier för, att dess praktiska utformning skall bli tillfredsställande.

Herr talman jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr L i n d s k o g: Herr talman, mina damer och herrar! Kammarerna har ju en viss rätt att nu begära att få slut på debatten, och jag skall därför blott med ett par ord besvara några av de saker, som här sagts.

Herr Edén visade mig så pass stor uppmärksamhet i sitt anförande, att jag anser, att jag nästan är skyldig att åtminstone på ett par punkter uppehålla mig därvid. Han nämnde, att i Malmö, därifrån jag drog fram exemplet om de sju stadsfullmäktige, har man öppen omröstning, och därför borde vi, säger han, icke ta fram det exemplet; det kunde avpolletteras. Det förstår jag verkligen icke riktigt. Där hava vi öppen omröstning och sålunda bevis på, vart den öppna omröstningen leder. Att då vilja avpollettera det exemplet, det är mig fullständigt obegripligt.

Vidare nämnde herr Edén, att jag skulle sagt, att självständigheten lider av den öppna omröstningen. Jag erinrar mig ganska bestämt och vågar därvidlag hänvisa till det stenografiska protokollet, som sedan kommer, att jag tvärtom yttrade, att det är *möjligt*, att självständigheten härdas genom den öppna omröstningen, men därmed riskerar man också, att den självständige och hans själv-

ständighet avpolletteras ur kammaren, och då blir resultatet, att de självständigas antal förminskas. Och det är dock något helt annat. Jag är gärna med på, att den öppna omröstningen *kan* stålsätta en person, och därvidlag kan jag gärna gå med på, att min högt ärade och aktade vän i medkammaren, den person, som har nämnts »med det stora skägget», tillhör dessa personer, som kanske icke äro i något behov av dylik träning, utan som i likhet med mig själv genom mångårig övning redan uppnått en sådan. Sålunda kan jag icke riktigt gå med på att vika för de motiv, som herr Edén kommit med.

Nu framhålles det här ständigt och jämt, att man skall vänja det svenska folket vid, att det kan bli olika meningar här, som skilja sig ifrån partimeningarna. Ja, det går mycket väl att vänja folk vid, att det blir olika meningar i vissa frågor. Men låt oss tänka oss en sådan fråga som exempelvis dyrtidstilläggsfrågan. Där kan man sannerligen icke, om valmännen valt sina representanter med tanke på, att de skulle försvara detta deras viktigaste intresse, vänja dem av med detta med att säga, att de få vänja sig vid, att representanten röstar emot dem.

Här har av herr Edén och herr Engberg talats vackra ord om, att nu skall man uppfostra allmänheten och uppfostra tidningspresen. Och jag är ytterst tacksam för den varma reklam, som min Plato-översättning fått här i kammaren. Herr Engberg nämnde emellertid, att för två tusen år sedan led demokratien av stora skavanker och att den kanske lider ännu därav, men nu skulle man verkligen börja avskaffa dessa skavanker. Och så dukade han upp en skildring av den idealiska och härliga framtid, som demokratien nu skulle få. Men när icke två tusen år kunnat uppfostra mänskligheten, är det då verkligen så alldeles säkert, att vi, trots alla de starka karlar, som finnas både här i huset och utanför, nu kunna så där på några år framåt omvända och förbättra denna förhårdade mänsklighet, som hållit på i två tusen år, men icke kunnat lära sig något under denna tid? Herr Engberg nämnde som exempel på dem, som borde uppfostras, även Svenska Morgonbladet. Ja, det finns nog andra tidningsorgan, som skulle kunna uppfostras. Jag vill därvidlag icke alls gå in på hans tidning; den står höjd över allt klander. Men jag skall i stället ta fram tidningen Socialdemokraten för i fjol. Då stod där just efter den debatt i denna fråga, som då hållits i kammaren, en artikel, som rubricerades »Skandalen». Och nu, när jag hör, att herr Rydén till min privata glädje övergått ifrån den ståndpunkt, som han enligt statsrådsprotokollet och enligt vad jag hörde av hans excellens herr statsministern torde hava omfattat, då han satt i regeringen, när han nu övergått, åtminstone delvis, till den andra ståndpunkten, så har herr Rydén fallit under den dom, som Socialdemokraten då fällde under den nu nämnda rubriken, när det heter på följande sätt: »Med överlöperiet börjar skandalen». Det är sålunda verkligen en ganska allvarlig historia att bli överlöpare, d. v. s. med andra ord att våga sig på att skaffa sig en egen uppfattning, att våga sig på att ändra den uppfattning, som man haft. Och det vill jag säga, att de, som verkligen våga ändra uppfattning, de

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

kunna nog icke alltid vara säkra på att bli föremål för en så älskvärd behandling, som hans excellens herr statsministern här givit en dylik överlöpare. Utan när väl tidningspressen — just dessa tidningar, herr Engberg, som skola uppfostras — får fatt i dessa överlöpare, då beklagar jag dem.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag har så många gånger yttrat mig i denna fråga till förmån för den öppna omröstningen, att jag skulle kunna inskränka mig till att hänvisa till vad jag förut sagt. Men det må likväl tillåtas mig att tillägga, att jag har svårt att förstå denna rädsla för den öppna omröstningen, som tycks finnas bland en hel del av kammarens ledamöter. I allmänhet dölja vi icke för varandra, hur vi rösta, och varför skola vi då dölja det för valmännen? Det är väl ingen av oss, som av rädsla för valmännen icke röstar, som han anser vara rätt. Och sedan få väl valmännen bedöma, huruvida de vilja återvälja oss till deras representanter. Och det är väl ingen av er, mina herrar, som av rädsla för tidningspressen icke röstar, som han anser vara riktigast för vårt folks och lands väl.

Jag ber att få vidhålla min förutvarande uppfattning och yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Engberg: Herr talman! Endast ett par ord. Först vill jag säga, att det är andra gången här i kammaren, som herr Lindskog i sin egenskap av faktisk redaktör för Sydsvenska Dagbladet angriper mig i min egenskap av redaktör för en besvärande konkurrentavisa i Malmö. Men i den kontroversen finnes ingen anledning att engagera kammaren. Jag endast förvånar mig över, att herr Lindskog har så svårt att smälta, att det finnes en annan tidning där nere, som också tar sig friheten att existera.

Varför jag begärde ordet var emellertid för att nämna, att jag givetvis med glädje skulle hava sett, att man kunnat ena sig om vissa grundlinjer för en utformning av den öppna voteringen. Nu är det ju så, att meningarna där kunna gå isär. Men jag vill för min del deklarerera, att det är min bestämda övertygelse, att när vi en gång komma att utforma dessa bestämmelser, så finnes det ingen anledning att befara, att vi skulle knyta dem vid det tidsödande namnuppropet. Jag är fullkomligt övertygad om, att det prov, som gjordes i detta avseende övertygat de flesta om, att vi böra söka oss fram med ett blandningssystem. Huru detta närmare skall se ut, kan ingen människa i detta ögonblick säga, men jag vill på den punkten stryka under vad som yttrades från statsrådsbänken, att här kommer det praktiska sinne, som finnes hos kammarens ledamöter, att taga ut sin rätt och göra, att det system, som man får, blir det ändamålsenligaste.

Det har av herr Rydén icke gjorts någon invändning mot principen om den öppna omröstningen, utan det var den betänkligheten,

att förslaget skulle i praktiken utformas på en klumpig linje, som gjorde, att han gick på avslag. Det är min övertygelse, att han på den punkten ser alldeles för pessimistiskt. Jag har för min del den känslan, att den övervägande delen av riksdagens ledamöter skall, när vi en gång komma att taga slutlig ställning till frågan, gå på den linje, som i stort sett följes i andra länder och som vi ha skisserat i alternativ b.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Rydén: Blott ett par ord! Jag var betänksam, innan jag uppträdde i dag, därför att det är icke angenämt precis att deklarerera en ståndpunkt, som strider mot den, som är allmänt gängse inom ens parti. Jag har alltid varit mycket tveksam, och min tveksamhet har med åren blivit större och större i fråga om den öppna omröstningen. Detta beror på mina erfarenheter. Jag har länge varit i riksdagen och intresserad deltagit i arbetet inom riksdagens utskott och inom kammaren; jag har även varit medlem av stadsfullmäktiga många år och deltagit både i dess inre och dess offentliga överläggningar. Och det är klart, att man under sin verksamhet gör sina iakttagelser samt skaffar sig erfarenhet. Jag anser det icke orätt att erkänna, att man på grund av ökad erfarenhet slutligen ändrat uppfattning i en fråga och att man ämnar följa denna åskådning. Bissmarck yttrade en gång till dem, som förebrädde honom, att han ändrat mening: »Det är endast dumheten, som alltid står kvar på samma ståndpunkt, jag tackar Gud, att jag för varje dag som går blir visare.» Och det finns naturligtvis en realitet bakom detta tillspetsade yttrande, nämligen att om man kommer till en ändrad åskådning, man då icke bör draga sig för att följa den. I fjol ville jag icke offentligt uppträda i kammaren, därför att jag var mycket tveksam, och jag ville därför icke söka påverka någon i kammaren. Jag hade kanske icke gått upp i år heller, om jag icke trott, att man kunde tyda min tystnad som feighet eller att jag velat — för att använda en tidnings ord — trycka i stubbåkern. Jag har icke precis anlag i den riktningen. Och därför får det medföra vilka obehag som helst, men jag kommer att följa min uppfattning, och beskyllningar för feighet tar jag icke emot. Jag vidgår sålunda, att jag ändrat uppfattning, men är dock villig att rösta för den öppna omröstningen, om vi få ett bättre och mindre tidsödande voteringsystem, än vi för närvarande ha, och om man inskränker omröstningarna med namnupprop till de verkligt stora frågorna.

Nu skulle jag verkligen vilja hoppas, att herr Engberg finge rätt i sin optimistiska tro på, att om denna proposition blir antagen — vilket jag förmodar, att den blir — man kan trygga sig till, att det blir en praktisk omröstningsstadga. Men jag får dock säga, att den, som hyser en sådan uppfattning, icke kan känna sig uppmuntrad av konstitutionsutskottets betänkande. Herr Engberg har visserligen reserverat sig, men det är icke mer än ytterligare en reservant, herr Jensen, som anslutit sig till hans uppfattning. Det är möjligt, att också herr Fast, som nu begärde ordet, gjort det, ehuru detta icke

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.

(Forts.)

Ang. Öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

kommit till uttryck i utlåtandet. Det av mig särskilt klandrade alternativet a) lär ju vara uppgjort av en framskjuten och betydande liberal ledamot av utskottet, och det bådär intet gott.

Då jag sålunda icke kan se, att det är nödvändigt, att detta förslag antages just i år, så tror jag det är lugnast att nu rösta för avslag för att därigenom bereda möjlighet att samtidigt med den öppna omröstningen erhålla en tillfredsställande voteringsstadga.

Med herr Rydén förenade sig herr *Olovson* i Västerås.

Herr *F a s t*: Herr talman! Jag hade icke tänkt uppträda i denna debatt, men jag har föranletts att begära ordet av ett yttrande från herr *Verner Rydén*. Det är ingalunda så, att den reservation, som är avgiven av herr *Engberg*, är uttryck för något ställningstagande till utskottets utlåtande om den faktiska utformningen av en blivande stadga, utan i likhet med vad som under debatten framhållits har man ansett, att först bör stenfoten läggas och sedan byggnaden uppföras. Jag är övertygad om, att om frågan nu legat annorlunda, d. v. s. att om det gällt den praktiska utformningen, så hade det blivit en vacker majoritet för alternativ 2. Och jag är också övertygad om, att när tidpunkten kommer att företaga utarbetandet av denna praktiska stadga, det skall visa sig, att de, som äro motståndare till den öppna omröstningen, icke skola stå på den negativa ståndpunkten, utan att även tidsomständigheterna skola komma att göra sig gällande och bidra till, att en voteringsstadga blir utformad på ett praktiskt sätt.

Herr *Sävström* instämde häruti.

Herr *Lindman*: Herr talman! Endast ett par ord i en speciell fråga! När jag begärt ordet, har jag gjort det därför, att det nu framkommit från olika håll tankar på alldeles detsamma, som jag framfört, nämligen om behovet att få veta, huru omröstningssystemet skall vara beskaffat, innan man bestämmer sig för att gå in för principen om öppen omröstning. Den siste talaren sade, att man bör lägga stenfoten först och sedan bygga huset. Ja, det är klart. Jag har aldrig hört, att någon, som byggt ett hus, börjat med taket. Det är alltså något som är alldeles klart. Men brukar det icke vara så, att man först gör upp ritningar, huru det hela skall ställa sig, och sedan bygger man stenfoten?

När herr statsministern talar så vackert och på ett så utomordentligt övertygande sätt om, att man icke borde se denna sak så pessimistiskt, ty här finnes så mycket praktiskt folk i kammaren och i riksdagen, att alltid få vi ett gott system, om vi bara bestämma oss för den öppna omröstningen, då gör man naturligtvis den lilla enkla reflexionen: när regering efter regering nött sina hjärnor — ja, det är ju icke alla, som gjort det så mycket — med att komma med förslag till öppen omröstning, ha de då varit så ytterligt opraktiska, att de icke kunnat erhålla detta vackra be-

röm, att ha praktiskt sinne och förstånd? Varför ha dessa regeringar icke tagit till det praktiska förståndet och givit oss ett lämpligt förslag, som visade, huru det skulle se ut, när man skulle skrida till öppen omröstning?

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Nu förhåller det sig så, herr talman, att om vi bestämma oss för detta förslag i år eller nästa år, är fullständigt likgiltigt. Jag skulle vilja inbjuda regeringen att komma fram nästa år — om förslaget nu avslås, som jag hoppas — med ett nytt förslag till öppen omröstning, men åtföljt av ett verkligt genomtänkt förslag till voteringsstadga, uppgjort med det praktiska sinne, som herrarna uppenbarligen representera, så att man må kunna se, huru det skall gå till vid tillämpningen.

Herr Edén: Herr talman! Denna sista vädjan skall naturligtvis besvaras av den nu sittande regeringen. Men eftersom jag var med och fick en släng av den slev, som med sådan virtuositet hanteras på Stockholmsbänken, skall jag be att för en föregående regering svara, att anledningen varför icke några detaljföreskrifter av den regeringen på sin tid lagts fram, är den enkla, att det icke tillkommer regeringen att föreslå reglementariska föreskrifter för riksdagen. Jag skulle tro, att herr Lindman vid den tiden, åtminstone, då herr Lindman var i ett vida mera stridbart humör än nu, vill jag minnas, skulle ha ansett det som ett ingrepp på riksdagens helgade område, om regeringen framlagt förslag till reglementariska föreskrifter beträffande omröstningen. På den tiden hade vi för övrigt samma tilltro till riksdagen som den nuvarande statsministern har och som även herr Lindman har i sitt hjärta, om han blott vill fram med det. Ty det är intet tvivel om, att vi genom gemensamt samarbete, icke minst med de praktiska uppslag, som herr Lindman visat sig i stånd att komma med, kunna få en mycket god och lätt voteringsordning.

I detta sammanhang ber jag att få säga ett ord till. Jag blev litet överraskad över herr Rydén's anförande ur två synpunkter. Icke blott därför, att vi en gång tillhörde den regering, som första gången gemensamt lade fram detta förslag, utan också därför, att när det förslag kom fram, som herr Rydén då var med på, 1919 års förslag, då kunde man verkligen däremot göra den anmärkningen, att det band den öppna voteringen vid namnupprop — ty det stod så i det förslaget — men det var ju herr Rydén med om! I fjol däremot förelåg ett förslag, som löste detta band, i vilket förslag det uttryckligen stod, att öppen votering sker »genom namnupprop eller på annat sätt, som de reglementariska föreskrifterna bestämma» — och likväl röstade herr Rydén då mot det förslaget! Det var sålunda ett fullständigt oriktigt angivande av skäl, som framkom i herr Rydén's anförande, när han relaterade sina motiv i fjol, så att han icke ville bli bunden av namnupprop. Det var han icke enligt fjolårets förslag.

Även en liten allmän reflexion, herr talman! Situationen är ju i och för sig litet pikant, men också ganska lätt genomskådad.

Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)

Här ligger saken så, att somliga äro principiella motståndare mot den öppna omröstningen såsom sådan, andra åter vilja icke vidgå, att de äro det, men alla skjuta fram de möjligheter man har att begära detaljbestämmelser. Är det icke rörande, att herr Lindman nu i år kräver detaljbestämmelser, innan han kan bestämma sig? Tro icke kammarens ledamöter, att om vi också ritade upp ett alldeles änglalikt förslag till öppet omröstningssätt, skulle herr Lindman votera emot ändå? Jag förstår icke, varför han behöver se ett dylikt förslag om icke för att hänga upp det på väggen och piska det. Vad herr Rydén beträffar, skall jag säga, att jag hade svårt att i hans anförande återfinna det klara och logiska tänkande, som jag annars vant mig att hos honom så ofta beundra och värdera. Då herr Rydén i sitt ena anförande säger, att han fått starkare och starkare betänkligheter mot den öppna omröstningen ur de synpunkter, som han angav i början av anförandet, nämligen ur principiella synpunkter, är det förvånande, att han efteråt säger: Jag röstar avslag endast för denna gång, för att se till, om vi kunna få en vacker stadga framlagd. Jag tror icke, att kammarens ledamöter ha anledning att följa dessa — jag kanske får säga — locktoner från dem, som nu i grunden vilja stjälpå själva principen. Kammarens ledamöter kunna vara förvissade om, att denna kammare och medkammaren i sinom tid, vare sig vi då äro med eller ej, ha i sin hand att göra en bra voteringsstadga, och det komma de också att göra, om vi blott genomföra själva principen.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Lindman: Herr talman! Herr Edén säger, att han undrar, varför jag vill se ett förslag till voteringsstadga, då jag ändå, hur detta förslag än kommer att se ut, skulle vara emot det hela. Ja, det hoppas jag alldeles bestämt att vara, därför att jag är principiell motståndare till själva den öppna omröstningen. Men jag står icke här och talar för mig själv utan för mina åhörare. Jag vill emellertid ha fram ett dylikt förslag för att kunna övertyga dem, hur opraktiskt detta är. Att jag skulle kunna övertyga herr Edén, har jag ingen tanke på.

Men är det icke möjligen någon av kammarens ledamöter, som har haft anledning att fästa sig litet vid något, som framkommit i ett par yttranden, nämligen dels i hans excellens herr statsministerns och dels i herr Edéns yttranden. Det var denna mycket mjukt framförda lilla anmärkning mot herr Rydén, därför att han ändrat mening. Är det icke, liksom en liten illustration till vad som sagts från vår sida, jag vill icke säga om partivånget, men om, att det icke är bra att ändra mening; låt bli det! Naturligtvis kan man icke tänka sig, att det inverkat på herr Rydén, som vet med sig, att han är en mycket stark karl, men fruktan för, att sådana där små admonitioner kunna komma i kanske mera tillspetsad form en annan gång, kan göra, att man föredrager att rösta, som hans excellens herr statsministern önskar, eller som landshövding Edén i spetsen för sitt parti önskar.

*Ang. öppen
omröstning i
riksdagen.
(Forts.)*

Sedan vill jag säga herr Edén en annan sak. Om denna votersstadga sade herr Edén i sitt första anförande, om jag icke minner mig, att konstitutionsutskottet icke hade rätt att lägga fram en sådan stadga, och nu få vi höra, att Kungl. Maj:t icke heller får lägga fram en sådan stadga. Men vem skall då komma fram med ett förslag härutinnan? Det blir då herr Edén kanske eller någon annan motionär, och då skulle vi få många fler alternativ än a) och b). Om herr Edén som statsminister, då han var med om att lägga fram förslaget om öppen omröstning, hade bifogat, icke av fruktan för riksdagen, ett förslag, som kallats stadga, men ett meddelande om, hur den regeringen ansåg, att det borde vara, så är jag övertygad om, att det ej kommit något förseglat brev med »det är anledning till anmärkning» etc.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Omröstningen utföll med 118 ja mot 92 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Till behandling upptogs härefter första lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om upphävande av 18 kapitlet 13 § 2 momentet strafflagen.

*Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.*

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 141, som behandlats av första lagutskottet, hade herr *Engberg* hemställt, att riksdagen ville besluta, att 18 kapitlet 13 § 2 momentet strafflagen skulle upphävas.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar 18 kapitlet 13 § 2 momentet strafflagen skulle kunna upp-

Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)

hävas eller omarbetas, samt för riksdagen framlägga det förslag, var- till utredningen kunde giva anledning.

Reservationer hade avgivits:

av herrar *Lindqvist* i Halmstad och *Söderberg* mot viss del av motiveringen;

av herr *Hederstierna*, som hemställt, att förevarande motion måtte lämnas utan bifall;

av herr *Rogberg*; samt

av herr *Johanson* i Huskvarna.

Sistnämnda båda reservanter hade med särskilda uttalanden förklarar sig instämna i herr *Hederstiernas* yrkande om avslag å motionen.

Utskottets hemställan upplästes. Därefter anförde:

Herr *Lindqvist* i Halmstad. Herr talman! Jag är i allt väsentligt överens med utskottets majoritet och kommer ej heller att göra annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. När jag ändå har begärt ordet, är det därför, att jag avgivit en reservation mot en viss del av utskottets motivering, nämligen den del därav på sidan 20, där det talas om att taga under övervägande den vid lagens tillkomst inom regleringskommittén framkastade, av motionärerna vid 1910 års riksdag upptagna tanken, att de preventiva medlen böra inräknas bland varor, som kunna erhållas endast å apotek.

Om denna tanke säger utskottet, att »en reform i denna riktning synes utskottet erbjuda vissa fördelar, om det också måste erkännas, att en del praktiska olägenheter därmed kunna vara förenade». Denna punkt har jag inom utskottet försökt få bort men har ej lyckats få majoritet för denna min mening.

När jag ej kunnat vara med om denna del av utskottets motivering, är det därför, att jag redan nu har klart för mig, att en reform av denna lag icke kan gå i den riktningen, att det skulle bli endast apoteken, som skulle få rätt att sälja dessa preventiva medel. Det skulle bliva en förbudslagstiftning, som vore ganska ineffektiv, ja, i ännu högre grad än den lag, som nu gäller, och fråga är, om man inte rent av kan säga, att man genom en dylik lagstiftning skulle motarbeta vad man vill nå genom en vidgad kunskap om den personliga profylaxen såsom ett av de betydelsefullaste vapnen i kampen mot könssjukdomarna. Om det hade gällt att vid en blivande utredning undersöka, huruvida inte preventivmedlen såsom smittoskyddande vore av den betydelse, att apoteken till följd härav vore skyldiga att föra dessa varor, hade jag inte haft något att däremot invända. Men när nu utskottet hänvisar till reglementeringskommittén och ett par motionärer från år 1910, så gäller det att se till, vad det var för yrkanden, som då gjordes.

Det var O. M. Vestberg inom reglementeringskommittén, som emot kommitténs flertal hade en avvikande mening och anförde: »I allt väsentligt instämmande i ovanstående», det vill säga vad kom-

mittén anført, »anser jag likväl, att motverkandet av de s. k. preventivmedlens missbruk ej kan på annat sätt effektivt och inom vederbörliga gränser genomföras än att de inrangeras bland varor, som endast vid apotek och mot legitimerad läkares recept kunna erhållas».

Det var detta förslag eller denna tanke, som upptogs i en motion inom första kammaren år 1910 av herrar von Mentzer och K. J. Ekman, vilka ansågo det då framlagda regeringsförslaget ej nog effektivt när det ej innebar förbud för att sälja preventivmedel. De säga i sin motion: »Möjligen skulle med hänsyn till läkarvetenskapens krav vid slutet av paragrafen kunna tilläggas ytterligare: Vad nu är sagt gäller ej försäljning eller utlämnande av här avsedda föremål från apotek efter legitimerad läkares ordination.»

Det är mot bakgrunden av detta, vilket utskottet självt pekar på, som jag har bedömt innehålllet av den del av utskottsutlåtandet, som jag vänt mig emot, och det har gjort, att jag icke kunnat ansluta mig till uttalandet ifråga.

De, som utgjorde majoritet i lagutskottet 1910, vände sig också ganska bestämt mot den motion, som jag här talat om. Utskottet säger då nämligen, att det icke kunnat biträda den i motionen uttalade meningen om lämpligheten att nu stadga ett fullständigt förbud mot saluhållande av föremål, som här avses. Även om, säger utskottet, mycket talar för ett sådant förbud, möta dock däremot åtskilliga betänkligheter. Ja, så anser även jag, och en av dessa betänkligheter är för mig, som jag förut angivit, svårigheterna, för att inte säga hart när omöjligheten att kunna upprätthålla försäljningsförbud efter den säkerligen stora försäljning och användning av preventivmedel, som redan nu äger rum.

Jag har, herr talman, velat till protokollet ha denna min uppfattning anförd, för att även den må komma till synes vid en eventuell utredning. Jag har icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herr *Söderberg*.

Herr *Johanson* i Huskvarna: Herr talman, ärade ledamöter! Då jag avgivit en reservation, som går mot utskottets förslag i denna fråga, ber jag att till vad jag där anført få ytterligare säga några ord.

Varför jag icke kunnat följa utskottet, då detsamma velat i en skrivelse till Kungl. Maj:t begära att få den föreliggande frågan utredd är bland annat, att utskottet lämnat frågan öppen, huruvida lagen skall upphävas eller bli föremål för en omarbetning. Ett förtydligande av lagen i fråga skulle jag för min del icke motsätta mig, om det nu föreligger verkligt behov därav, vilket egentligen icke torde vara fallet. Ett upphävande av lagparagrafen vill jag däremot icke vara med om.

Såväl motionären som utskottet framhåller, att en sund upplysningsverksamhet är önskvärd och behövlig på detta område. Detta vill jag icke bestrida, men en sådan upplysningsverksamhet får be-

Om
upphävande
av 13 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)

Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)

drivas utan att hindras av lagen. Utskottet har också uttalat, att om lagen tolkas rätt, lägger den icke hinder i vägen därför. Jag syftar då på den upplysning, som läkarna anse sig kunna och böra lämna. Att gå längre och lämna fritt för vem som helst att bedriva upplysningsverksamhet anser jag icke vara rådligt, och det skulle bli till mer skada än gagn.

Som skäl för lagens upphävande anför motionären, att den varit ineffektiv; den har alltså icke förmått fylla sin uppgift. Om detta påstående har någon grund för sig, kan det dock icke utgöra skäl för lagens avskaffande utan fast hellre för att man skulle söka göra den mer effektiv.

Ett erkännande få vi ändå lov att giva i fråga om vad lagen uträttar, och det är, att densamma återhållit eller hindrat den offentliga propaganda, som bedrevs och som var upphov till lagens antagande, en propaganda, som visserligen icke motionären, efter vad jag funnit, tar avstånd ifrån, men som många med mig avsky och vilken propaganda otvivelaktigt skulle, om den på nytt lössläpptes, bli till stor skada, i all synnerhet för ungdomen.

Att det kan råda olika mening om en lag sådan som denna kan jag förstå. Så var förhållandet, då lagen antogs 1910. De, som i sakfrågan voro av samma mening, voro då ense om såväl lagens formulering som dess lämplighet för övrigt.

Ett borde vi ändå nu kunna vara ense om, att syftemålet med lagen var att därmed söka skydda särskilt vår ungdom från det dåliga inflytande, som en offentlig propaganda på detta område onekligen medför. Jag inser det vanskliga i att genom lagbud åstadkomma vad man vill i denna sak, på samma gång jag väl inser, att man icke genom lagstiftning skapar en god moral. Men jag anser det vara vår oavvisliga plikt att söka så långt vi kunna skydda det uppväxande släktet mot det undermineringsarbete i sedligt och moraliskt avseende, som ett lössläppande av den omtalade propagandan medför. Därför borde enligt mitt förmenande utskottet sagt klart ifrån, att vi icke vilja upphäva lagen i fråga. Då hade utredningen fått gå ut på att förtydliga lagen för att därigenom få den bättre. En sådan utredning, som utskottet nu begär utan några som helst direktiv, är i realiteten detsamma som ett upphävande av lagen i fråga, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen.

Herr E u r é n: Herr talman, mina damer och herrar! När jag läste den ärade motionärens framställning i denna motion, gick det mig, som det ofta gått mig, när jag hört hans briljanta anföranden i kammaren. Jag kom att tänka på en medicinsk vetenskapsman, som levde på 1800-talet och om vilken det sades, att han var så genialisk och hade en så bestickande framställning, att han icke sällan lurade sig själv. Så mycket mindre underligt var det då, att han kunde lura andra. Jag är verkligen frestad förmoda, att motionären med sin efter vanligheten retoriskt så överlägsna framställning här i någon mån råkat i denna lilla fälla, och jag är t. o. m. frestad tro,

att detsamma hänt utskottet. När motionären påstår, att vissa omständigheter tala för, att preventivlagen i alla avseenden varit utan verkan; när han säger, att tidningsreklamen för preservativa medel i ingen mån hämmats; när han säger, att lagen icke kunat lägga det minsta lilla hinder i vägen för den tukt och sedlighet sårande reklam, som man med lagen ville stävja, och äntligen när han säger, att de preventiva medlens utbudande numera sker under minst lika ohöjda former som före lagens tillkomst, och att sålunda lagens formulering, i vad den avsåg förhindrande av reklam för ifrågavarande medel varit fullkomligt ineffektiv, så måste vi väl ändock konstatera, att han kommit med högst betydande överdrifter. Det kan var och en, som erinrar sig förhållandena före lagens tillkomst, fullkomligt vara överens med mig om. Utskottet har heller icke kunnat undgå att erkänna denna överdrift hos motionären, utan tvärtom har utskottet, om ock i mycket försiktiga ordalag i vilka man kan spåra en viss kompromiss mellan åsikterna inom utskottet, framhållit, att lagbudet i fråga verkligen haft betydelse just i avseende »på de mest stötande och för den allmänna moralen farligaste formerna för utbudande och kringförande till försäljning av här avsedda varor», såsom det står i utskottets utlåtande på sid. 18 och 19. Detta är en sak, den ingen, som verkligen jämför förhållandena den dag som i dag är med förhållandena för tolv, femton år sedan, lär kunna neka till. Utskottet har också särskilt beträffande den s. k. vinningslystna propagandan kommit till det resultatet, att utskottet icke vågar tillstyrka lagens upphävande utan vidare. Utskottet säger nämligen, att det icke kan »tillstyrka bifall till motionärens yrkande, att preventivlagen måtte utan vidare upphävas. Det torde icke vara försvärligt att åter lämna fältet fritt för den farliga försäljningen genom kringförande av preventiva medel. Ej heller kan det förbises, att den genom tal eller skrift i vinningslystet syfte drivna propaganda för sådana medel under vissa förhållanden kan innebära en fara för ungdomens förförelse, inför vilken lagstiftningen ej kan ställa sig likgiltig.»

När här ifrågavarande lagbestämmelse antogs 1910, tänkte man i huvudsak endast på preventivmedlens förmåga att förekomma befruktning. Deras förmåga att skydda för smittosamma könssjukdomar hade man icke så mycket i tankarna, såsom framgår av de uttalanden, som från auktoritativa myndigheter i det fallet framlades. Särskilt inom fackmannakretsar hade man en ganska stark misstro till medlens förmåga i detta hänseende och beaktade över huvud taget icke mycket denna sida av saken. Men vad man med lagen åsyftade var framför allt att i sin linda hejda den synnerligen anstötliga och motbudande propaganda, som man då satt i gång icke endast för inskränkt barnalstring utan också för fria, lösa och tillfälliga könsförbindelser i allmänhet. Visserligen framhölls möjligheten för skydd mot smitta, exempelvis av medicinalstyrelsen, men huvudsakligen var det förförelsen till otukt genom det ohejdade och hänsynslösa utbudandet som man tog sikte på.

Nu tycks motionären vara benägen tillskriva lagen skulden för,

*Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.*

(Forts.)

Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)

att könssjukdomarna inom vårt land under de sista åren rönt en så stark utbredning framför allt med hänsyn till det så ökade antalet fall. Detta anser motionären bero därpå, att lagen tvingar oss läkare till tystnad i avseende på de medel och de åtgärder, med vilka man skall hjälpa allmänheten att förekomma sjukdomarna i fråga. Framför allt gäller det den tystnad, som motionären förmenar, att lagen ålägger oss läkare, då det gäller de preventiva medlens föreskrivande till användning i fall, där detta skulle vara lämpligt. Och i detta hänseende synes utskottet vara benäget att instämma med motionären.

Men om man lägger en smula kritisk granskning på vad motionären i detta avseende anför, så är det alldeles tydligt, att han även här kommer med överdrifter, och att han själv i någon mån gör sig skyldig till den logiska kullerbytta, som han i sin motion beskyller motparten för.

Ty för det första kan ökningen av könssjukdomarna inom vårt land icke ställas i samband med lagens inverkan på bruket eller icke bruket av preventivmedel. Ökningen av dessa sjukdomar har varit en följd av kriget. Alla krig, såvitt jag vet, i världshistorien, ända från det gamla Egyptens dagar tusentals år före den nuvarande tidräkningen, ha medfört ökning av de lösa könsförbindelserna. Härrarna i forntiden åtföljdes av stora skaror lösa kvinnor, och om vi tänka på medeltiden, berättas det, att när Gottfrid av Bouillon tågade till Jerusalem för att i helig iver erövra staden, åtföljdes hans här av 15 tusen skökor. När Wallenstein belägrade Nürnberg, så anses han ha haft 20,000 lösa fruntimmer inom sin här. Och förhållandena ha icke varit stort bättre i de moderna krigen. (Endast Gustav II Adolf utgör ett undantag; han övervakade med stränghet, att i hans armé endast hustrur till manskapet fick åtfölja hären.)

Nej orsaken till könssjukdomarnas ökning har nog i huvudsak varit den oerhörda import av smittokällor, som av antytt skäl inkommit även till vårt land genom kriget, framför allt österifrån, och som icke blott slagit sig ned i de stora städerna utan exporterat sig själva ut på landsbygden och förorsakat den ökning i antalet av sjukdomarna i fråga, som år 1919 i jämförelse med 1913 belöpte sig till icke mindre än det dubbla och än mer, eller från omkr. 14,000 till omkr. 30,000, av de *anmälda* sjukdomarna. För övrigt är det glädjande att omtala, att denna kolossala ökning redan befinner sig på väsentlig retur, något som emellertid heller icke har att göra med preventivmedlen. Det är nämligen alldeles uppenbart, att det är den nya lagen av 1918 mot utbredning av könssjukdomar och det uppsparande av smittokällorna, den medger, som särskilt på landsbygden har åstadkommit denna glädjande förbättring.

Detta må således gälla som bemötande av den åsikt, som motionären tycks ha haft, att ökningen av dessa sjukdomar har berott på preventivlagen.

För övrigt har den erfarenhet, som verkligen bekräftat möjligheten att bekämpa de sexuella sjukdomarna genom den s. k. personliga profylaxen, först vunnits under detta världskrig och har således alls icke kunnat inverka på oss läkare och på vårt handlingsätt här

förut under ett flertal år av lagens tillvaro, under vilka sjukdomarna i fråga icke heller väsentligt ökade i antal.

Nu frågas: har då lagen verkligen hindrat sådana upplysningar om de smittosamma sjukdomarna, som 1918 års nya lag påbjuder och angående vilka denna senare lag överlämnat åt Konungen att definitivt avgöra, på vad sätt dessa upplysningar skola lämnas. Vi veta nu, huru de sakkunniga uttalat sig, som för detta ändamål varit tillkallade och som författat det vidlyftiga utlåtande, jag har liggande här framför mig och i vilket jämte mycket annat föreslås åtgärder i fråga om upplysning angående de sexuella sjukdomarna och lämplig upplysning om de medel, som kunna finnas till deras bekämpande. Jag vågar påstå, att åtgärder av den beskaffenhet, som där föreslås, har preventivlagen av 1910 icke på något sätt behövt hindra, vare sig före tillkomsten av 1918 års lag eller sedan. Den har heller icke hindrat sådan upplysning, som de sakkunniga tänkt sig böra meddelas speciellt om preventivmedlen. Om denna upplysning uttala de sakkunniga att den bör ges av läkare och icke av andra än läkare, och de vilja naturligtvis också att den under vissa betingelser skall givas endast åt fullvuxna och icke åt den ungdom, för vilken de sakkunniga eljest föreslå undervisning angående könsorganens byggnad, uppgift, vård o. s. v. i likhet med undervisning rörande andra kroppsorgan och deras vård inom ramen av ämnena biologi och hälso-lära.

Sålunda har lagen om preventivmedel och den ändring den åstadkommit i tryckfrihetsförordningen ingalunda utgjort hinder t. ex. för att en av de kvinnliga läkarna, doktorerna Kinberg och Sundquist, utgiven »Handledning i sexuell undervisning och uppfostran» av 1910 fortfarande försäljes i marknaden. Den har icke hindrat Dermatologiska sällskapet att 1917 utgiva ett flygblad om de smittosamma köns-sjukdomarna, som f. ö. utgivits med understöd av statsmedel och som granskats av medicinalstyrelsen och där de sexuella sjukdomarna och speciellt de profylaktiska medlen omtalas rätt utförligt. Lagen har på intet vis hindrat dessa i värdig och allvarligt upplysande form för allmänheten utgivna skrifter att utkomma. Detta har heller aldrig varit lagens mening, och detta framhölls, då lagen kom till, på ett övertygande sätt av dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Petersson. För var och en, som läst igenom den diskussion, som då förekom, står det alldeles klart, att det aldrig varit lagens mening att hindra en sådan *behörig* undervisning och upplysning om köns-sjukdomarna eller medlen för deras bekämpande. Tvärtom den kanske mest sakkunniga av dem, som skrivit det betänkande jag nyss berört och den som kanske mest nitälskar för de preventiva medlen, doktor Karl Marcus, har däri använt ett par sidor för att visa, att preventivlagen och lagen av 1918, där det påbjudes upplysning om de smittosamma sjukdomarna och deras bekämpande, icke stå i strid med varandra. Han säger ordagrant att »*av nu anförda yttranden, fällda av preventivlagens upphovsman och dessutom av en av dess ivrigaste förespråkare i riksdagen, framgår sålunda, att denna lag ej stämplar såsom brottsligt, om en läkare anbefaller bruket av preven-*

Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)

Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)

tiva medel enskilt, eller om samma anbefallande sker i en allvarligt och vederhäftigt avfattad populär skrift».

Jag kan icke inse, att man under sådana omständigheter verkligen har fog för att tala om att lagen hindrar upplysning. Och jag undrar, om icke de ärade kolleger, som äro specialister på detta och på det dermatologiska området, göra sig skyldiga till en smula hysterisk överdrift, då de yttra sig i den riktningen. Och vad den ärade motionären beträffar, antar jag, att det också är hans mening, i likhet med vad de sakkunniga föreslagit, att den undervisning det här gäller verkligen skall meddelas av läkare i etisk och värdig form, och att det icke är motionärens mening, att vilken som helst skall ha rätt att utge flygblad och meddela undervisning åt ungdomen eller ha rätt att undervisa på vilket åldersstadium han vill angående dessa medel. Jag återkommer ytterligare till den frågan.

Vad nu beträffar tillämpningen av den s. k. preventivlagen, så vill jag säga, att denna lag är visserligen till synes litet strängt avfattad, men den har, enligt vad jag visat, hittills alltid tolkats så, att den icke hindrat behöriga kunskapers spridande. Mig bekant, har det icke förekommit ett enda fall, då åtal efter denna lag har blivit anställt. Om den således är strängt avfattad, så får man väl också förutsätta, att den här liksom motsvarande lag i Frankrike tillämpas med förstånd. I Frankrike är det f. ö. tvärtom så, att lagbestämmelserna icke äro så formellt strängt avfattade, men att lagens tillämpning är så mycket strängare. I det hänseendet lämnade professor Thyren vid diskussionen 1910 en hel del mycket betydande exempel på, hur strängt varje försök att på något sätt uppträda med propaganda i förbjuden riktning bestraffas i Frankrike. Han valde med alldeles särskild avsikt just detta land, som man skulle tro vara mera känt för lösa seder, än vad förhållandet är hos oss.

Nu säges såsom jag redan nämnt i lagen av den 20 juni 1918, att det är Konungen som skall meddela föreskrifter, hur man skall sprida kunskap om könssjukdomarnas natur och smittofarlighet och medlen att hindra smittas överförande. Vi kunna säga, att denna lagbestämmelse först då så att säga officiellt fick en aktuell betydelse, när de sakkunnigas meromnämnda utlåtande förelåg. I detta utlåtande föreslå de sakkunniga såsom en synnerligen viktig förberedelse i detta lagens nämnda syfte en på lämpligt sätt anordnad skolundervisning rörande fortplantningsorganen meddelad i full överensstämmelse med den biologiska undervisningen angående andra kroppsorgan och f. ö. även på lämpligt sätt anknuten till undervisningen om växternas fortplantning. De sakkunniga påpeka också vikten av att redan i hemmet förståndiga upplysningar i dylika frågor lämnas de små barnen såsom svar på deras helt naturliga vetgirighet. Man blir då i tillfälle att under uppväxtåren på ett försiktigt och varligt sätt småningom upplysa ungdomen i hithörande ämnen, så att den icke förvärvar sitt vetande, såsom väl hittills oftast skett på ett osunt eller olämpligt sätt. Då det blir fråga om att meddela kunskapen, att det finnes smittosamma könssjukdomar, gör man detta naturligtvis på samma sätt, som man t. ex.

beträffande svalget upplyser, att det finnes farliga smittosamma sjukdomar, såsom difteri eller beträffande lungorna tuberkulos o. s. v. På samma sätt kommer man naturligtvis att upplysa om, att det finnes smittofaror beträffande könsorganen. En dylik undervisning i samband med t. ex. hälsolära måste redan förläggas till högre stadier, gymnasier, folkhögskolor, högre folkskolor o. s. v. Överallt nästan på varje sida i sitt utlåtande, framhålla de sakkunniga vikten av, att denna undervisning skall vara försiktigt hållen och icke endast rent deskriptivt naturvetenskaplig, samt att den måste utövas i samband med andra ämnen av naturvetenskaplig eller annan lämplig beskaffenhet. Det framhålles t. o. m. särskilt att undervisningen i den ömtåliga åldern måste vara etisk och att även kristendomstimmarna ha en uppgift att fylla vid denna undervisning. Framför allt skall den mognare ungdomen i sammanhang med talet om könsorganens uppgifter undervisas om nödvändigheten i eget och andras intresse av självbehärskning men även denna undervisning skall ske på det mest försiktiga och för ungdomen lämpade sätt.

En undervisning utöver den nu antydda anse de sakkunniga blott böra förekomma för fullvuxen ungdom möjligen med något av alldeles särskilda förhållanden betingat undantag. samt böra — såsom förut framhållits — uteslutande meddelas av läkare, manlig för manlig ungdom och kvinnlig för kvinnlig. Detta kan då tänkas äga rum t. ex. genom föredrag i någon mån erinrande om föreläsningsföreningarnas verksamhet, och detta gäller då särskilt vissa kategorier av ungdom såsom den kasernerade värnpliktiga och flottans manskap, där man har alldeles särskilt lämpliga förhållanden att kunna anbringa en dylik undervisning. Det kan då naturligtvis tänkas, att det är lämpligt, att vid denna undervisning även den personliga profylaxen mot könssjukdomar blir föremål för omnämnande.

Beträffande nu värdet av denna profylax är det alldeles otvivelaktigt, det kan icke förnekas att detta under världskrigets år blivit konstaterat såsom högst betydande. Men å andra sidan måste även framhållas, att dessa erfarenheter äro vunna under exceptionella förhållanden, då man hade att göra med manskap, som inom begränsade områden stod under militärisk disciplin, vare sig det var till lands eller till sjöss. Under dylika förhållanden kommer man åt sådana individer, som eljest icke följa föreskrifter eller låta underkasta sig nödiga behandlingsmetoder — och detta på ett sätt, som faktiskt är omöjligt att efterhärma under det civila livet — utom i vad det rör den värnpliktiga ungdomen.

För att nu närmare återvända till motionens innebörd vill jag också nu påpeka, att tillvaron av denna s. k. preventivlag icke har hindrat Kungl. Maj:t att beträffande manskap både till lands och sjöss utfärda föreskrifter därom, att undervisning i nu antydd omfattning skall lämnas manskapet genom vederbörande läkares för-
sorg.

Dock är det en sak, som jag för min del har saknat i dessa föreskrifter och som jag anser borde finnas där. Det borde bestämt

*Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.
(Forts.)*

Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.

(Forts.)

föreskrivas vederbörande undervisare att påpeka — just vad de sakkunniga stipulerat för all undervisning och upplysning i detta ämne — betydelsen av den personliga aktsamheten och återhållsamheten, nödvändigheten att söka behärska sina drifter gentemot tillfälliga förbindelser samt att detta är *det enda*, som i verkligheten *med full säkerhet* kan skydda. Ty skyddsmedlen utgöra i varje fall *icke* ett absolut skydd. Detta måste naturligtvis påpekas även för annan ungdom, som hunnit till den ålder, som våra värnpliktiga ha, och upplysningen och undervisningen icke läggas så att de leda till just vad man fruktar skall bli fallet, om de släppas lös i vilka händer som helst — nämligen att undervisningen samtidigt blir en provokation till ungdomen: nu kan ni göra, hur ni vill, här ha ni skyddsmedel! Det är naturligtvis med hänsyn till denna provokation, för vilken vi alla med skäl frukta, som jag icke kan vara med om ett upphävande av denna lag, som dock visat sig medföra vissa förmåner i avseende på skyddet mot en ohöjd propaganda.

Nu säger motionären i sin motion — jag minnes icke riktigt, hur uttrycket föll — att genom att vidtaga åtgärder mot dessa sjukdomar, som ju i regel äro en följd av de oregelbundna och lösa könsförbindelserna, så har staten erkänt dessa senare såsom en realitet att räkna med. Det är alldeles sant, att de utgöra en realitet, som existerat, så länge mänsklig historia varit till, men lika länge har också kampen mot denna realitet pågått, lika väl som kampen mot andra realiteter här i världen, som icke äro önskvärda. Detta är naturligtvis inte något skäl till, att man inte skulle kämpa mot dessa.

Frågan är då, vilken fara, som är störst: att släppa lös agitationen för de preventiva och preservativa medlen med påföljd, att dessa kunna upptagas av ungdomen utan kritik, utan att man därmed ställer i samband den etiska fostran, som dock bör åtfölja upplysningar i detta stycke, eller, om man av fruktan för provokationen bör göra en inskränkning och därigenom riskera några flera fall av infekterade. Jag tror för min del, att det är klokare att icke utan vidare släppa lös dessa medel över hela vår ungdom; det är försiktigare att begagna sig av den tillgång till upplysning från läkarehåll, som de sakkunniga föreslagit, tillgång till undervisning av exempelvis vår värnpliktsungdom och den ungdom, som är samlad i förband, i skolor, högskolor o. s. v. Det skulle vara alldeles förfelat, om man tänkte sig, att undervisningen skulle gå mera på djupet i ungdomsskaran.

Motionären har i sista stycket av sin motion, i ordalag, som äro honom egna, på ett synnerligen värtaligt sätt skildrat, hur det skulle bli, om icke de preventiva medlen komme till allmänt bruk. Emellertid är det väl icke så, att den tid, vari vi nu leva, är den värsta som man genomlevat, med avseende på dessa sjukdomar. Tvärtom äro vi för närvarande mycket bättre ställda än vad man varit under gångna århundraden. Dessa sjukdomar ha härjat i vårt land som epidemiska folksjukdomar. De första lasaretten upprättades just med hänsyn till nödvändigheten att skaffa folket vård i det avseendet. Så var t. ex. fallet i det län, där mitt lasarett är beläget: det första lasarett,

som där inrättades, kom till uteslutande i detta syfte, och av antalet patienter var det till en början endast en ringa procent, som icke var behäftad med dessa sjukdomar. Trots de ofullkomliga medel, över vilka dåtidens medicin förfogade, och trots de därvarande bristfälliga kunskaperna om sjukdomarnas natur, kunde folket klara sig igenom de svåra epidemierna, vårt svenska folk likaväl som andra. Ehuru jag inte på något sätt underskattar dessa sjukdomars betydelse för folkhälsan, så är det ändå en påtaglig överdrift att som motionären säga, att vårt folk just nu hotas av en »anfrätning» — som han uttrycker sig. Tvärtom ha vi tack vare vetenskapens förbättring och fullkomning mycket större skäl än förr att hoppas kunna bekämpa dem, detta i synnerhet sedan vi fått denna nya lag, som tillåter oss att uppsåra smittokällorna.

För min del skulle jag vilja fråga dem bland de närvarande, som ha unga söner eller döttrar, om de verkligen önska att genom olämplig undervisning i dessa ämnen blottställa sina barn för den förförelse och den lockelse, som det otvivelaktigt ligger i ungdomens natur att vara mottaglig för och som dock i någon mån fruktan för dessa sjukdomar kan stävja. Det är visserligen sant, att det visat sig, att fruktan för smittosamma sjukdomar hittills inte i så hög grad, som man skulle kunna tro, avhållit folk från att utsätta sig för dessa, men vi skola å andra sidan besinna, att vi aldrig förut haft någon verklig upplysning bland folket om sjukdomarnas natur och smittofarlighet. Varken unga eller gamla ha fått reda på, att människor kunna gå omkring till synes fullkomligt friska, både män och kvinnor — det gäller speciellt en av dessa sjukdomar — och ändå bära på ett sjukdomsgift, som utsätter andra för fara. Man kan ju hoppas, att när ungdomen och även de äldre så småningom få verklig klarhet om, hur förhållandena ligga till på detta område — och i det avseendet är det nya förslaget om upplysning i sexuella frågor och beträffande sexuella sjukdomar att hälsa med glädje — när, säger jag, upplysningen stigit i så måtto, skall också önskan att icke utsätta sig för smittofara bli större. I varje fall anser jag, att undervisning om preservativa medels användning måste med stor försiktighet meddelas ungdomen, och under alla omständigheter från läkarens sida.

Vad sedan beträffar de preventiva medlens förhållande till barnalstringen, så tycks statistiken utvisa, att de egentligen inte därvidlag ha någon inverkan. Å andra sidan få vi erinra oss, att statistiken i detta stycke för de flesta med oss jämförliga kulturländers del visar en nedgång i folkökningen. Den frågan är emellertid helt enkelt icke så utredd, att man kan säga något vare sig till eller ifrån.

Vad så det förhållandet angår, att det i vissa fall kan vara nödvändigt att använda preventiva medel — vid vissa konstitutionella sjukdomar t. ex. — är det alldeles givet, att preventivlagen icke hindrar någonting i det fallet. Det rör sig här alltid om en sak mellan läkaren och hans patient, och det hela måste bero på rådfrågning hos läkaren personligen.

Då jag sålunda för min del inte kan finna, att förevarande lag lägger det minsta hinder i vägen för en verklig upplysning i värdig

*Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom
strafflagen.
(Forts.)*

*Om
upphävande
av 18 kap.
13 § 2 mom.
strafflagen.*

form, framställd på det sätt, som de sakkunniga föreslå, kan jag inte begripa, vad det skall tjäna till att upphäva lagen, då den alldeles otvivelaktigt dock har åtskilliga goda sidor.

Jag får på denna grund, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan och motionen.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,49 e. m.

In fidem
Per Cronvall.